This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07437140 6

GOETHE KÖLTEMÉNYEI

GOETHE KÖLTEMÉNYEI

GOETHE KÖLTEMÉNYEI

DÓCZI LAJOS MUNKÁI

X. KÖTET.

GOETHE KÖLTEMÉNYEI

GOETHE

KÖLTEMÉNYEI

FORDÍTOTTA

DÓCZI LAJOS

BUDAPEST

LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE

(WODIANER F. ÉS FIAI) RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1906

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
274712A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1926 L

Minden jog fentartva.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

E munkát

a legnemesebb és legjóságosabb asszonynak,

Dr. Voinovich Gézáné

Szalay Gizella úrnőnek

benső hálám, mély tiszteletem és barátságom
jele gyanánt

hódolattal ajánlom.

Budapest, 1905 nov. 29.

Dóczi Lajos.

Virágot szedtem csöndes sétán,
S hogy hazahoztam kis bokrétám',
A meleg kéztől azalatt
A kehely búsan lelohadt.
Mindjárt pohár friss vízbe tettem,
És mily csuda tanúja lettem!
Mind fölocsúdt a kis kehely
És szárán uj életre kel —
S ott áll oly szépen, olyan épen
Mint anyaföldje ős ölében.

Ilyent éreztem, mialatt
Más nyelven zengték dalomat.

Goethe.

JEGYZET.

Előszó nélkül kell e kötetet az olvasónak átadnom. A kiadóval szemben külön kikötöttem, hogy ne legyek bevezetés irására köteles.

Goethéről mint versköltőről értekezést írni akkor sem éreztem magamban elég erőt, mikor e fordításra vállalkoztam. Most, hogy három évi megfeszített munka után e kötetet sajtó alá adom s egyszersmind «fordítói pályám» végén állok, annál kevésbbé vállalkozhatnám ily föladatra. E sorokkal tehát csak a kiadás összeállításáról, a darabok és sorozatok kiválasztásáról adok számot az olvasó és az íróvilágnak. Ezzel annyival inkább tartozom a nyilvánosságnak, minthogy «Goethe

lyrai költeményei»-nek már harmincz év óta teljes és irodalmi színvonalon álló fordítása forog közkézen. Az akadémia könyvkiadásában jelent meg, nem kisebb embertől, mint a nem rég elhúnyt Szász Károlytól. A két munka qualitását összemérni, mikor Szász K. gyermekei és hívei még az első virágot sem ültethették el sírhalma körűl, nem tartom illőnek és helyénvalónak; ámbár fölösleges hypocrisis volna titkolnom, hogy a jelen munkára bizonyára nem vállalkozom, ha nem hiszem őszintén, hogy a meglevőn sok tekintetben túlteszek. Tehát csak a quantitásról mondok nehány szót. Azt hiszem, hogy több száz verssel (vers-*sorokat* értve) többet nyujtok itt, de vagy ezer oly sort fordítottam, a melyet Szász Károly mellőzött s viszont mellőztem olyanokat, melyek az akadémia kiadásában megvannak. De azért mindkét kiadás, ha a czímlap nem kérkedik is e czímmel, joggal mondható *teljesnek*. Egyik sem közli Goethe *összes* verseit (s nem sinylené talán a német szép*irodalom* sem, csak legfeljebb

az irodalom*története*, ha az olvasóközönség számára is válogatva közlenék az óriási lyrikus munkáit); de a mi a német és a világirodalomban egyátalán mint ismert és élő szépség vagy a költő egyéniségét és fejleményeit jellemző adat hagyományossá lett, a mennyiben a magyar közönségnek élvezhetővé és érthetővé lehet tenni, az e kiadásban, valamint az akadémiáéban bennfoglaltatik -- s nem hiszem, hogy legyen nemzet, mely Goethe lyráját ily terjedelemben és a formahűség ily igyekezetével magáévá tette, mint a magyar.

De a válogatásban van különbség a két kiadás között, melyet igazolni kötelességem. Szász Károly a teljességet úgy vélte elérni vagy megközelíteni, hogy Goethe lyrájának minden csoportja képviselve legyen — egy, szerintem igazolhatatlan kivétellel —, midőn t. i. a *Sonetteket* teljesen mellőzte. Én viszont az egyes darabok értékét és érthetőségét tekintettem döntőnek s egész csoportokat mellőztem, a nélkül, hogy æsthetikai lelkiismeretem bántott volna. Igy pl. a 20 Római Elé-

giát teljesen adtam, melyekből az akadémiai kiadás ötöt (és milyent!) mellőzött; de viszont egész cyclusokat, melyekből emitt «mutatványok» találhatók, teljesen kihagytam. Ilyenek: «Antiker Form sich nähernd. - - Der neue Pausias. - Euphrosyne. - - Episteln. - Epigramme von Venedig (Hundert und vier) - - Weissagungen des Bakis (Vier und dreissig). - Vier Jahreszeiten (Hundert und sieben).» Igazolásom: hogy legtöbbjét magam sem értem, nagy részét csak commentárral tehettem volna érthetővé s az eredmény a fáradsághoz képest elenyésző csekély lett volna. Csak a kötet lett volna vaskosabb - - s tán nem is telt volna annyi tér a dalokra, társas dalokra és balladákra, melyeket teljesebben fordítottam, mint elődöm.

Ezen párhuzam a Goethe három versköteténck csak elsejére vonatkozik.

A *második* kötet nálam is, valamint Szász Károlynál a hátralevő három eredeti Goethekönyv összes kimagasló műveit foglalja össze. Lényeges külömbség az, hogy itt Goethe

tizenöt sonettjét leli a közönség, mely amott teljesen hiányzik. Igazolásomúl addig, míg a régi fordításon tüzetes kritikát gyakorolhatok, csak Szász K. szavait idézem, hogy ő a sonettekből nem fordított, mert «hidegen hagyták». Engem bizony nem. — A rájuk következő «Vegyes költemények» című csoportból egyéni izlése szerint válogatott a két fordító. De anyagilag — és úgy hiszem, belértékre is — gazdagabb az én választékom a *Rejtelmek* című töredékkel (Die Geheimnisse), melyet a német közönség a mester legnevezetesebb és legtökéletesebb alkotásai közt magasztal és kedvel. A *Művészet*ről szóló csoport is gazdagabban van képviselve, valamint a *Gott, Gemüth und Welt* című bölcselkedői cyklus és végűl a *Nyugat-Keleti-Diván.*

Mindössze vagy 8000 vers-sort foglal magában a jelen kötet, — talán többet, mint a mi a német nagy közönségben is Goethe költeményeiből kelendő s úgy hiszem, busásan elég a magyar irodalom kedvelőinek, de még tanítóinak is arra, hogy a lantos Goethe tel-

jes alakját minden árnyalatával fölismerhessék. A ki nagyobb teljességet kiván, kinek érdeklődése az élvezet és érzés vágyán túlterjed: az nem olvasó többé, hanem buvár és tudós. Ilyen pedig fordítással, ha sokkal jobb és tökéletesebb volna is enyémnél, be nem érheti, hanem az eredetire van utalva. Én ez amúgy is nagyon merész vállalkozásommal csak æsthetikai, nem tudományos czélt akarok szolgálni s boldog leszek, ha ezen utolsó műfordítási kiadványomban a művelt magyar elme és az érző magyar szív némi élvezetet talál.

Budapest, 1905 nov. végén.

Dóczi Lajos.

KÖLTEMÉNYEK.

FELAJÁNLÁS.

Megjött a regg. Halk léptei elűzték
A szendert, mely csak könnyedén ölelt,
Az ébredt vándort hívta a derűs ég,
S kis kunyhajából hegyi utra kelt.
Lépten nyomon mind nőtt a gyönyörűség,
Uj gyöngy borítván uj virágkehelyt.
A nap közelge, mint egy ifju isten,
S minden derült, hogy engem földerítsen.

S a mint haladtam, lenn a rét-vizekből
Gyér sávolokban szállt a lenge köd,
Majd szárnyra kelve, egyre közelebbről
Uszott körűltem és fejem fölött.

El voltam zárva a szép környezettől,
A kedves táj szürkébe öltözött,
S felhő borongva fölöttem s alattam
A borulatban egyedül maradtam.

Egyszerre, mintha a nap áthatolna,
Ritkult a köd, világ derenge rám,
Egy sávol, mintha le a völgybe folyna,
Más felkuszik az erdős szirt falán.
Úgy vágytam a napot, oly áhitozva,
Kétszerte szépnek a ború után!
De mig a légi harcz eldőltét vártam,
Oly fény lövellt rám, hogy vakúltan álltam.

De nem soká szivem hő sugalatja
Pilláimat kinyitni bíztatott.
Csak lopva tehetém, egy pillanatra,
Mert minden égett, izzott, gyúladott.
S ím, mintha felhő vinné a magasba,
Egy isteni szép asszony tünt fel ott.
Nem láttam soha oly magasztos képet!
Reám tekintett és lebegve késett.

Nem ismersz? — szólt hangján oly szeretetnek,
Milyennel földi szózat sohse bírt —
Ismersz, úgy-e, engem, ki életednek
Nem egy sebére adtam tiszta írt?
Ismerd fel őt, kihez az ifju gyermek
Forró könyűket vágyakozva sírt,
Kivel, ahítva az örökre szépet,
Törekvő lelked benső frígyre lépett!

Igen! Te vagy! ujjongtam s térdre estem:
Éreztelek rég s végre eljövél!
Te nyugtatál meg, ha az ifju testen
Átdúlt a sohsem nyugvó szenvedély.
A forró homlokot te fűszeresben
Legyezgetéd, mint hűs estelli szél.
Tőled való minden jó adományom,
S mi boldogság, mind általad kivánom.

Meg nem nevezlek, bár sok mond övének,
S kérkednek véled aprók és nagyok.
Tekintetökkel mind elérni vélnek,
S mind jajdul, hogy ha fényed fölragyog.

Mig tévedék, barátok környezének,
Hogy ismerlek, majd társtalan vagyok:
Csak titkon bírhatom e boldogságot,
El kell takarnom édes napvilágod'.

Mosolyga s szólt: Lám, jó volt, csak kevés
Világot adnom. Alig, hogy a köd kél
S kezd foszlani az első tévedés,
Alig, hogy a fiús daczból kinőttél,
Emberfölötti akarsz lenni és
Mulasztod, mi a férfinak a főczél.
Oly nagy-e közted s mások közt a válfal?
Ismerj magadra, férj meg a világgal! —

Bocsáss meg!, esdék, jó szándék hevit.
Ha megnyilott szemem, miért ne lásson?
Víg eltökéltség él keblemben itt,
Nagyot adál és nagy a hivatásom.
Másoknak szántad lelkem kincseit,
Már nem szabad, nem is lehet elásnom.
Oly vágyva mért kerestem útamat,
Ha társimat vezetnem nem szabad?

S míg szólék, a fenséges asszonyképen
Oly nyájas szánalom mutatkozék,
Ott olvashattam magamat szemében,
Hogy jó mi bennem és mi fogyaték!
Reám mosolyga, s minden sebtől épen
Reményt nyertem nagyobb örömre még,
És immár lelkes bízalommal, bátran
Léptem feléje és fényét kiálltam.

S kezét kinyujtá a gomolygó pára,
A könnyen úszó fellegzet közé —
S már köd se volt, oda simúlt ujjára,
Összébb szövődött, föllebbentheté.
A tájt tekintém, tiszta volt határa,
Az égre néztem, felhő nem fedé,
S az istennő kezében tiszta fátyol
Ezer redőkbe dagadott magától.

Ismerlek, szólt, tudom, mi gyarló benned,
S mi szikra lappang szíved rejtekén.
(Így szólt — hallom ma is e zengedelmet)
Vedd, szólt, mit néked régen szántam én.

Boldog lesz az, szükséget sohse szenved,
Ki tiszta szívvel csügg ez örökén.
Vedd, hajnal-ködből szőve s tiszta fényből
A *Köllés* fátylát a *Való* kezéből!

S ha társaiddal a tüzet lehellő
Nyomasztó dél hősége fojtogat,
Vesd légbe ezt s fűszeres esti szellő
Égi illattal hűti arczodat,
Krypták közűl felvisz egy rózsa-felhő,
A földi gond mind messze elmarad,
Enyhűlni érzed az élet hullámit,
A nap kies lesz, és az éj világít.

— Hát, jösztök, társak, ha a rögös pályán
Az élet terhe rátok nehezűl,
Vagy ha munkátokat szerencse áldván,
Virág fakadt, gyümölcs halomra gyűl.
Együtt haladjunk át a Ma határán
A virradatra, mely holnap derűl,
S a gyászló unokát is kedvre költse
Szeretetünknek nem muló gyümölcse!

(1786.)

DALOK.

Ifjan, aggul sorsom ez:
Jó vagy balsors, nóta lesz.

BEKEZDŐ PANASZ.

A szenvedélynek dadogása
Leírva, oh, mi különös!
Hát még, ha gyűjtöd házról házra
A levelet, hogy csokrot köss!

A mit egy élet nagy közökbe
Szétvetve szűlt, -- komoly, bohó,
Azt itten két táblába kötve
Együtt veszi az olvasó.

De ne tűnődj' egy-egy hibán,
Hamar fejezd be könyvecskédet --
Ugy is ellenmondás az élet,
Különben szép sem volna tán.

(1814.)

A KEDVELŐKNEK.

Költő nem tud néma lenni,
Szeret nyilván megjelenni,
Gáncs is, taps is vonzza őt.
Gyónni bajos prosa-nyelven,
De sokat kivallunk csendben
Hallgatag Muzsák előtt.

Mi jót, gyarlót cselekedtem,
Mit élveztem, mit szenvedtem,
Egybeköti e füzér.
Mert öregség és ifjúság
És bölcseség meg hiúság
Dalban szépen összefér.

(1799.)

AZ UJ ARGYRUS.

Csöpp koromban rab valék
Négy falon belűl,
S mint anyám méhébe' rég
Űltem egyedűl
Esztendők során.

De te voltál czimborám,
Arany képzelet!

Pipi herczeg volt nevem
S rém-nagy tetteket
Végzett fegyverem.

Raktam kristály várakat,
Szét is zúztam mind,
Öltem sárkányt, ha akadt,
Győztem rendszerint,
Mert hős voltam ám!

Fifit fölszabaditám,
A királyleányt.
Könnyen folyt a párbeszéd
S elmém szikrát hányt —
Oh, dicső ebéd;

Csókja isteni falat,
Ajkán majd agyon
Szerettettem magamat!
Fényes volt nagyon
Arcza, mint zománcz!

Ah, ketté szakadt a láncz!
Oda van, oda!
Merre tünt el? Hova bútt?
Oh, hol van hona?
Nem visz oda út?

(1774.)

VADRÓZSA.

Kinyilott egy rózsaszál,
Puszta vad virága,
Czéda fiu rá talál,
Lélekzete majd eláll,
Oly édes, oly drága.
Rózsa, rózsa, csodaszép,
Puszta vadvirága.

Fiú szól: Letörlek én,
Puszta vad virága.
Rózsa szól: Megböklek én,
Megemlegetsz örökkén,
Nem tűröm, garázda!
Rózsa, rózsa csodaszép,
Puszta vadvirága.

S a szilaj fiú legott
Odakap az ágba . . .
Sírt a rózsa, jajgatott,
Hogy nem tűr erőszakot, — —
Tűrni kell, hiába.
Rózsa, rózsa, csodaszép,
Puszta vad virága!

(1773.)

GUSZTI.*

A szívem néha oly nehéz,
Morfondi, nyugtalan.
De mihelyt reám Guszti néz,
A bajnak vége van.
Őt látom mindég, mindenhol,
És meg nem érthetem,
Hogy mint s miért is tetszik oly
Bolondúl énnekem?

Az a hamiskás barna szem,
S a még barnább szemöld!
Ha rá nézek, elhágy eszem,
Forog velem a föld.
Hát duzzadt teli ajka még,
S a gömbölyű kis áll --
S van rajta még gömbölyüség,
Hogy majd megbomlanál!

S ha aztán jól megforgatom
A szilaj táncz alatt,
Mily boldogan, mily szabadon
Érezem magamat!

* Németül: Christel = Krisztina. A magyar szövegbe e név sehogy sem illeszkednék. A ford.

S ha, vére forrván, szédeleg,
S oly bizton ringatom,
És arcza keblemen piheg,
Az egy birodalom!

Ha meg reám néz kedvesen,
Hogy mást se hall, se lát
És elsimúlva keblemen
A csókból bőven ád --
Hátamon végig bizsereg
S lábujjamon kijő - -
Oly gyönge, oly erős leszek,
Oly gyáva, oly dicső!

Mind többet, többet esdenék,
Tartson napestig ám,
S az éj is, ha rámenne még
Azt sem sokallanám.
Félek, egy nap' nem állom én,
Eloltom szomjamat,
Vagy ha nem enged, ott szivén
A szívem megszakad.

(1774.)

A DURCZÁS.

Tavasz legszebb hajnalán
Sétál a pásztorleány
A szép, ifju, gondtalan
És énekli nagy vigan:
Lala, tiralla, lala . . .

Thyrzis két bárányt igért
Egy kis czuppanásaért.
Nevetett ő s tova kelt
S még vigabban énekelt:
Lala, tiralla, lala.

Másik kínált pántlikát,
A harmadik önmagát,
De ő rá se hederint:
Bárány, szív, egy néki mind . . .
Lala, tiralla, lala.

(1791.)

A MEGTÉRT.

Hogy fakúlt az esti fény,
Erdő szélén jártam én.
Ott űlt Dámon s furulyált,
Szép nótája messze szállt,
Így: Lala, tiralla, lala.

Maga mellé ültetett,
Adott csókot, édeset.
Fujd még egyszer, esdeklék,
S a jó fiu fujta még . . .
Így: Lala, tiralla, lala . . .

Szivemnek nincs nyugta már!
Gondolatom messze jár,
Fülemben mint estharang
Cseng és bong a régi hang:
Ah — lala, tiralla, lala . . . !

(1791.)

AZ ÉLETMENTŐ.

Elpártolt tőlem kedvesem,
Nem bírtam élni elhagyottan.
Egy folyó víz mellé futottam,
Folyt, folyt a víz nagy sebesen.

Ott álltam mintegy részegen,
Kétségbeesve, hánykolódva.
Majd beleestem a folyóba,
Az egész föld forgott velem.

Egyszerre hang szólt, bájoló —
Háttal fordúltam arra épen;
Így szóla, égi szózatképen:
Vigyázz, mert mély ám a folyó.

E hangra elfutott a hő,
Mert nézem s rám szép lány kacsinta.
Mi a neved? Nevem Katinka.
Katinka! Jó vagy, szép, dicső!

A sír szélétől visszarántsz.
De ez az élet nékem semmi,
Ha nem akarsz te magad lenni
A léthez fűző rózsaláncz.

Meggyóntam néki s szép Kató
Pirúlt és részt vett keservemben.
Megcsókolám őt, ő is engem,
S halálról nincs azóta szó.
(1774.)

A MÚZSAFI.

Erdőt, mezőt bejárva,
Nótámat dudorászva
Élem világomat,
Mértékben és ütemben
Úgy mozdúl minden bennem,
Mint a parancsolat.

Tavaszszal alig várom,
Hogy az első virágon
Örvendjen új dalom.
S ha jön a zuzmarás tél,
A kikelet tovább él,
Álmimban folytatom.

A jégcsapos faágon,
Hólepte rónaságon
Virágos lesz a tél,
Ez is mulván idővel,

Új öröm napja jő fel,
S dalom uj szárnyra kél.

Mert mint alján a hársnak
Gyűlnek az ifju társak,
Szól furulyám megint.
Pór kamasz lágyan érez,
A bamba lány kaczér lesz
Az én nótám szerint.

Oh, szárnyat adó Múzsám,
Kinek szaván buzdúlván
Útnak eredtem én —
Mondd, megjön-e az óra,
Hogy én is nyugovóra
Térek babám szivén?

(1799.)

TALÁLT VIRÁG.

Az erdőn jártam
Magánosan,
Mit se keresve,
Szándéktalan.

Árnyékból pislant
Egy kis virág,
Mint csillag kedves,
Mint szemvilág.

Letéplek, mondom.
Ő így felel:
Ha leszakítasz,
Hervadnom kell.

Mind gyökerestűl
Kiástam hát,
Lakomba vittem,
Kertembe át.

Ott elűltettem
Biztos helyen,
S most is virágzik
Szépségesen.

(1813.)

PÁRJÁVAL.

Kis virág harangja
Harmat-gyöngyösen
Kinyilott hajnalra
Nyári reggelen.

Kis méh szállt le rája,
Édes, hosszu csók! . . .
Ezek bizonyára
Egymásnak valók.
(1814.)

VÁLTAKOZÓ ÉNEK A TÁNCZHOZ.

A kösönyösek.

Jöszte, oh szép lány, lejtsük a tánczot,
Ünnepi kedv koronája a táncz.
Nem vagy a párom ugyan, de lehetsz még,
S légyen akármint, édes a táncz.
Jöszte velem csak, lejtsük a tánczot:
Ünnepi kedv koronája a táncz.

A szerelmesek.

Nélküled aggság volna az ünnep,
Nélküled ólom volna a táncz.
Párom ha nem vagy, tánczra se kelnék,
Csak mivel az vagy, ünnep a táncz.
Nélküled aggság lenne az ünnep,
Nélküled ólom lenne a táncz.

A kösönyösek.

Hagyjuk epedni az epekedőket,
Hő szerelemnek unalmas a táncz.
Míg mi forogva körbe repűlünk,
Erdei árnyba osonnak el ők.
Hagyjuk, epedni az epekedőket,
Hő szerelemnek unalmas a táncz.

A szerelmesek.

Nékik a táncz jó, séta nekünk jobb. —
Séta magányban mennyei táncz.
Meglesi Ámor a gúnyolodókat,
Már köszörűli a bosszu nyilát.
Nékik a táncz jó, séta nekünk jobb,
Séta magányban mennyei táncz.

(1780.)

ÖNÁMÍTÁS.

Ni, szomszédnőmnél mint mozog
Az ablak függönye!
Elbujt és lesi, fogadok,
Hogy itthon vagyok-e?

S hogy az a féltő, zord harag
Mit tegnap mutaték,
(Oh, ne mutattam volna csak!)
Nem csillapúlt-e még?

Pedig dehogy! Mindegy neki!
Dehogy gondol reám!
Mi függönyét lebegteti,
Az esti szél csupán!

(1803.)

SZERELMES SZÁZ ALAKBAN.

Volnék csak fürge hal,
Üldöznél horgoddal,
A szigonyt nem bánnám,
Örömmel elkapnám
Volnék csak fürge hal
Keresnél horgoddal!

Volnék szép drága mén,
Büszkén hordnálak én —
Vagy hintó, féderes,
Kedvedre hogy mehess!
Bár volnék drága mén,
Büszkén hordnálak én.

Volnék arany forint,
Sok, sok, kedved szerint,
Dobnál ki ablakon,
Megtérnék gazdagon.
Volnék arany forint,
Sok, sok, kedved szerint.

Volnék hű, hogy ha bár
Kedvesem csapodár,
És tennék fogadást,
Sohse szeretni mást . . .
Hű volnék én, habár
Kedvesem csapodár.

Volnék aszott, öreg,
Ránczos, rút, jéghideg,
Könnyebben érteném,
Hogy nem hajolsz felém,
Volnék aszott, öreg,
Ránczos, rút, jéghideg.

Volnék majom, hamis,
Nevetnél rajtam is,
Adnám a bolondot,
Felejtnéd a gondot.
Volnék majom, hamis,
Nevetnél rajtam is.

Volnék bárányka, jó,
Vagy tigris, borzasztó,
Kis evet, vad kuvasz,
Vagy róka, nagy-ravasz —
Volnék bárányka, jó,
Tigris, iszonytató.

Bármivé is válnék,
Csak neked szolgálnék,
Szegényen, gazdagon,
Vihetnél madzagon.
Bármivé is válnék,
Csak neked szolgálnék.

De már ilyen vagyok,
És ilyen maradok.
Ha más kell, eredj csak,
Faragtass magadnak.
Én már ilyen vagyok
És ilyen maradok.

(1810.)

HALÁSZ KEDVE ÉS KESERVE.

Én, halász-fiú, kedvemre
Ültem barna szirt fokán,
S lestem, csalfán énekelve
Szép halacska jönne tán.
Vizbe loccsant a csalétek,
Fürge hal utána kap —
Édes maszlag, csalfa ének,
És szegény halacska rab.

Ah a parton, a ligetben
Titkon, ernyedetlenül
Pásztornő nyomát követtem
S ott találtam egyedül.
Szem betapadt, szó elakadt,
S mint bicsak ha összecsap,
Fürtön olyan gyorsan ragad
És szegény fiúcska rab.

Tudja ég, most kaczér csókja
Milyen pásztort boldogit,
Míg viharban hánykolódva
Vetem ki hálómat itt.

A halacskát szánva szánom,
A hálóban reszketőt,
De «volnék csak rab,» kivánom,
«Karja közt, mint azelőtt!»
(1815.)

MÁRCZIUS.

A hó esett, a hó esett,
Örvendeni korán van . . .
Ne bízzál, szívem, szerfelett
Ne bízzál, szívem, szerfelett,
Korán nyiló virágban!

Maga a napsugár hamis,
És csalfa a madárdal,
Hazúdik még a fecske is,
Hazúdik még a fecske is,
Mert nem jön párosával.

Hogy gyönyörködném egymagam
A tavaszi sugárban?
De ha járhatnánk párosan,
Oh, csak járhatnánk párosan,
Akkor tudnám, hogy nyár van!
(1817.)

FELELETEK TÁRSAS KÉRDŐJÁTÉKBAN.

A bölgy: Hogy mi nékünk gyönyörűség,
Kedvesębb, mint bármi más?
Nem ám egyformán derűs ég,
Hanem ujság, változás.
De legértékesb a hűség,
Mely virágzik még üdén,
Gyümölcs-érés idején.

Az úrfi: Páris a széles határon
Minden nymphát ismere,
Míg Zeûs néki egy nap három
Istennőt küld vesztire.
Nem is volt még e világon
— Előre vagy hátra nézz —
Választás oly rémnehéz.

A tapasztalt: Tudj a nőnek szépet tenni,
Bizony Isten, megnyered.
Ha mersz erőszakos lenni,
Még biztosabb sikered.
De ki föl se látszik venni,
Tetszik vagy nem: -- oly hamis
Bosszant is, meg hódit is.

A megelégedett: Sok az ember gondja, vágya,
Nagy a hajsza, a hűhó.
Viszont, ha szerencse áldja,
Bőven jut a földi jó.
De a lét főboldogsága
S édesb mint nektári nedv:
Víg kedély és könnyü kedv.

A bölcs bolond: Ki az ember balgaságát
Látja mind és szidja mind,
S míg ők a bolondját járják,
Kit-kit bolondnak tekint,
Az, mint állat a malomba',
Nyög örök teher alatt.
S én, bevallom, ilyenforma
Tisztre adtam magamat.

(1795.)

A MISANTHROP.

Most nyugton űl. A homlokon
Nincs felhő, vészt jelentő.
Egyszerre rá zord árny oson,
Arcza bagolyéhoz rokon,
Fanyar, komoly, rettentő.

Szerelem ez vagy únalom?
Vagy mi a mennykő?
Én nem tudom.
Lehet, hogy mind a kettő.
(1768.)

KELLETLEN SZERELEM.

Gúny tárgya rég — isten neki,
Hogy a leányka csapodár,
S mint a kártyában szereti
A filkót is a király mellett,
Mert tromf csak mindkettőből telhet
S bármellyiket mellőzni kár.

De ah, bár misanthrop vagyok,
A szerelem rablánczra fűz,
Bús voltam és bús maradok.
Hisz elűzném e búbánatot,
De a seb nagyon mélyre hatott,
S a gúny szerelmet el nem űz.
(1768.)

VALÓDI ÉLVEZET.

Hiába szórsz egy lány ölébe,
Hogy hű szivet nyerj, kincseket.
Nem édes a szerelem élve,
Ha ajándékba nem nyered.
Aranyért polczra visz ezernyi
Vásárolt népi szavazat,
De hogyha leányt akarsz nyerni,
Menj s add cserébe tenmagad'.

Ha kerűlsz szentelt köteléket,
Fékezd, oh ifjú, vágyadat,
Az ember szabad sorban élhet
S mégis magasb törvény alatt.
Csak egynek éleszd szived mécsét,
S ha az az egy viszont szeret,
Hadd kössön hozzá a gyöngédség
A zord kötelesség helyett.

Érzéssel válaszsz eszményképet,
S hidd, ő viszont választni fog,
Lélekre, testre szépet, épet,
S boldog lehetsz, mint én vagyok.

Én így jutottam édes párhoz
(Nincs ebben nálam okosabb!)
Ugy hogy a legszebb házassághoz
Más nem hiányzik, mint a pap.

Csak az én örömömnek élve,
Boldog, ha csak szemembe' szép,
Csak keblemen szomjazva élvre,
És szende, ha más körbe lép —
Ő gyöngeségből mit sem enged,
S nehogy korán múljék a tűz,
Nem ád jogot, csupán kegyelmet
S a hála is hozzája fűz.

Szerény vagyok s már az is kéj, ha
Gyöngéd mosolylyal boldogít,
S asztal fölött zsámolynak néha
Teszi a kedves lábait;
Ha almát nyujt, melyet kikezde,
Vagy, melyből szürcsölt, poharat,
Vagy rablott csók közt fehér keble
Egy perczre födetlen marad.

S ha ád az ég egy édes órát,
S beszélhetünk szerelmesen,
Akkor se kérem ajka csókját,
Csak hangját, csak szavát lesem.

Mily elme, mely mind gazdagabban
Csillogtat rejtett érdemet!
Tökélyes ő — talán csak abban
Hibás, hogy engemet szeret.

Vágyam keblére dőlni késztet,
De hódolatom térdre vet.
Ifjú, ily üdvből vedd ki részed,
Ez a valódi élvezet.
Hogy átlépvén a lét kapúját,
Az Édent ismerősnek lásd,
S hallván az égi Hallelúját
Ne érezz semmi változást.

(1768.)

A JUHÁSZ.

Volt egy juhász, nagy lusta,
A delet átaludta,
Nem volt szeme a nyájon.

Egy lányka tűnt szemébe
És nyugalmának vége,
Nincs étvágy, itvágy, álom.

Barangol szerte-széjjel,
Csillagot számlál éjjel
És jajgat: Ez halálom.

Most a kis lány övé lett,
S egyszerre szép az élet:
Van étvágy, itvágy, álom!
(1779.)

A BUCSÚ.

Olvasd a bucsút szememben,
Mely elnémul ajkamon.
Férfinak ismertek engem,
S most lesujt a fájdalom.

Fájó ma a kéj varázsa,
Melylyel rég öleltelek —
Bágyadt kezed szorítása,
Ajkadon a csók hideg.

Lopott csók hogy' boldogított
Ajkaidról valaha,
Mint a véletlen szakított
Márcziusi ibolya!

De nem szedek százszorszépet
Néked, százszor szép leány;
Tavasz virít, de csak néked,
Nekem ősz van, Franczikám!
(1774.)

BOLDOGSÁG ÉS ÁLOM.

Álmodban minket gyakran láttál,
Hogy együtt álltunk az oltárnál,
Mint esküdt férj és feleség:
Ébren meg én sok boldog órán
Ajkadra csókok ezrit szórám,
S egyszer se mondtuk, hogy elég.

S ím éltünk tiszta boldogsága,
Áldott napok gyönyörvirága
Az idők sodrán hova lett?
Mi haszna élvezek immáron?
A legédesb csók, legszebb álom
Eltűnik mint a lehelet!
(1768.)

ÉLŐ EMLÉK.

Ellopni a kedves szalagját,
Kiállni jól játszott haragját,
Sok szeretőnek nagy mulatság,
De nékem hiú kedvtelés.
Harisnyakötő, gyűrű, kendő,
Magában egy sem megvetendő,
De énnekem ez mind kevés.

Nekem leánykám életéből
Élő rész jutott osztályrészül;
Szabódott, de megadta végül,
Mi mellett más megsemmisül.
Ki szól a sok egyéb dibdábról?
Én fürtöt kaptam szép hajából,
Mely ott leng a szép arcz körül.

Most, járjak bármely földi részen,
Nem válok tőle el egészen.
A szép ereklyét tartom, nézem,
És szívem, ajkam rajta csüng.
A fürt meg én egyformán járunk,
Egy azon arcz volt boldogságunk,
S e boldogságtól elesünk.

Hogy függtünk rajta mind a ketten,
Hogy símogattuk telhetetlen'
A kerek arczot s önfeledten
Keblére hogy csúsztunk alá!
Oh te nem írigy versenytársam,
Kisérj tovább e bujdosásban
S mindég emlékeztess reá.

(1768.)

A TÁVOLLÉT ÖRÖME.

Szívd csak, míg az édest látod,
Szeméből a boldogságot,
S csókold szűzi álmiban.
Élvezd mind, mi tőle telhet, —
Mégis boldogabb szerelmed,
Ha a lányka messze van.

Örök erők, tér és távol
Itt kimentik mámorából
Lázban forró véredet.
Minden érezésed lágyabb,
Könnyűl szíved, enyhűl vágyad,
S mind teljesb lesz örömed....

Nem felejtlek egy perczre sem,
Mégis alszom, iszom, eszem,
S lelkem szabad, röpte vig.
Mily csuda ez, ki mondhatná?
De szerelmem áhítattá,
Vagy ábránddá változik.

Felhő, mely nap-fénybe lebben,
Nem fürdik ott kéjesebben,
Mint szivem e kéj ölén.
Túl a féltés aggodalmán,
Büszkébb, sem hogy gyanakodnám,
Örökké szeretlek én.

(1767.)

LUNÁHOZ.

Napsugár testvére te,
Bús szerelem hasonmása,
Kinek képét köd varázsa
Ezüst fénynyel vonja be!
Halk lépted a merre jár,
Nyílnak nap nem látta telkek,
Ébrednek az elhalt lelkek
S én — s az éjjeli madár.

S mint bűvös szemed kutat,
Messze távol lesz közellé.
Oh, emelj föl magad mellé,
Valósítsd meg álmomat!
S kéjlehellő kedvesét
Lássa a kóbor levente,
Mint felűlről éjjelente
Te is gyakran megleséd.

Tiszta látás gyönyöre
Ir lesz a válás sebére.
Sugaraid' egybe téve,
Szemem már élesb leve.
S látom ah, a vánkoson
Leplezetlen' nyugvó szépet —
S mint Endymjon hajdan téged,
Hullámzó keblére von.

(1768.)

NÁSZÉJ.

Hálószobádban, nesztől távol
Űl Ámor s híven őrködik,
Nehogy gonosz csel pajkosságból
Hasson e csöndes küszöbig.

Titokszerű, szent lánggal égve,
Fáklyája bűvös, reszketeg
És tömjénillat száll a légbe,
Hogy teljes legyen kéjetek.

Hogy ver szived, mig üt az óra,
Mely szétüzi vendégidet!
Hogy vágysz az ajkra, a forróra,
Mely nyögve nem mondhat Nem-et!
Hogy rontsz prédáddal a szentélybe,
Nehogy tiszted' halasztva véts,
S Ámor fáklyája enyhén égve,
Apró lesz, mint az éji mécs.

Csókodtól, mint ha zápor esnék,
Hogy reszket arcza, kebele!
Most vakmerésed kötelesség,
S a szemérem nem bír vele.
Ámor segítne, de félkézzel
Magad már levetkeztetéd,
Aztán pajkos szégyenkezéssel
Befogja mind a két szemét.

(1767.)

KÁRÖRÖM.

Pillangó formában én
Szállok, síromból kikelve,
A sok édes órát látott
Ismeretes játszó helyre,
Hol az ér fut s száz virágot
Rejt a csalit hűs ölén.

Boldog párt lesek meg itt.
A turbékoló szerelmet
A lány csokrából szemlélem
S mindazt, mit halálom elvett,
Viszont látom — újra élem
Boldog múltam napjait.

Míg a lány átkarolá,
És az ifju vágygyal telve
Csapong, a jó perczczel élve,
Az ajakról a kebelre,
A kebelről le a kézre,
Én is szállok fel s alá.

S a hogy meglát a leány,
Kedvese tüzétől félve
Felszökik — én messzibb szállok:

«Édes, jer, fogjuk meg élve...
Fussunk, addig meg sem állok,
A szép pillangó után!»
(1768.)

ÁRTATLANSÁG.

Szívek legtisztább erénye,
Kényes, mint a szemvilág,
Szebb, mint költők képzeménye,
Te legritkább ritkaság!
A mely szív még másért is ver,
Nem bírhatja kincsedet —
Csak az érez, ki nem ismer,
Hol ismernek, nincs helyed.

Ott fenn az angyalsereggel
Éltél mivelünk együtt,
Most is leszállsz néha reggel,
Mielőtt a nap kisüt.
Csak a költő szeme láthat
Halvány ködlepel mögött.
Phöbus jő, a fátylon áthat
S te is eltünsz mint a köd.
(1768.)

TETSZHALÁL.

Itt nyugszik Ámor. Nők, könnyezzetek,
Egy véletlen, egy semmi ölte meg.
Hát igazán halott? Nem tudja földi.
Egy véletlen, egy semmi tán felkölti.

(1768.)

KÖZELSÉG.

Oly furcsa az, szépséges gyermekem,
Sokszor mi távolnak látszol nekem.
Mihelyt az emberek közé kerűltünk,
Kedvem szegi a zsibongó tömeg.
De ha sötétség s csend vagyon körűltünk,
Csókjaidról mindjárt rád ismerek.

(1788.)

SZIVEM VÁLASZTOTTJÁNAK.

Kézbe kéz és ajk az ajkon,
Maradj hű, én kedvesem,
S én hajómat bízva hajtom
A háborgó tengeren.

De ha a szelek pihennek,
S jó sors biztos révbe vet,
Úgy büntessenek a mennyek,
Ha élvezek nélküled.

Nyer, ki mer! A felhők nyilnak
S már felém ragyog a czél.
Nékem napsugár a csillag,
Éj csak annak van, ki fél.
Itt renyhén öledben ülve
Sujtna a lelk'ismeret,
De szabadon, érted küzdve,
Gyorsabb és erősb a tett.

Völgyet látok már, hol eggyütt
Lel az esti szürkület,
S a folyó mentét követjük,
Tengerölbe mint siet.
Nyárfa árnyat hágy a réten,
A berek szellője friss.
És ez éden közepében
Csak lesz egy kis kunyhó is?

(1799.)

ELSŐ VESZTESÉG.

Ah, ki hozza vissza őket,
Az elmúlott szép időket,
Első boldog szerelemnek
Édes napjait?

Csak egy órát is belőlök!
Ah, hiú panaszszal őlök
Szítva gyötrelmét sebemnek
A magányban itt!

Ah, ki hozza vissza őket,
A boldogság napjait?

(1785.)

A KEDVES KÖZELLÉTE.

Eszembe' vagy, ha tenger tükrén látszik
A déli fény.
Eszembe' vagy, ha hold remegve játszik
Az ér vizén.

Veled vagyok, ha porfelhő borít el
S köd fojt sürűn,

S ott reszketek veled és lépteiddel
Keskeny bürűn.

Hallak, midőn a zúgó hab megrekken
A szírt fokán,
És hallgatózom, mint súg a berekben
A halk magány.

Bármerre szállj, mindég nyomodba járok
Közel, közel . . .
A nap lenyugszik . . . csillagomra várok.
Jövel! jövel!

(1797.)

A TÁVOL LEÁNYNAK.

Való-e hát? Elhagysz te engem?
A sors örökre elragadt?
Úgy cseng még rászokott fülemben
Minden hangod, minden szavad!

Mint reggel bujdosó hiába
Tekint a magas égre fel,
S a kis pacsirtát meg nem látja,
Mely a kék űrben énekel,

Úgy én a rónán, erdő fáin
Nyomod' hiába keresem....
Csak téged hívnak mind danáim:
Oh jer, jer vissza, kedvesem!
(1788.)

FOLYÓ PARTJÁN.

Oh folyjatok, dalok, az éjbe
A feledés gyors folyamán,
Ne zengjen ifjú, vágytól égve,
Se kikeletkor szép leány!

Mind *egy*-é voltatok — de sírba
Fordúlt hűsége túlkorán.
A vizbe voltatok ti írva,
Hát nyeljen el az óczeán!
(1798.)

FÁJÓ SZÍVVEL.

Hervadtok, szép rózsakelyhek,
S ő viselni sohse fog.
Csak nekem, reménytelennek,
Árvának virúltatok.

Szép idő, hol minden estve
Láttam angyali szemed,
És az első bimbót lesve
Jártam reggel kertemet!

Mind rózsáját, mind gyümölcsét
Lábad elé önthetém,
És orczádról a reménység
Hajnala derült felém!

Hervadtok, szép rózsakelyhek,
Ő viselni sohse fog –
Csak szegény reménytelennek,
Árvának virúltatok!

(1774.)

BÚCSU.

Oly szép a szószegésnek csábja,
Míg a hűség zord harczra hív.
Csak gyönge eskű az, hiába,
A melynek ellent mond a szív.

Tudod, szavad' fülem mily szomjan issza,
Csábítsz s ujból szédítenél

A szép botorság sajkájába vissza,
Hol kettős lenne a veszély.

Légy nyílt! Ne biztass burkolózva
Olyannal, mit szived tagad.
Előbb utóbb úgy is kitetszett volna —
Im visszaadom szavadat.

Bocsátalak. Kinyitom a korlátot,
Bárhova vágyol, ím szabad a tér.
De ne csudáld, ha elfordúl barátod,
És szótalan magába visszatér.

(1797.)

VÁLTOZÁS.

Kavicsos patak árján elringat a hullám,
S odatárt kebelemre hizelgve simúlván
Csókjával üdít az erőteli nedv;
Aztán lesietve elhágy csapodáran,
De íme nyomában már mást hoz az áram'
S szép váltakozásban megújul a kedv.

S te mégis e drága örömteli élet
Múló idejét henye búra fecsérled,
A mért egy igéző leányka hamis?

Idézd föl a múlt kéjt, hívd a jövendőt!
Ha isteni kéj volt, ölelni az elsőt,
Hidd, isteni kéjt hoz a második is.
(1768.)

BIZTATÁS.

Mit kivánjon, ah, az ember?
Jobb ha sorsát veszteg várja,
Ragaszkodik, gyökeret ver?
Vagy ha kiront a világba?

Biztos fészket, tetőt rakjon
Avagy sátor alatt lakjon?
Vagy sziklában bízzék szentül?
Hisz a szikla is megrendül!

Nincs mindenre illő törvény!
Tegyen kiki, a hogy tehet,
Lássa kiki, mire mehet
S hogy ne bukjék, nagyra törvén.
(1788.)

HASONLÓ.

Gyáva vesződés,
Henye tünődés,
Asszonyi elme
Hiú ijedelme
Bajban erőssé
Sohse tehet.

Harczra kiállni,
Sujtson akármi,
Küzdve daczolni,
Sohse hajolni:
Földre idézi
Az Isteneket.

(1776.)

SZÉLCSEND.

Néma csönd a tenger színén,
Békeség fönt és alant,
És a hajós szorúlt szívvel
Tükröt lát, határtalant.

Nem fú szellet, nincs lehellet,
Rémes, temetői csend,
Egy habocska sem zavarja
Az egyforma végtelent.

(1795.)

JÓ SZÉL.

A ködlepel oszlik,
Kitetszik a kék menny.
A szél fú! Előre!
Már semmi se tart.
Feszűl a vitorla,
Sürg, forg a legénység,
Utat nyit a hullám,
Közelget a távol,
Im, ott van a part!

(1795.)

BÁTORSÁG!

Csak gondtalan át a sikon;
Hol bátor előd se húzott
Számodra nyomot,
Ott törj te magadnak utat.

Csitt, kényes szív, ne dobogj!
Még nem szakad, a mi ropog,
S ha szakad is, nem te alattad.
(1776.)

INTÉS.

Mért mind távolban keresnéd?
Im, oly közel van a jó!
Te csak fogd meg a szerencsét,
Mert mindég jelenvaló.
(1788.)

ÉJJELI LÁTOGATÁS.

Dobbant szivem, — hamar nyeregbe!
Szándék s tett egymást követé,
A földet már az est rengette
S az ormokon csüggött az éj.
Tölgy, bükk a ködös leplen által
Ágát mint órjás tárja szét,
S ezer láthatlan szemvilággal
Les a pagonyból a sötét.

A hold siralmas képpel nézett
Ki párás föllegek közül,
A szellő metszőn fütyörészett,
Borzadt a szem, borzadt a fül.
Felém vigyorg száz éji árnyék,
De kedvem víg és vágyam űz,
Oh, kebelemben milyen láng ég
És ereimben mennyi tűz!

Mert téged láttalak s felém folyt
Messzünnen hő tekinteted,
Szivem oly teljesen tiéd volt,
Tied volt minden lehelet.
Az édes arczot láttam, melyre
Tavasz-idő rózsája húll,
S hogy hajlasz még ma szerelmemre
Reméltem, bár méltatlanúl.

De - gyors az éj, a hajnal itt van,
S ismét a válás átka nyom...
Oh mennyi gyönyör csókjaidban,
Szemedben mennyi fájdalom!
Még láttalak utánam vetni
Könyes bucsú-tekinteted....
Oh ég, mily öröm szerettetni!
Hát még szeretni, Istenek!

(1771.)

ÚJ SZERELEM, ÚJ ÉLET.

Szívem, szívem, mi lesz véled?
Mért szorongsz, mint lázbeteg?
Milyen új, felfordúlt élet!
Immár rád sem ismerek.
A mi vonzott, nem vonz többet,
Mi gyötört, már nem gyötörhet,
Harczod, békéd min se csüng...
Szívem, mondd, mi lesz velünk?

A szép lány ifjú varázsa,
Szemében a méla tűz,
Hűséges jó pillantása
Az, mi így békóba fűz?
Hisz akarnám nem szeretni,
Szökni, a pórázt levetni:
De hiába, nem lehet,
Minden út hozzá vezet.

Így láthatlan, fínom szálon,
Mit széttépni nem lehet,
A kis álnok mint egy álom
Tart lekötve engemet.

Maradnom kell bűv-körében
Kénye szerint, rabjaképen...
Oh csodás elváltozás!
Szerelem, bocsáss, bocsáss!

(1775.)

BELINDÁHOZ.

Mért vonsz így a fénybe? Mind e pompa
Nékem oly hiú!
Nem voltam-e boldog kis lakomba'
Én csendes fiú?

Ott magamra zárva elterűltem
A hold fényiben
S rémletes sugáriba merűlten
Bézárult szemem.

Álmodám, mily kéjben vala részem
Egyedűl — veled
S átfogám szivemmel oly egészen
Kedves képedet.

Én vagyok-e még, kit e teremben
Kártyára tanítsz,
Annyi tűrhetetlen arczczal szemben
Űlni kényszerítsz?

Nálad szebb virággal nem igézhet
Már a kikelet.
Csak a hol te vagy, ott van természet,
Jóság, szeretet.

(1775.)

MÁJUSI DAL.

Oh, mint ragyogsz rám,
Fényes világ,
Aranytüzes nap,
Zöld rónaság!

Minden kis ágból
Virág lövell,
Minden bokorból
Száz hang szökell,

És minden szívből
Hálás imák —
Oh föld, oh napfény,
Oh boldogság!

S te rózsás felhő
A kék egen:
Aranyban úszó
Szép szerelem!

Tőled virágzik
A zöld mező,
Tőled párázik
A levegő!

Oh hogy szeretlek,
Szép kedvesem!
S hogy ég szemedben
A szerelem.

Mint a pacsirta
Dalt és eget,
Mint nyíló rózsa
Hajnalt szeret,

Úgy szeret téged
E hő kebel,
Ki ifju kedvvel
Árasztod el,

És bele szikrát
Új dalra vetsz - -
Légy áldva, áldva,
A mért szeretsz!

(1774.)

FESTETT SZALAGGAL.

Kis virágot levelestől
Könnyed kézzel hintenek
Szalagomra játszi kedvből
Tavaszi jó istenek.

Szellő, hordd a kedves felé,
Fond vállára könnyeden.
Így áll majd a tükör elé
Ragyogó jó kedviben.

Lássa magát rózsahímben,
Hol mint legszebb ő ragyog.
Egyszer nézz rám, édes szívem,
És én túlboldog vagyok!

Óh, hadd mondja e tekintet,
Hogy velem egyet kivánsz,
S a mi egybekapcsol minket,
Nem lesz könnyű rózsaláncz.

(1777.)

KIS ARANYLÁNCZCZAL.

Kis láncz megy hozzád e sorokkal,
Merev aranyból, mégis lágy,
Mely száz apró, finom hurokkal
Nyakad köré simúlni vágy.

Szegényke kedvét tedd meg végűl,
Szerény ő s nem kiván nagyot:
Viseld naponta ékességűl,
Estére félredobhatod.

De ha ki oly lánczczal kinálna,
Mely komolyan köt s néha nyom,
Az ilyennek mond, szép Zsuzsánna:
«Ezt kétszer is meggondolom.»

(1774.)

NYÁRON.

Liget, mező
Mily gyöngyöző!
Virágok kelyhe
Harmattal telve!

Hogy súg a levél!
Mily üde a szél!
Mily édes az aranyos égi sugár,
Mily hangos az ágon a fürge madár!

De ott, a hol én
Őt átölelém,
A félhomályban,
Alacsony kamarában,
Hova soha se jár
Az égi sugár —
Oh, mi semmibe tűnt a kék meg a zöld,
Szépségivel együtt az ég meg a föld!

(1775.)

MÁJUSI DAL.

Szólj, buza, rozs,
Vetés, aranyos,
Szólj, bokor és
Árnyas keritès,
Szólj, fű, fa, tövis —
Nem járt itt a kedves,
A szép hamis?

Kerestem honn már,
De otthon nincsen,

Hát ide künn jár
Aranyos kincsem.

Május virága
Ha kezd fakadni,
Nem bir a drága
Otthon maradni.

Ni a fűben amott,
Hol a csermely előtör,
Hol csókot adott
Az édes először,
Valaki jő!
Tán bizony ő?
(1810.)

KORA TAVASZ.

Oh gyönyör napjai,
Nincs-e korán,
Rügyet fakasztani
Bokron és fán?

Telnek a friss erek,
Duzzad a báj.
Reád sem ismerek,
Tegnapi táj!

Kéklik a magasból
Ég, bájoló,
Aranyos halaktól
Hemzseg a tó.

Tarkáló szép sereg
Szárnya suhog —
Mennyei énekek,
Földi dalok!

Új termő kedv ered
Mind fölfelé,
S szíva dús nedveket
Zümmög a méh.

Halkan buzog, dagad
A levegő,
Enyhítő mozdulat,
Szenderitő.

Éles szellőcske sem
Késik soká,
De elbú hirtelen
Bokor alá.

Majd megtér, hűteni
Hő kebelem...

Tegnapról mára mi
Történt velem?

Rózsák, köny-nedvesen
Már sejtitek?
Megjött a kedvesem,
Testvéretek!

(1801.)

SZÜNTELEN SZERELEM.

Ki hóba, esőbe,
Viharba előre,
Az alpesi katlan
Örvényein át,
Örökön szakadatlan
Tovább, tovább!

Jobb lenne, gyötörne
Küzdéssel a végzet,
Mint ennyi gyönyörbe
Hogy kerget az élet.
Oh, szívnek a szívhez
Hő vágyakozása!
Sajátszerü kín lesz
Gyakorta varázsa!

De hogy' menekűljek?
Barlangba űljek?
Békémet, hiába,
Már ott se lelem.
Oh, lét koronája,
Oh, béke halála,
Neved: Szerelem!

(1776.)

A JUHÁSZ BÁNATA.

Naponta ama hegytetőn
Megállok csöndesen,
Botomra támasztom fejem'
S a völgybe néz szemem.

Aztán követem nyájamat
A kanyargó uton,
A völgybe értem, de miként,
Azt magam sem tudom.

A réten tarka, szép virág,
Harmattól gyöngyösek.
Csokrot kötök s felejtem, hajh!
Hogy nincsen már kinek.

S ha vihar kél, a tölgy alól
Szemem oda tekint
Egy ajtóra, nem nyílik-e?
De álom, álom mind!

Szivárvány áll a ház fölött,
De a ki oda bent
Soká lakott, az édes lány
Az messze, messze ment.

Oly messze, tán vizen tul is...
Tovább, te árva nyáj!
Ne állj meg a kis ház előtt,
A juhász szíve fáj!

(1801.)

VIGASZ A KÖNYEKBEN.

Miért vagy olyan bánatos,
Hol minden szív örül?
Szemed mutatja, ne tagadd,
Itt sírtál egyedül.

— «S ha egymagamban sírok itt,
Enyém a fájdalom.

Édes a köny, csak az könyít
A fojtó bánaton.»

Hívnak vidám barátaid,
Mindannyi úgy szeret.
Ha veszteséged még oly nagy,
Köztünk felejtheted.

— «Zajongtok, ám nem sejtitek,
Milyen e gyötrelem, —
Nem veszteség, mit síratok,
Bár híját érezem.»

Ne csüggedj, hiszen ifju vagy,
Minden elérhető,
Van benned bátorság, remény
És szerzeni erő.

— «Oh megszerezni nem lehet,
Tőlem oly messze jár,
Oly magasan, mint fenn a szép
Fényes csillagsugár.»

Csillagra vágyni nem lehet,
De fényük elragad,
S gyönyörrel nézzük éjszaka
Szelid pompájukat.

— «S gyönyörrel nézem nappal én
Fényes csillagomat,
Hadd sírjam át az éjt, a míg
Könyem el nem apad.»
(1803.)

ÉJI ZENE.

Félfüllel, puha párnán,*
Hallgass rám, óh Irén!
Álmodba zengjen hárfám,
Aludj! Nem keltelek én.

Almodba zengjen hárfám,
Míg csillag int felém,
Fölötted őrként járván —
Aludj! Nem keltelek én.

Fölötted őrként járván
Túl visz az égi fény
Engem a föld határán —
Aludj! Nem keltelek én!

* A forma nehéz volta kimenti a licentiát, hogy a rím kedveért nevet választott a fordító, a hol az eredetiben nincs név.

Túlvisz a föld határán,
Boldoggá nem tevén —
Te hidegebb mint márvány,
Aludj! Nem keltelek én.

Te hidegebb mint márvány,
Csak alva hajolsz felém —
És árván zengi hárfám:
Aludj! Nem keltelek én.

(1804.)

SZIKLAVÁR.

Ott fenn, ama szirt tetejében
Magaslik egy ókori vár.
Lovagok lakták paripástól,
Nem lakja senki ma már.

Elégtek a kapuk, az ajtók,
Oly csöndes csarnoka mind,
Mászkálok az ócska falak közt,
Kényem kedvem szerint.

Itt pincze nyilott; arany-érték
Volt benne a tüzes ital...
Már nem viszi oda a korsót
Pinczérnő, szép fiatal.

Nem rakja vendégsor elé már
A fényes ezüst kupa-sort,
Nem önti kristály-üvegébe
A papnak a szent mise-bort.

Nem nyujtja csatlósnak a kancsót,
A sötét folyosóra ha ért,
Nem czuppan a könnyü fizetség
A könnyen adott italért.

Mert mind a gerenda, a palló
Elhamvada réges rég,
Folyosó, kápolna, garádics,
Ma már csupa omladék.

De minap, a midőn cziterával
(S csutorával egy füst alatt)
Föl láttam a hegyre szökellni
Az én kis angyalomat —,

Jó kedvre derűlt a romok közt
A lomha nyomoruság,
És mint ama régi napokban,
Oly ünnepi lett a világ,

Mint hogyha megint a leventék
Jöttére nyílna a vár

S a régi hősi világból
Vonúlna be egy dali pár.

És mintha a kápolnában
Ott állna az atya, a szent,
Kérdvén: Kedvellitek egymást?
S intünk mosolyogva Igent.

S szivünket orgona, ének
Mélyében andalitá,
S násznép helyében az Ament
A viszhang mondta reá.

S hogy az este jött haloványan
És minden csöndbe borúlt,
Az izzó naptól a bérczfok
Még egyszer lángra gyúlt,

A pinczérnő meg a csatlós
Most gazda — egyik se siet:
Az sokszor nyujtja a kancsót, —
Ez minden kortyra — fizet.

(1802.)

SZELLEMSZÓZAT.

Tornyáról a hős szelleme
Naponta letekint,
A hány hajó száll arra le,
Üdvözli, áldja mind.

«Volt ez izomban is erő,
E szívben szerelem,
E csontban harczias velő,
És habzott serlegem.

Áttombolám az életet,
S pihentem öregen,
S te, embersajka, ég veled,
Csak menj, csak menj, csak menj!

(1774.)

ARANY SZÍV

(a nyakamon).

Elhangzott boldogság emléke,
Mit féltve őriz keblem itt,
Tartósb vagy-e, mint lelkünk köteléke,
S nyujtod szerelmünk kurta napjait?

Futnék, Lili, tőled, de mind hiába!
Az idegen világba
Magammal viszem erős fonalad'.
Ah, Lili szive az enyémtől
Oly könnyedén el nem szakad!

Mint a madár erdőbe szökve
Viszi eltépett fonalát
Egy léten át,
Ég rajta a folt,
Hogy rab madár,
Nem a régi — már
Valakié volt.

(1775.)

BÁNAT KÉJE.

Óh, ki ne apadjatok,
Könyei ti az örök szerelemnek!
Óh, ha csak félig szárad a szem,
Mily puszta, kiholt, kietlen a lét!
Ah, ki ne apadjatok,
Könyei a boldogtalan,
Örök szerelemnek!

(1778.)

VÁNDOR ESTI DALA.

Óh te mennyekből való,
Szenvedőt vigasztaló,
Ki, hol szív kétszerte szenved,
Kétszeresen adhatsz enyhet —
Mikor lesz mind ennek vége?
Sok e kín és élvezet.
Édes béke,
Jer, jer — töltsd el keblemet!
(1776.)

MÁS.

Völgyön, hegytetőkön
Csend.
Fákon és mezőkön
Szellő se leng.
Hallgat a madárka,
Nincsen nesz sehol . . .
Ne félj, nem sokára
Te is nyughatol.
(1783.)

VADÁSZ ESTI DALA.

Puskámmal járom a rideg,
A csöndes parlagot,
S a merre járok, ott lebeg,
Szépséges alakod.

Te is most, távol sejtelek,
Ott jársz a parlagon,
Vajh néked nem jelent-e meg
Egy perczre alakom?

A hontalan bús képe, kit
A sors távol ragadt,
És jobbra balra téved itt,
Mert tőled elszakadt?

Nevedre ollyat érzek én,
Mint csöndes hold ha kel,
Oly édes béke száll belém,
És nem tudom, mi lel!

(1775.)

A HOLDHOZ.

Újra leng ezüst ködöd
Völgy s bokor felett,
Új harmattal öntözöd
Szomjas lelkemet.

Enyhe szemed úgy tekint
Ligetimen át,
Sorsomon őrködve, mint
Kedves jó barát.

Hallom az elköltözött
Szép napok dalát,
S járok öröm s bú között
A magányon át.

Folyj le, folyj, kedves folyó,
Meg nem térsz soha,
Tréfa, csók és eskü-szó
Így tüntek tova!

Csakhogy bírtam perczre, mi
Édesb, mint a méz.
Ah, de hogy felejteni
Mindezt mily nehéz!

Zúgj, folyó, a völgyön át
A tenger felé,
Súgd hullámid dallamát
Húrjaim közé,

Vihart téli éjjelen,
Ha a gát szakad,
Vagy tavaszt, ha széleden
A bimbó fakad.

Boldog, ki magányban él
Gyűlölet nekűl,
Hű baráttal szót cserél,
S mind annak örűl,

Mit a tömeg sohse lát,
Mi hivatlanúl
Keblünk utvesztőin át
Éjenként kigyúl.

(1779.)

SZŰK KÖRBEN.

Én nem tudom, mi köt le itt,
Hogy e kis kör úgy boldogit,
Holott érzem korlátait?

Felejtem — s örömest! — minő
Nagy sors jut nékem osztályrészül,
Pedig tudom, hogy az idő
Ölén számomra holmi készül.
Ah, *mérték*, légy te sorsom őre!
Legjobb mint pille a gubóba,
Gyönyörbe, erőteljbe burkolózva,
Csöndes jelenben várni a *jövőre*.

(1776.)

REMÉNY.

Add, sors, kedvem ne apadjon,
Add, hogy kezem ne lankadjon,
S napszámom' végig betöltse.
Nem, az álmok nem hazudnak,*
Mind e fának, mely ma rúd csak,
Lesz árnyéka, lesz gyümölcse!

(1776.)

* Egészen Petőfi sora: Anyám, az álmok nem hazudnak. — De a fordító nem tehet róla, az eredetivel teljesen megegyezik. A ford.

A GONDHOZ.

Oh, ne térj meg körbe futván
Új meg új álarcz alatt!
Hadd megyek a magam útján,
Hagyd meg boldogságomat...
Fogjam?... Hagyjam?... Szemvilágom
A kétség árnyába vész.
Gond, mért rontod boldogságom,
Ha okossá még se tész?

(1788.)

SAJÁTUNK.

Tudom, hogy nincs az ég alatt,
Mi enyém, mint a gondolat,
Mely lelkemből kipezsdűl,
És egy-egy boldog pillanat,
Melyet a sors élveznem ad,
De testestűl, lelkestűl!

(1774.)

IRÉNHEZ.*

Majd ha talán viszontlátod
E dalokat, óh Irén,
Űlj mindjárt a zongorához,
Hol melletted álltam én.

Ha a húrok zengenek, csak
Akkor nézz a könyvbe te:
Sohse olvass, énekelj csak,
S tied minden levele.

Ah, mily szomorúan mered
Rám a dal, nyomtatva itt,
Mely ha ajkaidról ered,
Szívet tép vagy boldogit!

(1799.)

* Eredetiben: Lina.

TÁRSAS DALOK.

Dal, mely társas körbe kel,
Szívből jő és szívre lel.

A SZÖVETSÉG DALA.*

A hányszor sorsunk jót ád,
Szerelmet s telt pohárt,
Zengjük együtt e nótát:
A szövetség dalát.
Mert egygyé innen-onnan
Egy isten vezetett,
Éleszszük mind ujonnan
E mennyei tüzet.

Lobogjon hát a jókedv,
Melytől szív szívhez forr,
És szítsa lángunk' ó nedv,
E nemes, ősi bor.

* Goethe német kiadásában a Társas Dalok elején nem ez a költemény áll, hanem az «Uj Esztendő» című. A fordító úgy vélte, hogy bevezetésnek inkább az a vers való, mely az egész czyklus bölcsőjét jelentő társas körre nézve jellemző.

·2747124

S kit csókunk mint vendéget
Körünkbe befogad,
Lásson ó szövetséget,
Mely mindig új marad.

E körbe vaj' ki léphet,
Kit öröm nem hevit?
Éljünk, mint hű testvérek,
Szabad világot itt.
Itt szív a szíven csünghet,
Hűség az *egy* szabály,
S nem bántja víg frigyünket
Kicsinykedő viszály.

Adott nekünk egy isten
Hályogtól ment szemet,
Mely bármily szél legyintsen,
Nyilt és vidám lehet.
Bogarat nem kergetve,
Kedvünk tisztán lobog,
Finnyás szokást megvetve
Keblünk fennen dobog.

Így a szük élet-ösvény
Naponként tágasabb,
Kedvünket gát nem kötvén,
Mind magasabbra csap.

Mi semmitől sem félünk,
Bármint forg a világ,
Örökké együtt élünk,
Mint szíves czimborák!
(1777.)

ÚJ ESZTENDŐ.

Régi meg Új közt
Tárva az ajtó
És bu-szalajtó
Billikom int.
Év küszöbéről
Víg szem előre
Néz a jövőre
S hátra megint.

Van, kit a baj, gond
Sajna, kizár ma,*
Kikre hiába
Várt ma e kör.
Majd jön a jó nap,
Sarja rosz éj-nek,
És a vig ének
Újra kitör.

* Schiller családjában kanyaró volt. A ford.

Múlt örömökre,
Búra is egykép'
Néz a szövetség
Vissza vigan.
Fittyet a sorsnak,
A nagy irigynek!
Régi hű frigynek
Új becse van.

Áldjuk a végzet
Habcsobogását
És a mi drágát
Partra vetett!
Áldjuk a sok vágy
Színkeverékét - -
Áldja, ki czélt ért
És ki eped!

Bús szem a múltnak
Nézi redőit
És az idő itt
Csak temető.
Ettül e hű frigy
Véd ime minket,
Mely üde szint vet
Arra, mi jő.

Tánczoló párt mint
Kétfele szét majd,
Majd együvé hajt
Szívbeli hév:
Minket is a szél
Szerte ha fujna,
Összehoz újra
Minden uj év.
(1802.)

TAVASZI JÓSLAT.

Jós madár te, szép szavú,
Tavasz dalnoka, Kuku.*
Halld szavát egy ifju párnak,
Kérdést tesznek, választ várnak:
Most, hogy tavasz szele fú,
Öröm várja-e vagy bú?
Mondd: Kuku! Mind: Kuku!
Százszor is: Kuku, kuku!

* Goethe is e franczia (Coucou) változatát használja a kakukszónak. A mint a német szövegben, megállhat a magyarban is. A ford.

Hallod? Esküvőre vár
Szomjan ez az ifju pár.
Tűzzel tele szíve, vére,
De tart ám a tisztességre...
Csakhogy nyűg a tisztesség!
Meddig várjunk, meddig még?
Nos? - - Kuku! Még ---? Kuku!
Nincs több? Akkor félre, bú!

Bár két évi tűrelem
Elég baj, de hát legyen!
De azután lesz-e hát, mondd,
A ki «papát» meg «mamát» mond?
Jósolj! Annyit mondhatok:
Minket az se bánt, ha sok.
Egy - - kuku. Két kuku.
Bátran! Kuku, kuku, ku...

Ha jól értjük jós szavad',
Kicsi hija féltuczat.
Most már, hogy ha szépen kérünk,
Tán megjóslod, meddig élünk?
Bátran! Isten neki, ha
Még oly soká tartana!
Ku, kuku, ku, kuku,
Ku, ku, ku, ku, ku, ku, ku, ku...

Ez az élet dáridó,
Míg vége nem látható.
De lesz-e végig derűs ég,
Tart-e szerelem és hűség?
Mert mihelyt az véget ér,
Minden egyéb mitsem ér.
Meddig tart hát?.... Ku, kuku,
Ku, ku, ku, ku —
(Cum gratia ad infinitum.)
(1802.)

A BOLDOG HÁZASPÁR.

Megadta ég immáron
A régen várt esőt.
Jer, nézzük, édes párom,
A megujúlt mezőt.
Határt csak a távolság
Kéklő homálya vet.
Itt lakik a boldogság,
Itt a hű szeretet.

E fehér galambpár itt
A lúgasig röpűl,
Hol ibolyavirág nyit
Napfényes fű közűl.

Egymásnak csokrot ottan
Először szakitánk,
Ott tört ki, mit titokban
Tápláltunk rég, a láng.

S hogy a kedvelt * «Igenre»
Áldást mondott a pap,
Kéz kézbe hazamenve
Mily boldog volt e nap!
Új csillag járt az égen,
Új fénybe' kelt a hold,
Az egész föld egy éden,
Mely nékünk nyitva volt.

És hány ezer pecsétet
Nyomtunk a frigyre még!
Tanúja föld meg ég lett,
Erdő, hegyomladék,
A pagony és a hámor,
A rét virága is,
S tüzét elvitte Ámor
A lenge nádba is.

Így éldegéltünk ketten...
Ketten? A szám hamis.

* Kedvelt és nem kedves: «das beliebte Ja». A ford.

Alig hogy észrevettem,
Voltunk már hárman is.
S jött még két, három pajtás,
Az ibrik főve főtt -
S most mind e zsenge hajtás
Régen fejünkre nőtt.

Nézd csak, a bükkös árnyán,
Hol patak búj elé,
A zöld tisztás határán
A szép új ház kié?
Párjának vaj' ki rakta
E fészket? Senki más,
Mint az a serény gazda,
A mi fiunk, Tamás.

S ott, hol szirtből kiérve
A megszorúlt folyam
A malom kerekére
Zudúltan átroham?...
Szép molnárnét hiába
Hogy annyi dal dicsér,
Mert lányunk árnyékába
Közűlük egy se fér.

De hol a templom árnyán
Oly mély-setét a fű,

S az égre - - külön állván
Mutat a nagy fenyű:
Ott kis halottainknak
Korai végzete
Vonja pillantatinkat
A földről ég fele.

A dombon hullámozva
Villognak fegyverek - -
Ott jön s a békét hozza
A honvédő sereg.
Mellén érdemkeresztet
Hordván, elől ki jő?
Fiúnkra emlékeztet - -
Károly! Úgy-e hogy ő!

Ő boldog, hogy megtére,
Arája boldogabb,
S a béke ünnepére
Egy szép párt áld a pap.
S te lakodalmi tánczra
Fonsz három koszorút:
Viseli a két lányka
És kedvencz kis fiúd.

Síp, dob közt ujra látjuk
Az aranyos időt,

Mikor kettesbe jártuk,
Mint boldog szeretők.
És aztán, esztendőre —
— Szemem mily messze lát! —
Viszünk keresztelőre
Fiút meg unokát!

(1803.)

MULANDÓ, ÁLLANDÓ.

Állj meg, bárha egy órára,
Dús, korai kikelet!
Ah, virága már nem állja
A langy esti szelletet.
Gyönyörködjem üde zöldben,
Melynek ölén hűselek?
Innet-onnat az is fonnyad
S viszik őszi, hűs szelek.

Hogy gyümölcse kedved' töltse,
Hamar nyúlj az ág után.
Alig éred, a mi érett,
Már új rügy is kél a fán.
Minden zápor más alakban
Hagyja hátra völgyedet,
Ah! — és egyazon patakban
Kétszer fürdnöd nem lehet.

Magad is! Mi szirt-erőben
Kérkedik szemed előtt,
Másnak látod más időben
A palotát, hegytetőt.
Hol az ajk, mely csók ezrével
Rég meg nem elégedett?
Hol a láb, mely zerge-hévvel
Ugrott át örvényeket?

Hol a kéz, mely kedvteléssel
Szórta a jótéteményt?
Minden részed és egészed
Nem az, a mi volt imént.
S mi a helyett most nevedet
Tovább hordja czímerűl,
Jött mint hullám s lesimulván
Elemében elmerűl.

Ölelkezzék ám kezdet s vég,
Virulás és hervadat,
S a dolgoknál sebesben még
Semmisűlj meg tenmagad:
Te örűlj, hogy Múzsák kedve
Halhatatlan jót adott:
A tartalmat kebeledbe
És elmédbe alakot.

(1801.)

ÁLDOMÁS.

Nem t'om, mi az? De ma oly
Isteni a kedvem,
Mintha mindjárt égre föl
Kéne kerekednem.
Mégis csak itt maradok,
Nem megyek föl, nem, nem!
Jobban esik innom itt
És az asztalt vernem.

Mit bámúltok, feleym?
Hát nincs igazságom?
Szép élet van igazán
E szép földvilágon.
Esküszöm is, és e szót
Illendőn megrágom:
Hogy életem fonalát
Gyáván el nem vágom.

De hogy így együtt vagyunk,
Egy teljes diéta,
Illik, hogy dalt és italt
Rímeljen poéta.

Búcsút vesz pár jóbarát,
És az út nem séta:
Hadd kisérje köszöntő,
Mint szagos bokréta.

Éltessük az éltetőt,
Ország első hősét.
A királyé e pohár,
Övé az elsőség!
Külső belső támadás
Ellen ő erős véd,
Bővítse, mit örökölt,
S tartsa meg az ős-ét.

Mostan őt köszöntsük: Őt,
Az egyet, egyetlent.
Kiki övét értse: a
Kegyest vagy kegyetlent.
S ha egy kis lány itt pirúl:
Engem az se rettent.
Azt jelenti: Éljen — ám
Ne mondjon nevet kend!

Szól a harmadik pohár
Egy két jóbarátnak,
Kik, ha széles kedvünk van,
Kész örömmel látnak,

Bánatunkban osztoznak,
Hibát megbocsátnak —
Éljenek az újak is,
Mint a rég beváltak!

Szélesedjék medre most
A víg áldomásnak:
Éljenek az igazi
Élet- s munka-társak,
Kik nagy czélra támaszi
Mindenkor egymásnak:
Ilyen kört magam körűl
Mindig forgni lássak.

Úgy mint most vigad e kör,
Vigad távol még sok.
Légyen nekik, mint nekünk
Napjuk és árnyékjok.
Egybe e föld vizein
Sok malomkerék fog,
Szóval: a világ java
Az, a mire czélzok.

(1802.)

NAGY GYÓNÁS.*

Komoly szóra hívlak ma,
Ti nemes barátok;
Ritka ez a hangulat,
Nosza, használjátok!
Jó szándékkal voltunk tele,
Csakhogy füstbe ment a fele.
Hadd pirítsak rátok!

Könnyít bűnös lelkeken
Az őszinte bánat.
Gyónjuk meg fővétkeink'
S lesz talán bocsánat.
Tévedésink tengerébűl
Fölmerűlve lelkünk épűl
S tisztább létre támad.

Hát kivalljuk: Néha bíz'
Ébren álmadoztunk,
Sokszor habzott ott a bor,
S mi inni haboztunk.

* Az eredeti czíme: Generalbeichte. Itt »Nagy gyónás« ad normam: Nagy mosás. A ford.

Elszalajtva pásztor-órát
Édes szép ajk röpke csókját,
Szóban áradoztunk.

Hallgattunk, ha czívisek
Hülyén kerepeltek,
Mennyei költészeten
Kritikát miveltek,
Percznyi boldog mámor ellen,
Melytől üdűl szív és szellem,
Nagyképűn kikeltek.

Kérünk absolutiót
S igérjük tehátlan,
Már csak arra törni, mi
Dús, erős, hibátlan.
Gyáva fél-erényt megvetni,
Épet, szépet, jót szeretni
S néki élni bátran.

Pugrist, ha még úgy papol,
Filiszternek hívni,
Bor-csatát nem gyűszüvel,
De kupával vívni,
Szerelmet nem esdni szemmel,
Hanem tüzes érzelemmel
Duzzadt ajkról szívni.

(1802.)

KOPHTA-IGÉK.

Bármit ajánljanak ősi tudósok,
Bármit az új, ki tanítani kezd:
Minden időben az igazi jósok
Gúnymosolyukkal erősitik ezt:
Dőre, ki várja, hogy bölcs lesz a dőre,
Ész fia, csúfot kell űzni belőle,
Mert a bolond csak is erre való.

Merlin, az ős, hogy a csipkebokorban *
Őt megidéztem ifjúi koromban,
Erre taníta, a nagy danoló:
Dőre, ki várja, hogy bölcs lesz a dőre,
Ész fia, csúfot kell űzni belőle,
Mert a bolond csak is erre való.

Ind levegőben is, ősi berekben,
És az egyiptomi krypta-üregben
Szent tanuságkép hangzik e szó:

* A hova kedvese, Broceliande (az Őrjöngő Roland-ban) büvölte. Goethe a sírban (im leuchtenden Grabe) szólaltatja meg. A licentia megengedhető, mert ugyanazon mondából van véve. A ford.

Dőre, ki várja, hogy bölcs lesz a dőre!
Ész fia, csúfot kell űzni belőle,
Mert a bolond csak is erre való.

(1789.)

MÁSIK.

Fogadd meg a bölcsek szavát:
Bölcsen éld le élted javát,
S meg ne vesd, mi jó tanács.
A szerencse súlymérője
Ritkán áll be egyenlőre,
Nem elég, hogy szemet táts.
Kell, hogy sülyedj vagy emelkedj,
Nyerj vagy veszíts, győzz vagy szenvedj
Üllő légy vagy kalapács.

(1789.)

VANITAS! VANITATUM VANITAS!

Már én nem vágyom semmmire;
Tyuhaj!
Azért vagyok víg ennyire,
Tyuhaj!

Ki vélem tart, az okos ám!
Csapjon föl, legyen czimborám,
Igyunk egymás után!

Kivántam egykor pénzt, vagyont —
Tyuhaj!
De ette májamat a gond - -
Oh jaj!
Gurúl örökkön az arany,
Ha jön, az ember nyugtalan,
S busúl, ha oda van.

Kivántam szép asszonyt nagyon —
Tyuhaj!
De meggyűlt vélük a bajom —
Oh jaj!
A csalfa más után szalad,
A hű, mint kullancs, ugy ragad
S a jót — azt nem szabad.

Vágyódtam a világba ki,
Tyuhaj!
Nem tetszett, a mi hazai,
Oh jaj!
De jobbat még sem leltem én,
Rossz volt a koszt, az ágy kemény,
S a szót nem érthetém.

Kivántam hírt, nevet nagyot —
Tyuhaj!
De másnak mindig több jutott --
Oh jaj!
S a hol kitettem magamért,
Az irigyek fulánkja ért,
S csak görbe szem kisért.

Kivántam harczot, háborút --
Tyuhaj!
S nyertem győzelmi koszorút -
Tyuhaj!
De míg az ellenség szaladt,
Egyik — váratlan fordulat! --
Ellőtte lábamat.

Most semmire se vágyom én —
Tyuhaj!
Most az egész világ enyém --
Tyuhaj!
Igy végezzük a vacsorát.
Ki ki ürítse poharát
Fenékig! -- Jó'jszakát!

(1806.)

SZEMTELEN JÓKEDV.*

Lányokkal jóban lenni,
A férfit föl se venni,
Kevés pénz, sok hitel:
Ezeknél több mi kell?

Ha sok van, szórd marékkal,
Ha kevés, választékkal;
Kevéssel sokra mégy,
Csak víg s jó kedvü légy.

Hol csókot kérsz, s nem adnak,
A lelkét! végy magadnak.
Ki terhedre vagyon,
Azt dobd ki ebrudon.

Ne bánd, ha írigy pukkad.
Ki röpül, az nem bukhat,
A jó kedv legyen hát
Alphád meg Omegád.

Igy élj s danolj mind újat,
Világgal ne húzz újjat.
Bajban jó herbaté
Ez arany Abc!

(1787.)

* «Frech und froh». Nem leltem jobb czímet. A ford.

HADI SZERENCSE.

Legtöbbet veszt a háborún,
Kit nem er soha seb.
A győzelembe beleún,
Kudarcz még terhesebb.
Majd kipakol, majd bepakol,
És mi a jutalom?
A masérozás kész pokol,
A tábor unalom.

Aztán a bekvártélyozás!
A paraszt folyton nyög,
Az úr mindent, mi kincs, elás,
A polgár könyörög.
Ha nyájas vagy, gazdád lenéz,
Ha nyers, a vége truccz,
S ha elégtételt karddal vész,
Profósz kosztjára jutsz.

Ha végre aztán ágyu dörg
És puskatűz ropog,
A kürt rivall, vért s lándzsa zörg,
Elég kedves dolog.

Mindent parancs szerint csinálsz,
A rend kivánja ezt,
Majd bátran állsz, majd retirálsz —
S van rend, de nincs kereszt.

De végre lábon ér golyó,
Csak katona-dolog,
És «minden jó, ha vége jó»,
Visznek, nem mégy gyalog.
Már nem tekint rád görbe szem,
Mindenki jön, segít.
A férfi nem néz mérgesen,
S a nő, mily jó, szelíd!

S nyílik a pincze és a szív,
A konyhán nagy a heccz,
A hófehér, lágy párna hív,
Fájást, sebet feledsz.
Fut a kis inas, meg sem áll,
Mint szárnyas Cupidó,
S a házinő tépést csinál
Ingéből — hej, be jó!

S ha lábra állott a vitéz
S örvend a házinő,
Szomszédasszony is be-benéz,
Hogy múljék az idő.

S jön uj meg uj, nincsen szünet,
Barátnő, ismerős,
S egy ápoló egyesület,*
Központja lesz a hős.

S most a király is kéz alatt
Felőled tudni kezd,
És nem soká kabátodat
Tarkítja szép kereszt.
Szólj, Mars fiának győzelem
Jut-e, mely annyit ér?
S ha búcsuzol, köny s szerelem
S köztisztelet kisér.

(1814.)

MEGHIVÁS.

Asztalomhoz én ma sok
Vendéget szeretnék.
Kész az étel — tálalunk,
De késik a vendég.

* Az egész költemény gúnyvers egy tényleg létezett weimari egyesületre. A ford.

Mind meghíttam, s jönnek is,
Mondták, vacsorára.
Jankó, nézz ki, jönnek-e
Végre valahára?

Lesznek lányok, bájoló
És tudatlan tacskók,
Kik nem sejtik, hogy mi jó
Az a tilalmas csók.
Mind meghíttam, s jönnek is,
Igérkeztek mára.
Jankó, nézz ki, jönnek-e
Végre valahára?

Hívtam asszonyt - sok lehet
Kik növekvő hévvel
Szeretik a férjüket,
Akkor is, ha zsémbel.
Hívtam s megigérte mind,
Eljön vacsorára.
Jankó, nézz ki, jönnek-e
Végre valahára?

Hívtam ifju urakat,
Kik cseppet se hiúk --
Még duzzadt erszénynyel is
Szerény, kedves fiúk,

Külön kértem ezeket
S igérkeztek mára.
Jankó, nézz ki, jönnek-e
Végre valahára?

Híttam számos férjet is,
Ki mind erény tükre,
Szebb asszonyra egy se néz,
Mind feleségükre.
Elfogadták szívesen
S jönnek vacsorára.
Jankó fiam, jönnek-e
Végre valahára?

Költő is lesz, ki a más
Hírét nem sokallja,
Magáénál más dalát
Szívesebben hallja.
Hívtam őket, jönnek is
Bizton vacsorára.
Jankó, nézz ki, jönnek-e
Végre valahára?

De nem látok senkit sem,
Nincsen nesz, tolongás - -
Már megég a pecsenye
És a leves kozmás.

Félek, kár volt, mértekünk
Nyújtni akkorára.
Jankó, mit vélsz? Lesz-e még
Vendég vacsorára?

Jankó fuss, vendéget hozz,
Mondd, hogy várva-várunk.
Ki a milyen, jőjjön csak,
Igy még jobban járunk.
Nézd, hogy hemzseg már a tér
A hir hallatára.
Jankó, siess, nyiss kaput,
Jönnek valahára!

(1813.)

BESZÁMOLÓ.

A mester.

Bort busásan! Bő jó kedvet!
Itt dohogni nem szabad.
Szólj, ha kívánsz szőlő-nedvet:
Megtetted napszámodat?

Egyik.

Fiu és lány — túlérzékeny —
Egymást nagyon kínozák.
Ez durczás volt, az féltékeny,
Váltva köny és vígaság,
Minapában összevesztek,
Majd halál hogy nem esett.
Összehoztam őket: Nesztek!
És ma boldog jegyesek.

Kar.

Bort hiába ne sovárogj!
Pajtás! Itt a telt pohár.
Bút és bajt, mit holló károg,
Elintéztél mára már.

Egyik.

Mért zokogsz, szép ifju árva?
— Volnék bár a föld alatt!
Gyámapám, tilosba' járva
Mindenből kifosztogat.
Tudtam, ki a bárány-nyíró,
Törvény elé hurczolám.

Igazságos volt a bíró,
S nem lesz koldus már a lány.

Kar.

Bort hiába ne sóvárogj,
Pajtás, itt a telt pohár!
Bút, bajt, mit a holló károg,
Elintéztél mára már.

Egyik.

Szegény lányképű majomba,
Egyetemre csak ma jött,
Kétöles kamasz otromba
Szóval ma belékötött.
Ezt nem állta férfilelkem,
Szántam azt a kis hülyét,
Kardot húztam és leszeltem
A tökfilkó bal fülét.

Kar.

Bort hiába ne sóvárogj,
Pajtás, itt a telt pohár!
Bút, bajt, mit a holló károg,
Elintéztél mára már.

Egyik.

Nem dicsekvésképen mondom:
Nagyra bennem nincs erő,
S nem levén bajom, se' gondom,
Lettem vendégszerető.
Értettem a dolog rendjét,
Ragyogott a teriték —
Hisz csak enni jött a vendég,
S enni úntig volt elég.

Kar.

Bort hiába ne sóvárogj,
Pajtás, itt a telt pohár!
Bút, bajt, mit a holló károg,
Elintéztél mára már.

Egyik.

Jött egy Ipse — uram fia! —
Meg akart ujítani,
Uj hitet vall, s ezt ugy hija:
Legyek főkép hazafi.*

* Nem a hazafiasságot gúnyolja itt a költő, hanem a franczia háborúk alatt keletkezett pártot «Patrioten-Partei», melynek ábrándozásával a gyakorlati hazafiságot állitja szembe.

Rárivalltam: Együgyűség,
Az én utam nem tied:
Hordj vizet, bolond, ha tűz ég,
S ha kiégett, hordj követ!

Kar.

Bort hiába ne sóvárogj,
Pajtás, itt a telt pohár!
Bút, bajt, mit a holló károg,
Elintéztél mára már.

Mester.

Kiki fenn így bizonyítsa,
Hogy mi jót tett mái nap',
Mert ez a valódi szikra,
Melyen a dal lángra kap.
Alamuszinak, herének
Poharat nem töltenék,
Csak a hitványok szerények,
Tettnek örvend a derék.

Kar.

Bort hiába ne sóvárogj,
Pajtás, itt a telt pohár!

Bút, bajt, mit a holló károg,
Elintéztél mára már.

Három hang.

Minden vidám danolónak
Testünk, lelkünk megörül,
Csak a szőrszál-hasgatónak
Jobb, ha közénk sohsem űl.
Nem szeretjük bő gyötrelmét,
A panaszt, a végtelent:
Attól félünk, üres elmét
Avvagy rossz szivet jelent.

Kar.

Bort neki, ki bort sóvárog:
Csak olyannak töltni kár,
Ki a bút, mit holló károg,
Házról házra vinni jár.
(1810.)

ERGO BIBAMUS.

Fiúk, hi a munka! Mulasztani kár . . .
A bor folyik: Ergo bibamus.
A szóból elég volt, cseng a pohár;
Barátaim, Ergo bibamus.
Ez régi, derék, csoda-zengzetü szó,
Minden dolog élire, végire jó,
Viszhangja is messzire bátoritó,
E jósige: Ergo bibamus.

Meglátom imint a babám' odakint,
És gondolom: Ergo bibamus.
Feléje köszöntök, de rám se tekint,
Hát, gondolom: Ergo bibamus.
Akár ölelésre, epedve fogad,
Akár kikerűlje hő csókjaidat,
Örömre, keservre, csak tartsd te magad
E szóhoz: Ergo bibamus!

Baráti közűl, ha kit elhiv a sors,
Szól: Elmegyek, Ergo bibamus!
Ha könnyü a batyu, a lépte be gyors,
Ez kétszeres Ergo bibamus.

Míg félve kuporgat a zsúgori vén,
A könnyű szivű fiu sohse szegény,
Ő osztozik én velem; ő vele én --
Koczints, öreg! Ergo bibamus.

Hogy kell befejezni a mái napot?
Hát persze igy: Ergo bibamus!
Mindenre ez illik, divatra kapott,
Hát zengjük is egyre: Bibamus!
Ragyogjon aranyban a kapu fölött,
Foszoljon a felleg, oszoljon a köd,
És isteni kép kel a pára között,
S szól nyájasan: Ergo bibamus!

(1810.)

A WEIMARI MULATÓK.*

Csütörtökön Belvedere-be,
Meg Jénába pénteken,
Mind a kettő, esküm' erre,
Nagyon tetszik énnekem.
Szombat a hetet kitölti,
Vasárnap falúzni jó,

* Voltakép jóakaró satyra a költő nejére. A ford.

Burgau, Tzwätzen és a többi
Nagyon szép kiránduló.

Hétfőn víg s bohó a szinpad,
Kedd hoz csöndesb múlatást,
Megbünhődni hibáinkat,
Ütünk tisztes jerolást.
Szerda — komoly színi estve,
Remek darab rendszerint,
Csütörtökön elől kezdve
Megyünk Belvedere-be mind.

És így szakadatlan pezsdül
Vidám életünk az év
Ötvenkét hetén keresztül
S nem lohad a kedv, a hév.
Szinház, kártya, táncz meg séta,
Melyet víg beszéd kisér . . .
Bécsi práter? Hiszen szép a'
Weimar, Jéna többet ér!

(1813.)

A TÓT LÁNY NÓTÁJA.*

A hegyecskin
Minap estin
Néztem a kis
Madárka.
Énekelte,
És szökellte,
Kicsi fészkit
Csinálta.

Kertecskébe
Mentem délbe,
Kicsi méhe
Nagyot szól,
Ugy dünnyögte
Ugy zümmögte,
Rakta fészket
Viaszkból.

* A «Schweizer Lied»-nek, mely különben sem Goethe eredetije, főbáját a naiv tájszólás tévén, talán igazolva van a licentia, mely e czímben és a szövegben rejlik.
A ford.

Rétecskére
Ültem félre,
Néztem tarka
Pillangó.
Ugy himbálták
És csinálták
Bolondságot,
Borzasztó.

S jötte Miska,
S mondok: Nizz csak,
Milyen bolond!
Rémitők!
S mink nevettünk,
S mink is tettünk
Ipen aztat,
A mit ők.

(1811.)

«WILHELM MEISTER»-BŐL.

A zajos tömegben járnak
Halk danával kedves árnyak.

MIGNON.

I.

Ne késsz beszélni, hagyj hallgatni,
Mert szólni tiltva van nekem.
Szeretném egész belsőm' megmutatni,
De nem engedi végzetem.

Kellő időn elűzi a bus éjt
A virradat világító sugára,
A szirt kitárja márvány kebelét
S forrásait a földtől nem sajnálja.

Mindenki sír, a hol viszhangra lel
Baráti szíven a bú és a kétség.
De ajkimat egy eskü zárja el,
És csak egy isten oldja föl pecsétjét.

(1785.)

II.

Nem érti bánatom',
Csak a ki vágyik.
El kell virágzanom
Árván halálig.
Reménysugár ha von,
Mind ködre válik.
Távol van gyámolom,
Forr vérem, fázik.
A perczet számolom,
Szemem káprázik,
Nem érti bánatom,
Csak a ki vágyik.
(1785.)

III.*

Hagyjátok meg, mig ujjá váltam,
A látszat földi hüvelyét.
Temessetek fehér ruhámban,
Hiszen a sír elég sötét.

Ott fáradt szemem nyugtot lelhet,
Míg megsokalva a borút

* Mignont a ravatalon szólaltatja meg a költő. A ford.

Levethetem a tiszta leplet,
Az övet és a koszorút.

Nem kérdi fönn a mennyek sarja,
Nő, férfi-e, ki ébred ott,
Se láncz, se ruha nem zavarja
A megdicsőült alakot.

Baj nem gyötört, de lelkem fáradt,
Sok volt nekem a viadal.
Korán öreggé tett a bánat,
Csak ott túl leszek fiatal.

(1796.)

A HÁRFÁS.

I.

Ah, a ki csak magányt akar,
Magára marad csakhamar.
Mindenki szeret, él, örül
S hagyja a búsat egyedül.
Jó! Hagyjátok gyötrelmimet!
Ki bánatában félreül
S kedvére szomorú lehet,
Már nincsen egyedül.

Mint ifju csöndes északán
Benéz a kedves ablakin,
Hogy egyedül van-e?
Igy les éj-napon én reám
A gyötrelem, a kin,
Az elhagyott szerelmese.
Ha meg lesz vetve oda kinn
Számomra síri ágy,
Ő is magamra hágy.
(1783.)

II.

Járok küszöbről küszöbre
S a mit adnak jó kezek,
Emberséggel megköszönve
Utamon tovább megyek.

Mind az, a ki látja képem',
Áldni fogja végzetét,
Könyet morzsol majd szemében,
S én nem láthatom könyét.
(1795.)

III.

Ki kenyerét nem sózta még könyekkel,
Ki éjeken át nem űlt sírva még
Az ágya szélén, míg feljött a reggel,
Nem ismer téged, oh hatalmas ég.

Törvényeid a létbe hínak,
Nézed, a gyönge mint botol,
Aztán átengeded a kínnak,
Mert minden bűn e földön meglakol.

(1795.)

PHILINE.

Ne sirassa méla ének
A szép éjjeli magányt,
Inkább örülj, lány, az éjnek,
Melyet az ég kedvre szánt.

Mint a nő a férfié lett
S nem egész, csak ő vele,
Ugy az éj a fele élet,
Még pedig a szebb fele.

A zajos nap bármit hozhat,
Csak gyönyör-megszakitó.

Legfeljebb ha szórakoztat,
Másra ugyan nem való.

De ha éji órák csendjén
Édes mécsvilág dereng,
És ajk ajkhoz közeledvén
Szerelem és tréfa leng;

Ha, ki máskor csak úgy vágtat,
Ámor, a szilaj hamis,
Örvend, hogy késkedve játszhat'
Csekély ajándékkal is;

Ha a boldog szeretőknek
Szépet szól a csalogány,
Mi raboknak, epedőknek
Jajként hat fülébe tán, —

Hogy csüggsz órád mutatóján,
Míg a kettő összeér,
S lassan tizenkettőt szólván
Biztos éjt s gyönyört igér!

Hát ha hosszú nap leverne
Jó szivem, nyugodj bele:
Minden napnak megvan terhe,
S minden éjnek öröme.

(1795.)

BALLADÁK.

Mese, bármily hihetetlen,
Való lesz a költészetben.

MIGNON.

Tudod a hont, a czitrom szép honát,
Hol sárga narancs gyúl a lombon át,
Hol kék egekről szellő lágyan ér,
Mirthus lehel s magaslik a babér?
Tudod e hont?
Azt keresem!
Oh oda vígy magaddal, kedvesem!

Tudod a házat? Oszlop tartja fenn,
Fény van tetőjén, fény van termiben,
És márvány képek néznek kérdve rám,
Mit tettek véled, te szegény leány?
Ismered azt?
Ha ház, ha rom,
Vigy oda engem, oh védangyalom!

Tudod a bérczet útvesztőivel?
Az öszvér is csak bajjal éri el.
Ős sárkányfajzat él odúiban,
A kő reped, a hegyi ár zuhan.
Tudod a szirtet?
Oldalán,
Visz a mi útunk! Oda vigy, atyám!
(1784.)

A DALNOK.

Mi hangzik a magasba fel
A várkapúval szembe?
Szóljon az ének itt közel
Kedvünkre a terembe'!
Szólt a király, apródja fut,
Biztatja a megtért fiut:
Bocsásd be csak az aggot.

Köszöntlek, hősök és nagyok,
Köszöntöm a szép nőket!
Csillag mellett csillag ragyog,
Ki tudná néven őket?
Mily gazdag ég e szép terem!
Zárulj be, elvakult szemem,
Nem érsz rá gyönyörködni.

Szemét behúnyja s jár a kéz,
A húrt erővel ütve.
Tüzes levente bátran néz,
A szép hölgy szemlesütve.
A király gyönyörködve űl
S a hárfás illő béreűl
Hozat egy arany lánczot.

Nem hordok aranylánczot én,
Lovagjaid viseljék,
Kiknek daczos tekintetén
Megrémül az ellenség.
Korlátnokodnak add talán,
Hadd hordja más teher után
Még ezt az arany terhet.

Én dallok, mint a csalogány
A lombok árnyékában,
A dal a költő ajakán
Bő jutalom magában.
De hogy ha adsz, adj egy nagy árt:
Legjobb borodból egy pohárt
Szinarany billikomban!

Fölhajtja és üdűlten szól —
(Szemében tiszta láng ég)

Oh százszor boldog ház, a hol
Ez is csekély ajándék!
Gondolj rám, ha szerencse ért,
S áldd Istent, mint ez italért
Én áldalak szivemből!

(1782.)

BALLADA
AZ ELŰZÖTT ÉS VISSZATÉRT GRÓFRÓL.*

Oh, jöszte be, drága, jer édes öreg,
E terembe nem leshet senki se meg,
Csak jöszte! Lakatban a závár.
Anyánk a misén van. Atyánk a berek
Sürüjében a farkas után jár.
O danolj, de sok ízbe, szép tünde mesét,
Kis öcsémmel hadd jegyezem meg,
Rég várjuk a szép mese énekesét,
Örűl a mesének a gyermek.

Zord éjjel az ellen elöntve falát
Ott hagyja az ős, a dicső palotát —

* Lásd, a kötet végén, a Goethe által írt magyarázatot. A ford.

A kincse titokban elásva . . .
A gróf kimenekszik a kis kapun át,
Mit hordoz ölében az árva?
Mit rejt köpenyébe oly féltve szegény,
Hol szíve ütései vernek?
Lánykája, a kisded. Az alszik ölén . . .
Örűl a mesének a gyermek.

Föltetszik a reggel — oly tág a világ,
Párnát ad az erdő, árnyékot az ág,
Dalért alamizsna a hála.
Ujulnak az évek, a hárfa-danák,
Övig ér a levente szakálla.
De a lányka is érik, a kedves, a friss,
Révében az ócska köpenynek,
Kedveznek a szépnek a csillagok is . . .
Örűl a mesének a gyermek.

És évre az év csodasebten halad,
Fakúl a palástja, palástja szakad,
Nem fér bele többet a kedves.
Csak nézi az apja a rongyok alatt:
Örömében a két szeme nedves.
Oh mi szép, mi nemes! Kimutatja korán
Gyökerét, hol erős faja termett.
Mily dús a szülő, a kié ez a lány . . . !
Örűl a mesének a gyermek.

S fejedelmi lovag jöve szép paripán
És kérve kinyujtja kezét a leány,
De nem ád adományt a levente.
Megfogja kezét s szól: Nem hagyom ám,
Maradjon örökre kezembe.
S a dalnok: Uram, ha megismered őt,
Disze lesz fejedelmi teremnek . . .
Eljegyzem a zöldben az Isten előtt . . .
Örűl a mesének a gyermek.

Megáldja pap őket . . . A férje karán,
Örvendve, könyezve indúl a leány,
Csak fáj a szülétöl a válás.
Az agg is elindúl, élődve dalán,
De az égnek bújában is hálás . . .
Igy álmodom, ah, unokáimat én,
Igy lányomat, a hogy ölelnek,
És nappal is áldom, meg éj idején . . .
Örűl a mesének a gyermek.

S a fiukat áldja. De döng a kapú . . .
Apánk! . . . S keresik, hogy az agg hova bú.
Késő! Haragudva berontott.
Mit csábitod a fiukat, nyomorú?
Bilincsre a gazt, a bolondot!
Börtönbe lakoljon az éjjelen át! - -
Most asszonya félve jelen meg,

Békélteti, kérleli dölyfös urát . . .
Örűl e szavának a gyermek.

Érintni se merte a hajdu az őszt,
Anya, gyermek alázva csitítja a bőszt,
Egy időre lenyelte haragját.
Elhallgat, de végre haragja erősb,
S szidalomra fakasztja vad ajkát:
Fattyak ti! Megérzik a gyermekeken
Nyoma most is a koldusi szennynek,
Elér a gyalázat. E' kelle nekem! . . .
Nem örűl e szavának a gyermek.

Csak délczegen áll a tüzes szemü agg,
Hajdút elijeszt a királyi alak,
Dühében a vár ura tombol.
Szégyellik ez úrnőt az ősi falak,
Szép sarj fakad íme fajombol.
Hiába, a vér nemesít! Tagadám,
S az ég jogos ostora ver meg.
Koldus fiakat szüle koldus arám . . .
Nem örűl e beszédnek a gyermek.

No ha ellök atyátok, ha megvet urad,
Feledve, feloldva, mit eskü fogadt,
Hát jertek az ős kebelére,
Van kincs, hatalom s jog e rongyok alatt,

Fészkébe a sas hazatére.
Enyém ez a vár. Bitorolta szüléd,
Szolgálva bitor fejedelmet.
Ragyogón igazolja királyi pecsét . . .
Örűl a mesének a gyermek.

Igaz, ősi király ime viszakerűl,
Sorsűzte hiveknek az ég kiderűl,
A kincseket újra kiásom.
De te nézz a királyi kegy hírnökeűl,
Bocsánat az én hivatásom.
Ne félj, fiam. Ime az ősi család
Hajtásai újra rügyedznek,
Herczegfiakat szüle herczeg arád . . .
Örűl e mesének a gyermek.

(1816.)

AZ IBOLYA.

A réten kis ibolyka állt,
Hol senki rája nem talált,
Szép, rejtett ibolyácska!
És arra ment egy kis leány
Mosolylyal piros ajakán,
Szép volt s danolt
Mint fönn a madarak.

S az ibolya sohajt, szegény:
Oh volnék bár egy perczre én
A föld legszebb virága,
Csak míg a kedves leszakít
És kebelén agyonszorít,
Rövid, rövid
Pár pillanatra csak!

De ah, a lány se hall, se lát,
Eltapossa az ibolyát,
Szegény kis ibolyácska!
Lelkét kiadva áldja még:
Meghalni is gyönyörüség
Te általad,
Kis lábaid alatt!

(1773.)

A HŰTELEN FIÚ.

Egy vakmerő galád fiú
Frankhonból hazatérve
Kis árvalánynyal összebú,
Oda is űl ölébe.
Szeretgeti, ölelgeti,
Tréfál, hogy így-úgy, elveszi,
S végűl kereket oldott.

Megtudva ezt a barna lány
Átkozta a szerencsét,
Sírt, kaczagott egymás után
És így kiadta lelkét.
A hűtlen haja égnek áll,
E percztől nyugtot nem talál
Nyeregbe kap s csak vágtat.

Lovát vaktában sarkalá,
Próbálja venni utját
Éjszakra, délre, föl, alá,
De el nem éri nyugtát.
Hét nap, hét éjjel kóborog - -
Az ég dörög, villám lobog,
A viz nyeli a partot.

Egyszerre, mint villám czikáz,
Rálel egy csonka várra,
Lovát megköti és bemász',
Hogy az esőt kivárja,
S a mint motoszkál s tapogat,
Rendűl a föld lába alatt
S zuhan száz ölnyi mélybe.

S hogy fölocsúdt, előtte ott
Három kis mécses lengett.

Utána tört, botlott, futott,
De az távolba engedt.
Így végig pinczén, gádoron,
Lépcsőn, nyirkos sikátoron
Viszi a három mécses.

Egyszerre nagy terem ragyog,
Sorjában ezer vendég,
Ezer koponya vigyorog:
Kezdődik az ünnepség!
S ott áll fehérben a leány,
Megfordúl, arcza halovány
S reá néz - - - - —*

(1775.)

* A költő e balladát egésznek tervezte, de csonkán hagyta. A befejezés az lett volna, hogy összecsaptak a párt s a vőlegény is halál fia. A ford.

A CSERFA-KIRÁLY.*

Ki vágtat az éjen, a viharon át?
Lován viszi atyja kicsinyke fiát.
Karjába szorítja, ne törje nyereg,
Köpenyébe borítja, ne érje hideg.

Mért bújsz, fiam? Ijjeszt az éji homály? —
Nem látod, atyám? Az a cserfakirály!
Koronás feje, hosszu palástja van. —
Csak ködfoszlány az, én fiam! —

«Te édes gyermek, jöszte velem!
«Sok tarka virág van ligetimen.
«Tudok csudaszép játékokat ám!
«Aranyos köntösbe öltöztet anyám.» —

* Az «Erlkönig» a német magyarázók szerint nem az «Erle» (égerfa) után kapta nevét, hanem annyit jelent, mint «Elfen König». Ezért Szász Károly «Willi királynak», Arany János pedig egy kéziratban fönnmaradt töredékben «Tündérkirály»-nak fordította. Kozma Andor «Rémkirály»-t választott. A «Willi» nekünk idegen; csak irodalmi léte van. A «Tündérkirály» név nem indokolja a gyermek félelmét. A «Rémkirály» viszont ellentmond a ballada elején való csábító hangnak. Én két okból merészlem a «Cserfakirály» nevezetet használni; első az, hogy a ballada naivitásához inkább a naiv, mint a

S nem hallod, atyám, nem hallod, atyám,
Mit súg a fülembe a cserfakirály? —
Ne félj, fiam! Fiam, ne félj!
A száraz avarban zizzen a szél. —

«Te drága fiúcska, hadd vígyelek el!
«Leányaim várnak estére, jövel!
«Leányim az éjeli tánczvezetők,
«Dédelve, danolva ringatnak el ők.» —

Atyám, oh atyám — s nem látod emitt
A cserfakirály leányait? —
Látom, jól látom — fiam, csak aludj!
A ködben a fűzek szürkéllenek úgy.

szabatos elnevezés való, a mit Goethe is érezhetett, mert bátran irhatta volna ő is «Elfenkönig» vagy «Elfkönig», ha a «fára» való vonatkozást elkerülendőnek vélte volna. Második okom az, hogy a későbbi német commentatorok fölé helyezem Herdert, a ki a ballada dán mintáját Goethével közlötte, Erlkönigs Tochter czím alatt. Grimm ezért hibáztatta, hogy az Ellekonge nevet, mely Elfekonge helyett áll, tévesen fordította Erlkönigre. Ámde Elle dán nyelven csakugyan annyi, mint Erle. Az égerfa helyébe cserfát tenni nem tulságos merészség, különösen azon egyéb sok merészség mellett, melyet a fordító e páratlan tökélyű ballada átültetésénél el nem kerülhetett. A ford.

«Szeretlek, akarlak szép termetedér'
«S ha nem jösz akarva, erőszakom ér.» —
Atyám, hozzám ért! Atyám, megállj!
Rám tette kezét a cserfakirály! - -

Megborzad az apa, sarkalja lovát,
Nyöszörgve karolja kis gyermeke át.
Hogy elérik az udvart, kitetszik a hold —
Ölében a gyermek halva volt.

(1781.)

SZÉBUSZ JANKA.

A tizenhét éves szépnek, jónak emlékezetére, ki 1809 jan. 13-án a rajnai jégzajlás alatt, a cleverhami nagy gátszakadáskor mások életét mentve elmerült.

Reped a gát, zudúl a sik,
A víz, az ár, emelkedik.
«Kiviszlek én, anyám, ne félj.
Jól gázolok, a viz sekély.»
«Minket se felejts! Minket ki véd,
Zsellérnőt s három gyermekét?
Elmégy?» - - «Ne félj! Egymás után!»
S anyját viszi már a hősi leány.

«Ti várjatok ott a domb tetején.
Mind megmenekszünk, igérem én.
Csak pár lépés van oda fel.
Kecskémet is hozzátok el.»

Olvad a gál, zudúl a sik
Az ár, az ár közeledik.
Anyját a partra tette le
És vissza fordul az ár fele.
«Hová? Hová? Megnőtt az ár,
Innen sincs, túl sincs partja már!
Maradj!» — «Maradásom nincs nekem!
Meg kell őket mentenem.»
Merúl a gál, elúl a sik.
Tenger hullám reng széleig.
Szép Zsuzska a habnak ellenáll,
Isméri az útat, odatalál,
Eléri az asszonyt, a gyermekeket,
De hajh, megmenteni még se lehet.

Eltünt a gál — a domb körúl
Tajtékzik az árvíz végtelenúl.
A forgó örvény sodorja el
Az anyát egyszerre gyermekivel,
Csak a kecske szarvába fogózik egy,
Jaj, hát mindnyája tönkre megy!

Szép Zsuzska áll erőbe' még —
Mentsétek meg! Oly szép, derék!
Szép Zsuzska áll magánosan,
De minden kérő messze van.
Öleli az ár, a csapkodó,
De nem evez feléje hajó.
Az égre tekint még, nem mozog
Aztán befogadják az enyhe habok,

Se gát, se föld nem tűnik elő,
Csak egy-egy facsúcs, toronyieő.
Az árviz csillapodva reng,
De Zsuzska képe fölötte leng,
A viz letünt, a föld kigyütt,
Zsuzskát siratják mindenütt.
S ki a szépet, a jót dicsérni rest,
Temesse feledség az énekest.

(1809.)

A HALÁSZ.

A víz suhog, a víz csobog
Halász űl mentiben —
Horgát veti és követi
Hűs szívvel, csendesen.

S míg a horog ireg-forog,
A habok oszlanak,
S víz mélyibűl elémerűl
Egy nedves nőalak.

És szólt neki, danolt neki:
Mért hívod földi csel
Ármányival szülöttimet
Gyilkos napfényre fel?
Ah, tudnád a halacska lenn
Mily édesen vigad,
Leszállanál készségesen
S így gyógyulnál magad.

Nem fürdik nap, hold kedvekint
Hűs tenger mélyiben?
S nem szebb-e, hogyha föltekint
Reszketve nedvesen?
Nem néz itt a mennyboltozat
Mint kék zománcz feléd?
S képmásod itt nem hívogat,
Harmatban folyni szét?

A víz zuhog, a víz csobog,
Nyaldossa lábait,
Dagad szive, mint kit hive
Szerelmes hangja hítt.

Az szólt, danolt ő lehajolt,
Nem tudta maga sem,
Az viszi öt, vagy ő a nőt - -?
Többé nem látta szem.

(1779.)

A THULEI KIRÁLY.

Thule messze partinál
Élt egy király, hű király;
Mikor meghalt ágyas párja,
Arany pohárt hagyott rája.

Ezt szerette szerfelett,
Másba sohse töltetett,
Könybe borúlt szeme töle,
A hányszor ivott belőle.

S hogy halála közelít,
Megolvassa várait;
Mind örökbe, másra hagyja,
De a poharát nem adja.

Királyi ebédhez űlt,
Zászlós úr mind egybegyűlt
Apák magas tornáczába,
Tengerparti sziklavárba.

Ott a vén ivó kiállt,
Felköszönté a halált,
Végsőt ivott és ledobta
Szent poharát a habokba.

Nézte, a hogy leröpült,
Fordúlt, csordúlt, elmerűlt . . .
Beborúlt szeme világa —
Akkor ivott utoljára.

(1774.)

A CSODASZÉP VIRÁG.

A RAB GRÓF ÉNEKE.

Gróf.

Van egy virágszál, százszor szép,
Legszebb nekem e földön,
Én arra vágyom mindenkép,
De fogva tart a börtön.
Ezért a szívem fáj nagyon,
Mert a mig éltem szabadon,
Mindig közel találtam.

E sziklavárból mind lesem,
Hogy lássam, hol virágzik,

De ah, hiába keresem,
Nem ér szemem odáig.
Ki meghozná virágomat,
Ha csatlós, apród vagy lovag,
Örökre híve lennék.

Rózsa.

Itt nyíltam én a vár tövén
S hallgatlak reggelente.
A rózsát érted, tudom én,
Szegény fogoly levente.
Te nagyra látsz s szived szerint
Nem is kivánhatsz, mást te, mint
Virágok királynéját.

Gróf.

Bibor ruhád pompája nagy
Zöld bársony dolmányodban,
Leánynak drága dísze vagy,
S becsül rubintnál jobban.
De bár szeret egész világ,
Még sem te vagy az a virág,
Kit titkon én imádok.

Liliom.

A büszke rózsa fényt kiván
S mind fölfelé törekszik,

De igaz szívnek néha tán
A liljom jobban tetszik.
A kiben tiszta tűz lobog,
S oly szennytelen, mint én vagyok,
Lehet, hogy engem választ.

Gróf.

Én tiszta vagyok s bűntelen,
Nincs gonosz hiba bennem,
Mégis gyötrődöm szüntelen
És rabbá kelle lennem.
Tisztellek, liljom, tiszta, szép,
Szűz lányok enyhe másakép',
De van, ki kedvesb nékem.

Szegfű.

Az én vagyok, a szegfü, tán,
Az őr kertjébe' kelve.
Öntözget is nap-nap után
Hűn gondomat viselve.
Levél-gallérom szép szoros,
Szinem oly tarka, százszoros,
És örökös az illat.

Gróf.

Vét, ki a szegfüt megveti,
A kertész szeme fényét.

Majd nap, majd árnyék kell neki,
Kár vón', ha nem beczéznék.
De nem pompára vágyom itt.
Az, a ki engem boldogit,
Csöndes, szerény virágszál.

Ibolya.

Én hallgatag virág vagyok,
Fejemet lehorgasztom,
De némaságom', mert van ok,
Ez egyszer megszakasztom.
Ha engem áhitsz, fáj nagyon,
Derék lovag, hogy illatom'
Nem szállhat mind te hozzád.

Gróf.

A jó ibolykát kedvelem.
Oly illatos, szerényke,
De hajh! sokkal több kell nekem,
Hogy ne essem kétségbe.
Bevallom hát, e tájon itt,
E sziklák árnyán nem virit
Az én csodavirágom.

Az érnél lenn egy asszony jár,
A leghűbb e világon.

És halkan sóhajt, várva vár,
Míg megszünik rabságom.
Megáll, hol kék virágom hajt,
Letépi s «Ne felejts» sohajt
S én távolból megérzem.

Igen, ha két szív hűn szeret,
Távolban egymást érzik.
Ez menti meg itt szívemet,
Hogy végkép el nem vérzik.
S ha azt hiszem, már meghalok,
A nefelejtsre gondolok
És lelkem újra éled.

(1797.)

KURT LOVAG HÁZASODIK.

Vőlegényi széles kedvben
Kurt lovag lovára szállt,
Hogy a gazdag nászra menjen,
Mely számára készen állt.
De szírt-úton fenyegetve
Ellensége közeleg,
Szólni egyiknek sincs kedve,
Kard ki kard! -- megküzdenek.

Ing soká a harczi mérleg,
Mígnem győztes Kurt leszen,
És nyergébe visszatérhet,
Kékre verve, véresen.
De mi zörren a bokorba'?
Csalogatva int elő,
Keblén csecsemőjét hordva,
Cserbe hagyott szerető.

S hívja, hogy pihenni térne.
Vitéz, ne oly sebesen!
Nem kiváncsi gyermekére?
Babájának nem üzen?
Gondolja Kurt: Lelke rajta!
Ereiben gyúl a tűz,
S édes neki most a dajka,
A mint édes volt a szűz.

Csatlós kürtje szól ez alatt,
S inti, hogy arája él.
Ront tovább, de merre halad,
Búcsu, vásár zaja kél.
S vesz bő vásárfiát itt-ott,
Mely dús mátkának való.
Hej, de most rég hosszabbított
Váltóval jön a zsidó.

S most a bíróság idézi...
A menyegzőből mi lesz?
Az ördögbe! Egy vitézi
Dicső pálya vége ez?
Vár a násznép, sír a mátka;
Hallatlan sorsfordulás.
Ah, lovagok hármas átka:
Párbaj, asszony s uzsorás!

(1803.)

NÁSZDAL.

A grófról, az ősről mi énekelünk,
Ki ma áldja velünk unokáját,
Őséről a grófnak, ki itt mi velünk
Most költi a nász lakomáját.
Szent földről amaz, mikoron hazatért,
Nem hozva magával csak hősi babért,
S paripával a vár kapujához elért,
A kastélyt megleli ottan,
De kifosztva, elhagyatottan.

Grófocska, no itt vagy, — elérve a czél,
De biz otthonosabb vala sátrad.
Az ablakon át szabadon fu a szél,
Szellőzni se kell a szobákat.

Mit tégyek az őszi hüs éj idején?
Eh mit, hidegebbet is ismerek én,
Mindent kideríthet a hajnali fény...
Csak bé -- süt az égen a lámpa —
Szalmás, recsegő nyoszolyámba.

S hogy szívesen alszik, ni, ágya alatt,
Úgy érzi, valami poroszkál.
Patkány vagy egér, a mi ide szakadt?
Nincs morzsa, hiába motoszkál!
De lába felől — ni, egy pöttön Izé,
Helyes kicsi törpe bukdácsol elé,
Kis mécs a kezében — s így üdvözölé
Nagy szónoki garral az alvót,
Álmában a szót alig hallót:

Torozni gyakorta gyülénk idefent,
Mióta lakatlan e vára,
S mert visszajövésről nékünk nem üzent,
Ma gyülekszünk nászlakomára.
S ha nem únja a gróf s bocsánatot ád,
Ünneplik a törpék ez éjjelen át
A férjet, a csínos, a gazdag arát. --
S a gróf, kinek édes az álom:
‚Váljék örömükre, kivánom.'

E szóra kivágtata ágya alól
Három lovas, — helyre legények.
Utána a kar, cziripelve danól,
Eleven, takaros piczi lények.
Nagy sorban utána fogatra fogat,
Szem, fül belekábul, hogy el nem apad.
Ily fényt fejedelmi nász se mutat, —
S legutól aranyos fogatocskák,
Az arácska, a férj, a rokonság.

S most helyre! Üget, siet, oszlik a had,
Hamar! Helyüket se találják.
Zene zendül a tánczra — mindenki szalad
Keresni, kilesni a párját.
A síp sí, a kürt hí, a hegedü zeng,
Mind sorba, forogva, kézfogva kereng,
A sarkantyu zeng, a selyemruha leng.
Grófunk hunyorítva csudálja,
Azt képzeli, lázbeteg álma.

Kopogás, ropogás, jön a kukta, cseléd,
Asztalt, padot ízibe készít,
Párjával a tánczos kiküzdi helyét,
Kivenni a torbol a részit.
S jön a hurka, kicsinyke, mint árpaczukor,
Halacska, csibécske, zajos lesz a tor,
Csak úgy gyüszüszámra foly, ömlik a bor.

Így járja a lárma, az ünnep, —
Míg nóta között tova tünnek.

S ha többet akartok ti hallani még,
Szűnjék meg a lárma, a tréfa.
Mi kicsinyben a gróf ur szemébe tünék,
Az nagyban igaz leve ép' ma.
Im trombita harsog, a táncz hivogat,
Van úri lovas, lakodalmi fogat,
És éltetik ezren a boldogokat
Az ősi lakó örökében,
S mind úgy van, a hogy vala régen.

(1802.)

A KINCSKERESŐ.

Beteg szívvel, üres zsebbel
Húztam jármom', majd ledülve.
Gazdagság az élet üdve,
A szegénység rettenet.
S végzeni e sajgó sebbel
Kincset ásni mentem éjjel:
A gonosznak, írva vérrel,
Lekötöttem lelkemet.

S gyűjtve mind, mi bűvös, ódon:
Halott csontját, csodafüvet,

Varázskörben raktam tüzet,
S az igézet kész vala.
S azon helyen, azon módon,
Megmutatva hol és mint lett,
Keresém a régi kincset — —
Zordon volt az északa.

S ime! Halvány fény derengett,
A legmesszibb árnyak nyilnak,
S valami jön, rezgő csillag,
S ép éjfélre odalép.
A varázskör bomlik, enged — —
Világ fénylik elűl hátul,
Teli csésze sugarától,
Mit ifjú hoz, csodaszép.

Kedves szempár rámtekintett,
Koszorú volt halántékán,
S bájitala világítván,
Megállt köröm' közepett.
Mosolyogva innom intett,
S gondolám: E kedves gyermek,
Gazdája ily égi szernek,
Az ördög csak nem lehet!

«Igyál tiszta életkedvet!
Értsd a valót, serkenj tettre

S nem csábít majd bűvöletre
Az éjfél, a rémsötét.
Ne áss többé kincses vermet:
Napi munka, esti szűnet,
Fanyar napszám, édes ünnep,
Ez legyen varázsigéd.»

(1797.)

A PATKÁNYFOGÓ.

Én vagyok a nagy dúdoló,
Hires neves patkányfogó,
Kire minden helyütt nagyon,
De főkép itt szükség vagyon.
Ha patkány százszor annyi volna,
Egér, menyét is egy halomba,
Mihelyt dudám szép hangja szól,
Mind, mind utánam vándorol.

Azonkép a víg dúdoló
Ott, a hol kell, gyermekfogó.
Aranyos szép meséitűl
A vásott is megszeliditűl.
A kis fiú ha még oly vad is,
Ha a leányka még oly hamis,
Mihelyt az énekes danol,
Mind, mind utánam vándorol.

Végűl az ügyes dúdoló
Alkalmilag leányfogó.
Van minden városkában egy,
Vagy kettő, a ki lépre megy.
Legyen a lány bármily erényes,
Legyen az asszony bármily kényes,
Ha friss a dal, a zene lágy,
Mind csókra, szerelemre vágy.

(1803.)

A FONÓ LÁNY.

Rokka mellett ültem én,
Másra sem ügyelve;
Egyszer jött egy szép legény
Egész közelembe.

Dicsérte szép fonalam'
A fiatal ember,
S hogy aranyosabb hajam,
Mint a sárga kender.

S nem űlt veszteg az alatt,
Addig izgett nálam,
Míg egyszer csak elszakadt
Régen őrzött szálam.

Azontúl is fontam én,
Még serényebb lettem,
De fontommal én szegény
Nem dicsekedhettem.

Hogy elvitte a takács
Orczám pírja lobbant,
És éreztem mocczanást,
Melytől szívem dobbant.

Fejérítni — itt a nyár --
Viszem a mezőre.
De nehezen bírok már
Hajolni előre.

Mit titokban fontam én,
Bár az éj befödte,
Azt a nyári verőfény
Immár kisütötte.

(1792.)

TÖRVÉNY ELŐTT.*

Nem mondom meg, kitől való
Méhemben a gyerek.
Asszony vagyok én, nem rima,
Bárhogy nevezzenek.

Nem mondom meg, ki az uram,
Nincs nála derekabb,
Akár kócsag legyen fején,
Akár juhászkalap.

Ha szégyent s gúnyt kell tűrni, hát
Viseljem én a gúnyt.
Én ismerem őt, engem ő,
S az Isten is tanúnk.

Bíró, plébános, téns urak,
Hagyjanak békivel.
Enyém a gyermek — kell-e több?
Nem kendtek tartja el!

(1774.)

* Egészen azonos tárgyú és méretű magyar népballada is van, úgy tudom, Arany László gyüjteményében. A ford.

HATÁS A TÁVOLBA.

A királyi teremben sok gyertya lobog,
S a királyné szól: Hamar, apród!
A kártya keverve, a koczka forog,
S nincs pénzem. Hozd el a zacskót;
Ott lesz valahon
Kis asztalomon!
Fut az ifjú, meg sem is állván,
Csak a palota távoli szárnyán.

Szép hölgy ugyanakkor sörbétet evett
A királynő oldala mellett.
S oh isten, a findsa két rétre repedt,
Oh, hogy ezt megérnie kellett!
Gyalázat! Oda
A drága ruha!
S fut a dáma, meg sem is állván,
Csak a palota távoli szárnyán.

S jövet íme az apród ott látja magát
A hölgygyel hirtelen szemben.
Még senki se tudta, de éveken át
Voltak sóvár szerelemben.

S oh üdv! Oh rég'
Várt gyönyörüség!
Egymás kebelére borúltak,
A csókba majd belefúltak.

De végre eléglik. Szobái felé
Fut a hölgy. A tömegen által
Furódik az ifju úrnője elé
Sörbét festette kabáttal.
Az észrevevé,
Mily gyanus a lé,
Mindenről tudva, mi' fán nő,
Mint a sábai ősi királynő.

S hopmesternőjét hívja elő,
S szól: Kedves fejdelem-asszony,
Több ízbe' vitatta, nincs szellemerő,
Mely helyből messzire hasson?
S mi itt van, amott
Sose hagyna nyomot,
S hogy messzire hatni a csillag
Büvölő súgári se bírnak?

S im a mézes ital, melylyel mi imint
Itt megtöltöttük a tálkát,
E fiúnak, ki messze szaladt odakint
Pocsékká tette kabátját!

Végy új kaputot!
S mert módot adott,
Példát hogy idézzek ügyemnek,
Az árát én fizetem meg.

(1808.)

HARANGJÁRÁS.

Egy kis fiú nem szokta meg
Sehogy a templomjárást,
S vasárnap, illa nád berek!
Zöldbe szökött mindjárást.

S mond anyja: Hí az égi hang
S szavát ha el nem érted,
Lásd, megharagszik a harang
És maga megy el érted.

S gondolja az: Jön ám, ha tud
A nehéz haranglábtól!
És ucczu, a mezőre fut,
Akár az iskolából.

Kiling, kalang! Elállt a hang,
Anyám azt füllentette!
De jaj! Mi az? Ott a harang
Czammog, kullong megette!

Úgy baktat, hogy szegény fiú
Eszét majd megzavarja!
Tán álom ez? Oh, iszonyú!
Most mindjárt eltakarja.

És vissza, vissza, merre lát,
Utárkon, keritésen!
Így eljut tüskön bokron át
Templomba szerencsésen.

Azontúl minden ünnepen
Bejött az első szóra,
És nem vár többé sohasem
Személyes meghivóra.

(1813.)

A HŰ EKKÁRT.

Jaj, csak hazaérnénk! Volnánk csak odébb!
Jön, jön a kegyetlen, az éjjeli nép,
A boszorkás erdei nénik.
Ha itt lel a rémhad, elállja a kört,
S mit messziről hoztunk, megiszsza a sört
S kezünkben üres lesz a korsó.

Így szól a fiúcska, a lányka szepeg,
De hirtelen ott jön egy nyájas öreg:

Csitt! Csöndesen, én kicsikéim!
A tünde vadászhad oly szomja-gyötört,
S ha inni hagyjátok kedvökre a sört,
A jót jóval fizetik meg.

S úgy tesznek. Az éji had arra repes.
Oly szürke, gomolygó, kisérteties.
Mind csamcsog, oly szörnyeket isznak.
Csepp sör se maradt meg. Csak korsaja kong.
Tovaront a kisértet s a merre bolyong,
Sí, zúg, bug a völgy meg a hegység.

Szomorún haza ballag szegényke gyerek,
De oldalukon van a kedves öreg:
Ne busúljatok ám, ti babácskák!
Oh, hogy' szid anyám! Hogy ver meg atyám!
Csöppet se! Dicső lesz! De tudjatok ám
Hallgatni, akár az egérke!

S ki tanácsot ilyent ád és rendeletet,
Ugyanaz, ki gyerekkel úgy játszni szeret,
Pajtástok, a hű, öreg Ekkárt.
A dajka mesélt már felőle csodát,
De senki se látta. Ma íme tehát
Kezetekben a ritka bizonyság.

Hazaérve szüléinek mind a gyerek
Odanyujtja a korsót s előre remeg
A szidástól és a veréstől.
De zeng a dicséret: Pompás ez a sör!
S már tölti öt izbe kupáit a kör
És még se fogy — adja a korsó.

A nagy csoda eltart a virradatig,
És erre is, arra is kérdegetik:
Mi lelte, te gyermek, a kancsót?
Eleinte megállják a kis egerek —
Mosolyg, dadog egy, majd a többi fecseg —
S most rögtön kiszárad a kancsó.

Hát, lelkeim, azt mit egy jóakaró —
Apa vagy tanitó mond vagy szolgabiró,
Jó lesz, megtartani pontig.
Ha nyűg is a kis lakat ajkatokon:
Fecsegni veszélyes, hallgatni haszon, —
S így sohsem ürül ki a kancsó.

(1813.)

PÁL ÉS PÁLNÉ.

Holnap hát Márton napja lesz,
Pálné szereti Pált,
Holnapra lesz rétes, kalács,
És libabecsinált.

Hogy ágyba bujtak, zúg a szél
S az ajtó sarka járt.
S szól Pál: Az ajtó nyikorog,
Menj, told elé a zárt.

Az ágy meleg, az ágy puha,
A palló meg kemény.
Tőlem nyikorghat pünkösdig,
Nem zárom be, nem én.

Szerződnek halkan - s fogadás
Köti a hites párt:
Hogy a melyik előbb beszél,
Az tolja rá a zárt.

Éjjel betoppant két utas.
Hol járnak, nem tudák.

A mécs kihalt, ki a parázs,
Sötétség, némaság.

Mily ördögverte ház ez itt?
Türelmünk fogyni kezd!
De semmi válasz, semmi nesz...
A zár okozta ezt.

Megették hát a jó libát,
A rétest s mind a jót.
Pálné nagyokat gondol, ám
Nem ejt egy árva szót.

S mond egy utas: Szomjas vagyok!
S amaz: Nem csuda ez!
A szekrény nyitva; érzem én,
Hogy lesz benn holmi szesz.

Ni szlivovicza! Ez derék!
Egészségedre ezt!
Meg a tiédre! És a pár
Vigan koczintni kezd.

De erre Pál az ágyból ki,
S rájuk ront dühösen:
Ki gugyimból iszik, azon
Az árát megveszem.

S most Pálné is az ágyból ki —
Hiszen csak erre várt!
Te mondtad, Pál, az első szót:
Most told elé a zárt!
(1827.)

HALOTTAK TÁNCZA.

Éjfélre le a temetőre tekint
Kiváncsian a torony őre,
Holdfénybe' világos a sir köve mind
S vet fekete árnyat előre.
S megnyílnak a sírok, és bújnak elő
Párjával a holtak, a férfi, a nő
Fehér, laza, hosszu ruhában.

S nyujtóznak erősen, szabadba jövén.
Bokáit illetgeti tánczra
A gazdag, a koldus, az ifju, a vén,
De nyűgzi a bő ruha ráncza.
S mert itt a szemérem értéke potom,
Mind rántanak egyet s a hant-sorokon
Halomra fehérlik a pendely.

S ráng, ugrik a czombcsont, az ikra, a láb
Veszett, fura mozdulatokkal,

Csörögve, zörögve, idébb meg odább,
Ütemet kalapálva botokkal.
Az őrnek oly furcsa bolond e dolog,
S egy csalfa kisértés fülébe susog:
Menj, lopd el egyiknek az üngét!

Mondván cselekedte s a templomi bolt
Szentségibe menti a prédát.
Fönn egyre kiséri ragyogva a hold
A tánczot, a rémszerü czédát.
De végre egyik meg a másik elállt,
Magára borítja a hosszu uszályt,
És hess! elnyelte a pázsit.

Csetelve, botolva csak egy marad ott,
A gyepet tapogatja, surolja.
E csínyt vele, tudja, nem űzte halott,
Leplét odafenn szimatolja.
Az ajtót rázza, de ereje nincs,
— Aczélfeszület rajt a kúlcs, a kilincs,
Jaj lenne különben az őrnek!

De az ing! Hol az inge? Kapál, hadonász',
S esze nélkűl ugrik a kőre,
Az ó csucsos ívbe fogódzik a váz
S kapaszkodik — egyre előre,

Mint pók, ha kuszik, fut a préda nyomán,
Ugy mászik a csúcsok czirádasorán —
Most vége szegény toronyőrnek!

S az őr foga csattog, halott-halovány,
Igyekezne ledobni az üngöt.
De jaj neki! Széle egy vaskarikán
Megakadva az éjbe kicsüngött.
Elbúvik a hold, betakarja a köd...
De az óra hatalmasan *Egy*-et ütött
S len izekre zuzódik a csontváz.

(1813.)

A BOSZORKÁNYMESTER INASA.

Hej, a vén boszorkánymester
Elment végre valahára,
Mozdúlj szellemhad, ez egyszer
Az inas parancsszavára.
A mit szól és művel,
Jól megfigyelém
És szellemerővel
Csodát teszek én.
Lábra, ábra!
Ott a meder,
Itt a veder!
Nyakra főre

Hozd a vizet, töltsd a kádba
Szavam szerint feredőre.

Jer vén seprő, zúgban álló!
Öltsd fel ezt az ócska rongyot,
Régen vagy már hű szolgáló,
Végezd pontig, a mit mondok.
Alól nőjjön lábad,
Nőjjön fön fejed,
Hamar töltsd a kádat,
Eredj, merj vizet.
Lábra, ábra!
Ott a meder,
Itt a veder.
Nyakra főre
Hozd a vizet, öntsd a kádba
Szavam szerint, feredőre.

Lám, alá a parthoz szalad,
Lám a vedret vízbe dönti.
Meri, hozza egy szusz alatt,
Ujra meri, ujra önti,
Másodikat fordúl,
Soha ily csudát!
A medencze csordúl,
Színig van a kád.

Állj meg! Állj meg!
Elég ennyi!
Térj pihenni
Ős helyedben!
Jaj most érzem! Rémlet száll meg:
A varázsszót elfeledtem!

A szót, melyre visszaölti
Ős formáját, zúgba állva...
Megint hozza, folyton tölti!
Jaj, csak már seprővé válna!
Megint siet, fordúl,
Itt van ujra már!
Jaj, ezer folyóbúl
Zúg felém az ár.
Nem! Nem hagyom
E bolondot,
Neki rontok,
Ez gyalázat.
Jaj, hogy néz most, félek nagyon!
Milyen szemek! Mily ábrázat!

Óh, te pokol ádáz fattyja!
Nem fürdő ez, ez vízözön.
Már a vizek áradatja
Keresztűlfut a küszöbön!

Bárgyu dorong, vessző,
Légy, a mi valál,
Átkozott vén seprő,
Szóra meg nem áll.
Hagyod abba
Seprő-ember?
Van ám fegyver
Markomban itt!
Állj meg, mondom, vén darab fa,
Vagy e fejsze ketté hasít!

Lám, megint jő, vizet ontva,
No most, rajta, lesz itt halál!
Nesze manó, dőlj a porba!
Fejsze csattan, fejsze talál.
Volt seprő, de nincsen,
Ketté vágtam, haj!
Hála, uram isten,
Nincs már semmi baj.
De, mit látok!
Mindkét darab
Im lábra kap,
Éled, mozdúl...
Ketten vannak! Oh mily átok!
Ki segél ki ily bajombúl?

És hogy futnak! Csurog minden,
Szoba, terem, küszöb, lépcső.
Uram, mester! Baj van itten!
Oh jövel már! — Itt jő, itt jő!
Jaj, segíts e vészben,
Oh, ez egyszer csak,
Lelkeket idéztem
S most ők az urak! —
— Zúgba, sarkba
Seprű! Ott állj!
Légy, mi voltál,
Add ki lelked.
Szellemczélra, szolgálatra
Csak a mester szava kelthet.

(1797.)

A KORINTHUSI ARA.

Útra kelt egy ifjú Athenébűl
Korinthusba, hol nem ismerék,
Ott egy polgár várta őt vendégül,
Kihez apját fűzte kötelék.
Lányát és fiát
A két jó barát
Eljegyezte a bölcsőbe' még.

De örűlnek-e a jövevénynek
S nem kivánnak drága árt talán?
Mert azok már régen keresztények
S ő családostúl ma is pogány.
Hol uj hit tenyész,
Vonzalom kivész
S fordul gyakor szív a hit után.

Csöndes a ház. Lányostúl a gazda
Már aludt, csak anyjuk nem pihen.
A vendéget jó szívvel fogadja,
Mulatja legékesb termiben.
Kinál vacsorát,
Szép piros borát,
S így ellátva őt, bucsút veszen.

De nem vonzza étel, ital kedve,
A terített asztalhoz nem űl.
Teste fáradt s vacsorát feledve
Vetkezetlenűl az ágyra dűl.
Elszunyadna ép,
Mikor csodakép
Vendég jön a tárt ajtó felűl.

Égő mécscsel, pallóig hullámzó
Fátyolt hordva a fehér ruhán,

Tisztes, halk lépéssel jön egy lányzó,
Arany s bársony párta homlokán.
Hogy őt ott leli,
Karját emeli,
Az is, mint az arcza, halovány.

S szól: Tehát itt oly idegen lettem,
Hogy a vendég hírét sem vevém?
Olyan szoros lett a zár felettem,
Hogy szégyenben lát a jövevény?
Maradj fekve csak!
Ne zavarjalak.
Csöndesen, mint jöttem, megyek én.

Oh ne hagyj el, éjfél szép leánya!
Szól az ifjú és felé' halad.
Itt van Ceres s Bacchus adománya,
Ámoré is int pillád alatt.
Oh jer, halovány
Szépséges leány,
S vigadjunk, mint az Olymp vigad.

Állj meg, ifjú! Maradj távol tőlem,
Mert az öröm tőlem idegen.
Szent kötés rendelkezik felőlem,
Igy fogadta anyám — betegen.

S mint megesküvé,
Most a mennyeké
Ifjuságom, vérem, mindenem.

Régi Isteneink eltünének,
Nevükre e bús ház nem felel.
Egyről, ki láthatlan, szól az ének,
S egyről, ki keresztfán vérze el.
Sem bikát, sem kost
Nem áldoznak most,
Hanem embert, embert — ezrivel!

Lesi a fiú kiváncsi kéjjel,
Egybeveti gondosan szavát.
Lehetséges-e! Hogy így, ez éjjel
Megnyeri a néki szánt arát!
Légy enyém! Ne késs!
Régi eskü és
Az egek áldása nékem ád.

Engem nem! Hugom van néked szánva,
Engem csöndes boltnak zára köt.
Oh, gondolj rám, őt szivedre zárva,
Gondolj arra karjai között,
Ki téged szeret,
Hasztalan eped,
S nem sokára földbe költözött.

Nem! E lángra esküszöm, a melyből
Hymen mosolyog reám s reád,
Fogsz te inni az örömkehelyből,
Jössz atyámhoz, a ki összeád.
S ez órán s helyen
Üljük hirtelen
A váratlan nász örömtorát.

S váltják már a hűség kezességit,
Arany lánczot nyujt neki a lány,
Nyujt az ifju ezüst csészét, régit,
Dísz lehetne király asztalán.
S szól az ara: Nem!
Ne ezt add nekem.
Csak egy fürt az, mit szivem kiván.

Tompán szólt a szellemek órája
S most dereng csak kedv a lány szemén,
Mohón csügg a kelyhen szomju szája,
Pirosúlva a bor vérlevén.
Ámde kenyeret
Morzsát sem evett,
Bárhogy nógatá a vőlegény.

Most ő tölti meg a vőlegénynek.
Iszsza ez mohón és szilajúl.

Szeme, szava ah! szerelmet kérnek,
Szegény szíve beteg lázra gyúl.
De nem enged ő,
Míg a szenvedő
Zokogva az ágy fölé borúl.

Mellé dűl és ott sir oldalánál.
Oh, hogy fáj a kín, mely benned ég!
De borzadnál, ha karodba zárnál,
S fázva érzenéd, mit titkolék:
Nincs arádban vér!
Mint a hó fehér,
De hideg is vagyok, mint a jég.

Átkarolja őt az ifju nyomban,
Duzzadó erővel bízva szól:
Fogsz hevülni, fogsz az én karomban,
Jöttél volna bár a föld alól.
Csók és lehelet!
Kéjes őrület.
Lángolok! Nem égsz-e lángomtól?

S egybeforrva hanyatlanak vissza,
Az ara szeméből köny csorog,
A tűzajk melegét vágyva iszsza, —
Egymást tudva öntudatlanok.

Míg az kéjbe fúl,
A lány vére gyúl,
Ámde szív keblében nem dobog.

Kívül ez alatt a folyosóban
Gondosan az anya tipeget.
Megáll; lesi mind gyanakodóbban,
Hogy e különös nesz mi lehet?
Váltva sohaj és
Gyönyörtelt nyögés,
Dadogó szerelmi őrület.

Mereven vár az ajtó mögött még . . .
Nem lehet, hogy e hangok valók!
Most — gyalázat! — hangos csók között még
Halk igéret, eskük hallhatók.
Szól a kakas — csitt!
Holnap éjjel — itt!
Eljösz? Eljösz ujra? S csókra csók.

Nem tűri a harag az ajtónál,
A rekeszt robajjal tolja szét.
Ki az itt, ki ily készséggel szolgál
A vendégnek, az a nőcseléd?
Beront szaporán
S mécse sugarán
Látja — egek! — önnön gyermekét!

És az ifju, hogy szégyentől védje,
Kap a kedves fátyola után,
Borítja a kárpitot föléje,
De kibontakozik a leány,
S mintha vinné szárny,
Hosszan mint egy árny
Emelkedik föl a nyoszolyán.

Anyám, anyám! Kong szava sötétül —
Ezt az egy éjt is irígylitek?
Elüzesz e fészek melegétül?
Örökké gyötörjön a hideg?
Nem elég neked,
Hogy a hant befed,
Hogy ily ifjan eltemettetek?

De szükéből az örökös éjnek
Valamely balvégzet létre költ.
Papi áldás, zsongó templom-ének
Nem ád békét annak, kit megölt.
Ifju vágy ha sír,
Só, víz, gyönge ír,
S a szerelmet ki nem hűti föld.

Ez az ifju nékem volt igérve,
A míg Vénus víg oltára állt.

Anyám, az adott szót megszegéd te,
Mikor hamis esküd égre szállt.
Isten is süket
Hallva esküket,
Ha lányának anyja kér halált.

Sírom kénytelen engem kivetni,
Hogy itt küzdjek örökségemért,
Feljárok, a várt kedvest szeretni,
Szívni szomjan szívéből a vért.
Ha elpusztul egy,
Utam máshoz megy —
Sorra hullnak, kikhez ajkam ért.

Ah, szép ifju! Nem mégy élve innen,
Elkorhadsz e háztető alatt.
Fürtödet adád magammal vinnem,
Elfogadtad az én lánczomat.
Holnap ősz leszesz.
Legszebb fürtöd ez,
Barna csak ez egy fürtöd marad.

Halld, anyám, utolsó óhajtásom!
Bontsd le a gunyhót testem felett!
Máglyát emelj! Közös láng bocsásson
Ég felé szerelmes szíveket,

Ha a szikra húll,
Lelkünk szabadúl
S régi Isteninkhez felsiet.
(1797.)

AZ ISTEN ÉS A BAJADÉR.

Ind legenda.

Mahadő, a föld királya,
Hatodszor a földre száll,
Kebelét hogy általjárja
Földi öröm s borzadály.
Hogy közöttünk lakjon, éljen,
Mindent átérezni kész,
Hogy büntessen vagy kiméljen,
Embert emberszemmel néz.
S ha vándor-alakban bejárta a várost,
Gazdagra figyelt, a szegényre vigyázott,
Tovább megy a nappal, ha fénye kivész.

Város végén járva estve,
Magányos ház ablakán
Rátekint, pirosra festve
Egy elbukott szép leány.
Jó estét, szűz! — Hozott Isten!
Jövök mindjárt; várj kicsit! —

Ki vagy? — Bajadér a tisztem,
S a szerelem lakik itt.
S zudítja a czymbalt, lebbenti ruháját,
Láttatja forogva szép termete báját
S kínálja virágait, énekeit.

Édesgeti kapujába,
Beljebb vonja hevesen.
Mindjárt vígan ég a lámpa,
Jer, szépséges idegen!
Ha fáradt vagy, itt veszteglesz,
Lábadat meglocsolom,
A mit csak kívánhatsz, meglesz:
Tréfa, kéj, vagy nyúgalom. —
S gyógyítja, mi nem fáj. Gyönyört lel az isten
Romlás közepette jó emberi szívben,
S hogy termi titokban virágit a gyom.

És csigázza mint cselédet,
De mind vígabb lesz a lány,
S fokról fokra érezés lett,
Mi fogás volt hajdanán.
Ég a gyümölcs arany színben,
Hol előbb virág fakadt:
Hol alázat van a szívben,
Szerelem el nem marad.

De most, hogy erősebb légyen a próba,
A földi s az égi való kutatója
Rá kéjeket halmoz és bősz kinokat.

Megcsókolja festett arczát,
S a lány szíve lobbot vet,
Érzi a szerelem harczát,
Először sír könyeket.
S leborúl — nem bérét lesve,
Nem, mint sóvár vágy szokott,
S megtagadja fürge teste
A tanúlt szolgálatot.

S a nász örömére készítve a párnát,
Csillagszövetét, szép ünnepi fátylát
Az éjjeli csönd leborítja legott.

Hosszu kéjre későn alva,
Korán látva hajnalfényt,
A lány ott találja halva
A szeretett jövevényt.
Rádől rémesen sikoltva,
Ah, de föl nem keltheté.
Élte mécse el van oltva,
Viszik a lángsír felé.

S már hallja, rivalva hogy indul a gyászdal,
Örjöngve furódik a tömegen által. —
Ki vagy te? Mi kerget a máglya elé?

Öleli a hűlt tetemet,
Sir, zokog keservesen
Őt akarom, hitvesemet,
Itt sírjánál keresem.
Lángok közt hamvadni lássam
Isteni szép alkatát?
Enyim volt ő, ágyas társam,
Ah, csak egy szép éjen át!
És búgja a papsereg: Ime temetni
Elviszszük a sorvadozó öreget mi,
S díszét a jelennek, a szép unokát.

Halld a törvényt, jól megértsed:
Bajadér vagy, semmi más.
Ez a halott nem volt férjed,
Nem köt téged fogadás.
Férfit, mint testét az árnyék,
Csak is hites nő követ,
Ő fölöttük közös láng ég,
Ez törvény és becsület.
Szent trombita, harsogj! Búgj te panaszdal!
Fogadd be, oh ég, a ki kora tavaszszal
Elhervada, szép deli gyermekedet!

Igy a kar, kinját növelve.
Nézi a boldogtalan,

S égnek karjait emelve
A lángok közé rohan.
S ím az isten ifju-szépen
Lángok közül szárnyra kel,
S viszi kedvesét ölében
Mennyei honába fel.
Meghatja az Istent a bűnben a bánat,
Botlott sziveket örök égi bocsánat
Tűzből kikarolva az égbe emel.

(1797.)

PÁRIA.

A Pária imádsága.

Dicső Bráma, hatalmas, nagy!
Minden élő a te sarjad.
Azért mondják, hogy igaz vagy.
Jól van hát így, s így akartad,
Hogy braminok s gazdag rajá-k
Menjenek csak emberszámba?
Vagy a majmot is te, Bráma,
Alkotád s a magam faját?

Nem vagyunk jók semmiképen,
Szemét táplál, pokrócz borít,
Nyavalya mások szemében
Az, mi bennünket szaporít.

Hagyján, hogy ezt ember mondja!
Vessenek meg! De tetűled
Jusson egy kevés becsűlet,
Mert előtted mind csak polyva.

Azért, Uram, azt esengem,
Én is legyek a szülötted,
Vagy támaszsz oly lényt, mely engem
Véled szintén összeköthet.
Te, ki bajadér-istennét
Emeltél az égbe hajdan —
Mink is hadd dicsérjünk majdan,
Ha értünk e csudát tennéd!

Legenda.

Vizet merni ment az úrnő,
Szent braminnak, makulátlan
Szigorúnak és igaznak
Szép, szeplőtlen hitvese.
Naponként a szent folyóból
Viszen haza hűvös enyhet.
Korsó hol van? Hol a veder?
Ő ezekre nem szorúlt.
Szűz szivétől, jó kezében
Mozgó hullám önmagától
Tiszta kristály gömb leve.

Ezt viszi vidám kebellel
Tiszta volta érzetében
Hajlékába férjinek.

Ma is imák közt a parthoz
Jött a hajnali merítő,
Hajol Ganges sík vizére —
Hirtelen a legmagasb ég
Távolából tükröződik
Feje fölött elrepűlve
Egy magasztos ifjunak
Kedvesnél kedvesb alakja,
Kit első szép képzetében,
Örök mély szivéből véve
Teremtett az alkotó.
Láttán a nő elfogódva
Érzi lelkét zavarodni
Feneketlen fenekéig.
Majd a látományon csüggne,
Majd űzné, majd visszatér az.
S dúltan tántorog az árhoz
Merni téveteg tenyérrel —
Ah, de keze nem merít már,
Mert a szent hab elfoly, enged
S szeme előtt örvény-tölcsér
Kavarog borzalmasan.

Karja lankad, lépte botlik.
Ez-e az út hazafelé?
Fusson? Álljon? Gondolkodjék?
Mikor segélyt és tanácsot
Megtagad a gondolat!
S így lép férje színe elé.
Az reá néz s már itélt.
Büszke szívvel fogja kardját
S vesztőhelyre czepeli,
Hol gonosztevők lakolnak.
Ellentálljon? Mentse magát?
Mivel mentse, ő, ki bűnös,
S mégsem tudja, mi a bűn?

Véres karddal, elmerengve
Tér lakába a biró.
És elébe áll fia.
«Atyám, atyám! Kinek vére?» —
«Bűnös nőé!» — «Nem lehet! Mert
Nem fagyott a kardhoz, mint a
Bűnös vércsepp merevűl, —
Frissen foly, mint nyílott sebből.
Anyám, anyám! Jer ki! Sohse
Volt atyám igaztalan.
Jer s mondd, mily vért onta ma!» —
«Hallgass, hallgass! Az övé!»
«Kinek vére?» — «Hallgass, hallgass!»

«Anyám vére volna!!! Mit tett?
Mi történt? Mit vétheteti?
Kardodat! Im, elragadtam!
Szabad volt megölni nődet,
De anyámat nem, atyám!
Lángba követi az asszony
Egyetlen, hites urát,
Egyetlen, hűséges anyját
Kardba követi fia.»
Állj meg, állj! kiált az atyja,
Van idő, siess anyádhoz.
Illeszsz vissza főt a törzshöz,
Kard hegyét tedd a nyakára,
S fölkel és követni fog.

Odaér lihegve s lát két
Nőtestet keresztbe fekve
S két nyak mellett két fejet.
Rémes itt választani!
Anyja fejét fogja kézbe,
Csókot sem nyom ajakára,
A legközelibb tetemre
Nyomja gyorsan s kard hegyével
Áldja a kegyes művet.

Kél egy óriási alkat.
Anyja drága ajakáról,

Változatlan égi szépről
Dörgnek borzasztó igék:
Oh, fiam! Átkos hamarság!
Ottan fekszik anyád teste
S ott a bűnös szemtelen fő - -
Asszony feje, kit a törvény
Sujtott igazság szerént.
Most örökre bűnös testbe
Oltottál be engemet.
Jót akarva, vadat téve
Járok majd az istenek közt.
Sőt az égi ifju képe,
Mely oly tiszta szemnek, észnek,
Mihelyt kebelembe száll,
Őrült vágyakkal dühít.
Igy fog mindig visszatérni,
Föllebegni, lesülyedni,
Elborúlni, földerűlni,
Igy akarta Bráma ezt.
Hisz ő küldött lepkeszárnyú
Termetet, szép, üde orczát,
Páratlan ég-alkatot,
Hogy kisértsen és megejtsen.
Mert a kísértés is égi,
Ha Istenek rendelik.
Igy, Bramin-létemre én majd,
Fejemmel az égnek élve,

Érzem Páriakép' a földnek
Sülyesztő ólom-nyügét.

Menj te! Vígasztald atyádat!
Menj! Ne kössön bús vezeklés,
Tompa várás, érdem gőgje
Titeket a pusztasághoz.
Hirdessétek tenger földön,
Minden emberöltőn végig
Annak is, ki legsilányabb,
Hogy él Bráma s látja őt.
Néki nincsen legsilányabb!
A ki megbénúlt tagokkal,
Háborodott észvilággal,
Búban, melyből nincs menekvés,
Ráveti tekintetét:
Ha bramin, ha pária,
Hadd érezze, tapasztalja,
Hogy fönn ezer szem sugároz,
Ezer fül les nyitva, ébren,
Melytől rejtve semmi sincs.

Majd, ha trónja elé állok
S látja azt a szörnyü rémet,
Mit belőlem alkotott:
Örök szánalomra gerjed
S ez lesz a ti üdvetek.

S én megkérlelem szelíden,
S én megvádolom dühöngve
Akként, a hogy súgja elmém,
Vagy habverve forr szivem.
De hogy mit gondolok, érzek,
Az örök titok marad.

A Pária hálája.

Dicső Bráma, most világos,
Hogy te vagy világteremtő.
Uram vagy és igazságos,
Mert előtted mind egyenlő.

Ezer füled' mind kinyitván
Őrködöl a megvetetten;
Én is, a lenézett, hitvány
Általad ujjászülettem.

Pártunk fogja fönt e némber,
Kit istenné tesz gyötrelme;
S én imádlak, örök éber
Alkotó s intéző elme!

(1821.)

GYÁSZÉNEK *

HASSZÁN ÁGA NEMES ASSZONYÁRÓL.

(Morlak nyelvből.)

Mi fehérlik ott a zöld berekből?
Hó esett ott, avagy hattyu úszik?
Volna hó, elolvadt volna régen,
Volna hattyu, elszállt volna eddig.
Nem hattyú, se' hó, mi ott fehérlik,
Hanem Hasszán Ága ezer sátra.
Ő ott fekszik harczon nyert sebében,
Hozzá látogatott anyja, húga,
Nője szeméremből jönni késett.
Mikorára pedig sebe enyhűlt,
Ezt üzente hű feleségének:
«Ne várj engem többé udvaromban,
Se házamban, se cselédeim közt.»
Hogy a nő e zokszót meghallotta,
Megmeredve állt ott bánatában.
Kapu alján lódobogást hallván,
Arra vélte, ura Hasszán jött meg.

* Noha már Goethénél is fordítás, tartalmánál és (a legjobb székely balladákra emlékeztető) formájánál fogva - Szász Károly véleménye ellenére is — nem véltem kihagyandónak. A ford.

A toronyba ront, hogy lerohanjon.
Fut utána két kedves kis lánya,
Féltve hívják keserű könyekkel;
«Nem atyánk, Hasszán, lovai jöttek,
Pintorovich, a testvéröcséd jött.»
És leszállt a Hasszán felesége
És öccsét ölelve jajveszékel:
«Látod, öcsém, mily szégyenbe estem,
Én kivetve, ez öt gyermek anyja!»
Hallgat öccse, veszi tarsolyából
Karmazsin selyembe göngyölítve
A váló írást, hogy menjen vissza
Anyai házába — szabadjára,
Hogy akármely férfié lehessen.
Hogy a gyászos váló-írást látta,
Homlokon csókolta két fiát és
Arczon csókolgatta két kis lányát,
De bölcsőben fekvő gyermekétől
Keservében nem tud elszakadni.
De elrántja haragos testvére,
Rögtön emeli a fürge lóra,
Igy viszi a nehéz szívü asszonyt
Atyja ősi csarnokába vissza.
Rövid napra — még egy hét se telt el —
Rövid napra már sok úri kérő
Asszonyunkat özvegy fátyolában
Asszonyunkat feleségül kérte.

Java köztük az imoszki Kádi.
Sírva esdekelt a nő öccsének:
«Életedre kérlek és követlek,
«Ne adj engem máshoz életemben!
«Mert szegény árváimat ha látnám,
«Érzem, hogy a szívem megszakadna!»
Nem hajt az szavára, eltökélten,
Hogy Imoszki Kádijához adja.
Ám a jó nő kéri szakadatlan,
Küldj legalább levelet, oh testvér,
Az imoszki Kádinak e szóval:
«Szívesen köszönt az ifju özvegy
«S kér mindenre ezen levelével,
«Hogy ha idejösz suátjaiddal,
«Hozz nekem egy hosszu, sűrü fátyolt,
«Hogy elmenvén Hasszán háza mellett,
«Kedves árváimat meg ne lássam!»
Olvasván e levelet a Kádi
Suátjait rögtön egybegyűjti
S útnak indúl szép menyasszonyához,
Elvivén a kért fátyolt magával.
Szerencsésen az úrnőhöz értek,
Szerencsésen jöttek véle vissza.
De mikor Hasszán házához értek,
Az öt árva ráismert anyjára
S hívták: «Oh, jer vissza csarnokodba,
«Vacsorázz' meg édes gyermekiddel!»

Búsan hallja Hasszán felesége,
Fordul a Suátok nagy urához:
«Oh hadd álljanak suát paripáid
«Perczre csak a kapuban! Hadd adjak
«Ajándékot még kis gyermekimnek!»
Megálltak a kapuban s az úrnő
Adott ajándékot a kicsiknek:
Aranyrojtos csizmát a fiúknak,
A lányoknak szép abaruhákat,
És a gyámolatlan csecsszopónak
Kis palástot — hadd hordozza egykor.
Ezt meglátva oldalt Hasszán Ága
Szól nagy búsan öt kis gyermekének:
«Mellém jösztök, óh szegény kis árvák,
«Kővé lett a ti anyátok keble,
«Megfagyott az, nem tud könyörűlni.»
Ilyet hallván Hasszán felesége,
Halványan rogyott a pallóra;
Reng a palló s lelke elszállt, látva
Hogy szülötti tőle menekűltek.

(1775.)

ELEGIÁK.

(1788.)

Ketten mily örömben éltek,
Ezt utólag hirdessétek.

I.

Szóljatok ősi kövek ti! Beszéljetek, utczasorok, már!
Egy szót, nagy paloták! Néma vagy, óh Genius?
Lelke van itt mindennek, szent, örökéletü Róma!
Csak nekem oly szótlan, tompa eleddig e föld.
Óh, ki vezet? Melyik ablakból néz majd ki az édes,
Lángra ki gyujt s mikoron perzsel, egyúttal üdít?
Nem sejdítem-e még az útat, hol szakadatlan
Hozzá menve ölöm s tőle jövén a napot?
Még most templomokat nézek, romokat, palotákat,
Mint idejét becsülő férfiu tenni szokott,
Ám azután templom számomra csak egy leszen: Ámor
Temploma, hol fölkent papnak avat Szerelem.
Róma világ szive. De szerelem nélkűl a világ sem
Volna világ, valamint Róma se volna, a mi.

II.

Tisztesség, becsület, ti világfiak és uri hölgyek —
Tőletek, én boldog! végre szabad vagyok itt.

Csak tudakozzatok otthon a bácsik, a nénik után mind,
S jőjjön az únt játék léha beszédek után!
Nem bánlak titeket sem, kik tág vagy kicsi körben
Annyiszor öltétek kedvemet és az időt,
Viszhangozva, mi a vándort végíg Európán
Üldözi: politikát és hülye közhelyeket.
Mint ama britt utazót a híres nóta követte
Páristól Tiberig: Marlborough va à la guerre.
Nápoly is így fogadá s ment volna Persepolisba:
Marlborough! -- ezt dalolák -- Marlborough! itt meg amott.
Igy lépten nyomon én hallottam szidni örökkön,
Szidni királyokat itt, szidni a népeket ott.
Itt ugyan én rám nem lel senki, e révben, a mellyet
Fészkül adott Ámor nagy fejedelmi kegye.
Szárnyával takar ő, és római lelkü galambom
Mit se törődik a gall bősz hadi terveivel.
Soha se kérdi, mi hír? Nem firtat mást, csak a férfi
Vágyait és kedvét, a kinek adta magát.
Benne gyönyörködik, a szabad, ép erejű jövevényben,
Ki neki Alpest fest, s a havason kalibát.
Osztozik a lángban, melyet ön lobogó szeme gyujtott,
S örvend, hogy pazarabb pénzzel a rómainál.
Asztala bővebb lett; telik a piperére, s a hintó
Várja, ha anyjával víg operába megyen.
Lány s anya lelkének már kedves az éjszaki vándor
S barbar uralkodik így római test kecsein.

III.

Soha se resteld azt, hogy könnyen arattam a csókod',
Hidd meg, rosszat azért nem hiszek ám felüled.
Más más nyíllal lő Cupidó. Csak karczol az egyik,
S lassú méregtől sorvad örökkön a szív;
Más lobogó toluval suhog és élesre hegyezve
Nyomba velőbe hatol s lángra zudítja a vért.
Rég, mikor isteni faj még Herost nemze a földön,
Látni, kivánni iker - -, egy vala vágy s ölelés.
Azt hiszed, a szerelem főasszonya várta a kérést,
A mikor Anchisest látta az Ida hegyén?
Lúna, ha Endymiont csókjával kelteni késik,
Az irigy Aurórát sohsem előzheti meg.
Hérot az ünnepi zajban először látta Leander
S hő kebelével a hűs árba vetette magát.
Rhea, királyi leány, vízért mene a Tiberishez,
Látta az isteni Mars s látva meg is ragadá.
Igy nemzé fiait Mars, farkas tejjel itatta,
S így lett úr az egész földön a római faj.

IV.

Jámborok a szeretők, hívők és Daimon-imádók,
S mindenik Istentől kérik a pártfogolást.
Ebbe' hasonlítnak hozzátok, római győzők:
Templomot adtok a föld bármilyen isteninek.

Bár feketén s mereven képzette bazaltbol Egyptom,
Vagy hó márványból véste vidám görög ész.
Ám a nagy Isteneket nem bántja, tudom, ha mi főkép
Egynek szánjuk a szép, fűszeres áldozatot.
Nem titkoljuk: az ég minden jó isteni közzűl
Tömjént néki adunk s éj-napi tiszteletet.
Pajkosan, ájtatosan szolgáljuk titkon az oltárt,
S hallgatagon! Mert nem kedves előtte a szó.
Inkább Eumenidák kergessenek orv bün okáért,
Inkább érjen Zeûs zordon itélete, hogy
A robogó kereken vagy a szirten hulljon a vérünk,
Semhogy az Istennőt elhanyagolja imánk.
Alkalom! Igy hívják. Isméritik édes alakját? *
Sokszor látni, de uj mindig a megjelenés.
Proteûs lánya bizonynyal, s Thétiszé, a ki annyi
Héróson kifogott sokszerü cseleivel,
Most így csalja leánya a járatlant, az egyűgyűt,
Alvót nyugtalanít, szökken az éber elől.
Kész hódolni csupán a hamarkezü férfinak. Ennek
Mint bárányka kezes, játszi is és szerető.
Igy jöve egykor elém, mint barna leányka; a homlok
Félig tűnt ki csupán a lobogó haj alól;

* A fordító itt 35 év multán — szégyenkezés nélkül — mint plagisator ismer magára. A «Csók»-ban Carlo beszédébe a Szükségről és az Alkalomról nyilván, bár tudtom nélkül, ezen hely reminiscentiái vegyültek.

Nyakcsigolyáján kis fürtöcskék zsenge gyürűi,
Búbján, mint diadém, fésü nem érte tekercs.
Félre nem ismertem: megfogtam s ő tanulékony
Kedvvel vett meg adott csókokat és ölelést.
Gazdagitó csere, ah! No de csitt, lesietnek a perczek,
S hálójába sodort rabnak a római fürt.

V.

A remekek talaján van vígság s lelkesedés is,
Múlt s jelen édesen és hangosan éri fülem'.
Ódon idők könyvét kutatom buzdúlva naponta,
Egyre serényebben s egyre nagyobb az öröm.
Ámde az éjeken át másképen foglal el Ámor,
S kétszeres élvezetért fél-tanulás is elég.
S nem tudomány-e az is, ha kutatva a bájteli formát
A kebelekröl a kéz száll a csipőig alá?
Mérve az élőhöz, nem-e jobban is értem a szobrot,
Érzeni kezd a szemem, látni tanúl a kezem.
Igy, ha a kedves el is csen a napból néha egy órát,
Éjeli órákat nyujt okulásra viszont.
Van, hogy a csók szünetel, jön néha helyébe okos szó,
S kél, míg alszik a lány, gondolatom szaporán.
Karjai közt hányszor nem ütöttem nyélbe a verset
S hátán verte kezem halkan a hexametert.
Ő békével aludt s átjárta nyugodt pihegésén
A költő kebelét mélyen az ifjui hév.

Ámor tartja a mécset s álmodik ősi napokról,
A mikor így őrzé rég a triumvireket.*

VI.

«Óh te Kegyetlen, mért búsítsz ily szörnyü beszéddel?
Ily keserűket mond nálatok a szerelem?
Más ha leszól, viselem. Bűnös vagyok. Ezt ki tagadja?
Ám ha bünös vagyok, ím, csak te veled vagyok az.
A szomszéd, az irígy, magyarázza az öltözetünkről,
Férje után hogy a gyászt özvegye nem viseli.
Nem jöttél magad is sokszorta a hold teli fényén
Nyírt hajjal, hordván hosszu ruhát, feketét?
Nem választottál tréfálva baráti csuhát? S ha
Püspököt emlit a hír, püspököm íme te vagy.
E papi Rómában — vedd esküm, bár hihetetlen! - -
Engem nem csókolt pap soha, sem nem ölelt.
Sajna, szegény vagyok és csábítók egyre követtek,
Falconiéri mohón leste tekintetemet
És albáni kerítő jól terhelt levelekkel
Ostia avvagy a négy kút fele hívogatott.
Máig is ott várnak. Mert gyűlölöm én a harisnyát,
Ugy a biborpirosat, mint a viólaszinűt.

* Catullust, Tibullust és Propertiust érti, e műfajban mintáit, kiket a szerelem triumvirátusának nevezett. A ford.

‚Mert hisz a végin a lány veszt mindig rajta!' Igy intett
Régen atyám, noha mást gondol e részben anyám.
S így magam is rajt' vesztek most, s csak színre haragszol,
És csak azért vádolsz, mert menekülni kivánsz.
Menj! Nem is érdemel ám asszonyt a férfi. Szivünkben
Hordjuk a hűséget, s hordjuk a gyermekeket,
Míg ti erőtökkel s gyors vágyaitokkal együtt ki-
Öntitek a nyoszolyán egybe szerelmeteket.»
Igy szólt kedvesem és a kisdedet ölbe ragadva
Csókjaival boritá és sürü könnyeivel.
Szégyenkezve ülék, hogy ellenség szava foltot
Ejthete ily látvány szép gyönyörére nekem.
Ám csak perczre sötétedik és serczeg föl a tűz, ha
Az eleven parazsat hirtelen éri a víz.
Nyomba kitisztul azonban, a hév szétűzi a füstöt
És uj erővel csap rajta keresztül a láng.

VII.

Óh, milyen édes a lét Rómában, eszembe ha jut, mily
Szürke napot boritott rám a hüs éjszaki ég!
Mily ólomnehezen csüggött le fejemre! Szememnek
Mily formátlan volt s színtelen ott a világ!
Én-emen eltűnődve, a vágyó nyugtalan elme
Utvesztői között csöndesen elborulék.

Most, tisztább levegőn, uj fényben fürdik a homlok,
Szint, alakot bőven kelt föl Apollo nekem.
Tiszta a csillagos ég, lágy dallam zöng a homályban,
S fényesb a hold, mint otthon az északi nap.
Óh, sok e boldogság a halandó szívnek! Ez álom!
Vagy igazán befogad, Zeûs atya, égi lakod?
Ah leborúlok emitt s kezemet térdedhez emelve
Esdekelek: Jupiter Xenius, áldj fiadúl!
Nem tudom én, mi hozott be? Talán, hogy Hébe ragadt meg
S vitte a vándort föl csarnokod árnyaihoz?
Félistent hivatál tán s tévedt isteni lányod?
Nézd el, óh, s legyen üdv nékem a ritka hiba.
Hisz Fortúna leányod is ép' legszebb adományid'
Lányosan adja, a mint szokta a női szeszély.
Hisz vendégszerető vagy, Zeûs! A szegény jövevényt hát
Hagyd meg Olympusodon, földre ne lökd le megint!
«Költő, messze csapongsz!» O bocsáss meg! Másod Olympus
Néked ez ős hely, a hol rég Capitólium állt.
Tűrj meg, Zeus, a mig innen Cestius oszlopa mellett
Majd Hermes levezet halkan az árnyak elé!

VIII.

Édesem, azt mondod, nem láttak zsenge korodban
Szépnek az emberek és még az anyád se kegyelt,

Míg föl nem cseperedtél. - Elhiszem és örömest el-
Képzelem, hogy különös, furcsa leányka valál.
Tőke virágának sincs illata, színe. Megérve
Istent, embereket bódit a drága gyümölcs.

IX.

Ősz van. Tűzhelyemen pattog, szikrázik a víg láng,
Falja a rőzsét és szórja a jó meleget.
Nékem kétszeres enyh. Mert még mielőtt fölemészti
A venyigét s hamuvá porlik a szürke parázs,
Eljön a kedvesem. Akkor ujonnan lángol a tűz, és
A melegűlt nyoszolyán föllobog a szerelem.
Holnap virradaton kibuvik majd titkon az ágyból
S szítja a pernyéből ujra a víg lobogást.
Mert e varázskéznek mint főkegyet adta meg Ámor
Hogy alig elhamvadt kéjt megujitni ügyes.

X.

Cæsar, Alexandros, Nagy Károly és Frigyes: ők mind
Szivesen osztnák meg én velem hírnevüket,
Egy-egy éjjelemért, millyent itt töltök ez ágyon.
Jaj, de szegényeket ott fogja a Léthevilág.
Élvezd hát, a ki élsz, ez ágy gyönyörét, mielőtt még
Dermesztő Cocythus jégvize mossa bokád'.

XI.

Hármas grácziа, vedd e kevés lapot! Íme a költő
Rózsák bimbaival rakja le bízva ide.
Mert ugy örűl a müvész mühelyének, hogy ha tanyáját
Pantheonúl nézik mind az Olympbeliek.
Zeus a földre tekint, Júnó, a büszke, magasba,
Phoebus előtörvén, rázza sugárhajait.
Néz mereven Pallas, míg Hermes, a könnyü szökellő
Oldalt szegzi szemét, vágyakozón s hamisan.
Ám Bacchusra, a lágy epedőre, szegzi Cythére
Márványban se hülő, szép epedő szemeit.
Szívesen emlékszik nászukra, s mintha sohajtná:
Mért nincsen mivelünk gyorsnyilu, szőke fiúnk? ·

XII.

Hallod-e édesem, a lármát a flamíni kapúban?
Messzire hazamenő víg aratók dala ez.
Már hazagyüjtötték kévéit a római népnek,
Mely maga Ceresnek soha se fon koszorút.
Már nem is ünnepelik mint rég a királyi Demétert,
Ki aranyos búzát költe a makk helyibe.
Hallottál, ugy-e bár, ez ünnepi mysteriumról,
Mellyet Eleûsisből hoz vala római had?
Hellén volt a szokás, s Rómában is ép' csak a Hellén
Ismétlé a hivást: «Üljük a szent, a nagy éjt!»

Számüzetett az avatlan. Az ujjoncz tiszta fehérben,
Szűzként, reszketegen várta a béavatást.
Furcsa kanyargókon, különös látványokon által,
Vélné, álmodik - - úgy vitte a néma kalaûz.
Itt kígyók tekerőztek, amarra kalász-koszorúzta
Drága edényt hordott tünde leányka-csoport.
Halkan zümmög a pap, sejtelmes mozdulatokkal,
S a jövevény hosszan várja sötétben a fényt.
Sok nagy próba után láttatják véle a titkot,
Mellyet a jelképek bő sokasága takart.
S mily titok? Óh, nem egyéb, mint hogy maga isteni Céres
Szintén megszeretett egykoron emberi hőst.
Kréta királyának, Josionnak tárva ki teste
Halhatlan kecseit, boldogitá szigetét.
Mert nászágya körűl a kalász buja erdeje serkent
És az ugart nehezen nyomta a drága vetés.
Ám ez alatt sorvadt a többi világ. Szerelemtől
Elfeledé tisztét végzeni szép Demeter. —
Ámul a ritka regén a tanítvány; majd odainti
Párját — inti, mire? Érted-e, édesem, azt?
A Myrthusbokor ott egy szentelt menhelyet őriz.
Jer! Gyönyörünk kárát sohase vallja a föld.

XIII.

Ámor nagy lurkó s ki hisz neki, tőrbe kerül mind.
«Még csak ez egyszer higyj!» esde a képmutató.
«Jóakaród vagyok és hálásan elismerem azt, hogy
Nékem szánod egész éltedet, énekedet.
Lám Rómába is eljöttem veled. Az idegenben
Jó szolgálatomat élvezed, hogy ha követsz.
Hogy rosz az ellátás, panaszolja az útasok ezre,
De szivesen látják azt, a kit Ámor ajánl.
Romjai közt jársz most bámulva sok ó palotának
S gondolkozva merengsz nap-nap a szent helyeken.
Áhitattal csüggsz remekén sok régi müvésznek,
S lám én ott voltam mindenikük mühelyén.
Mind e képeket én alkottam! Semmi hazugság
Nincs e szóban. Igaz s rögtön elismered azt.
Ime, hogy elhanyagolsz, hova tünt sok szép leleményed?
Megvan-e régi szinük? Hol van a fény, az erő?
Ujra beléfognál? Tedd bátran! Nyitva van ám még
Százados évsor után a görög iskola, hidd!
Ámor örök fiatal tanitó s kedvelli az ifjut,
Érts meg s vágj neki! Nem kell nekem a koravén.

Hisz mi ma ódon, az új volt, míg ama boldogok éltek;
Boldogan élj és él benned az antik idő.
Tárgyat a dalra ki adna, ha én nem? És a magasztosb
Stilre ki oktat vajh, hogy ha nem a szerelem?»
Igy a sophista fiucska. Ki száll vele pörbe? Biz én már
Sajna, belészoktam tenni parancsa szerint. —
Állja szavát — hamisan. Nyújt tárgyat dalra busásan,
S elrabol egyszersmind tőlem időt meg erőt.
Kézszorítást, csókot, pillantást, drága jelentős
Szótagokat bőven váltanak a szeretők.
Búgásból csevegés, hymnus leszen a dadogásból;
Énekek éneke, de gyönge prozódia ám.
Rózsás újju Eós! Hallom, kedvelled a Múzsát,
Néked is Ámor tán elcsavará fejedet?
Czinkosakép jösz csak s oltára előtt ha elalszom,
Reggel is a Cupidó tiszteletére szorítsz!
Vállaimon szép fürtöt, a szép főt lelve karom közt,
S érezvén a nyakán az ütemes pihegést —
Óh, mily virradat az! Vaj' a csöndes reggeli órán
Megörökíthetném dalban a tegnapi kéjt!
Késő! Már mozdúl s megfordúlván, nyoszolyája
Szélire dől. De kezét hagyja kezemben igy is.
Szívbeli hajlam, hű vágy köt vele össze örökkön
És miben ár meg apály van, csak a gerjedelem.

Ujját megszoritom s megnyílik a mennyei szempár.
Oh ne! Ne még! Hagyj még csüggnöm a szép alakon!
Húnyd be szemed'! Zavar- és mámorba veszít, mielőtt még
Bételt a látás szűz gyönyörével a szem.
Ez idomok mi' nagyok! Mily szép e test tagolása!
Sohse szököl Theseus, ha Ariadne ilyen.
Még egy csók ez ajakra! . . . Fölébred. Fuss, Theseus, most!
Nem! A szemébe tekint — rab vagy örökre, Theseûs!

XIV.

«Gyujts mécsest, fiu!» — «Már? Mért zárja be a zsalugátert?
Kárba vesz így az olaj; még nem is esteledik.
Még az eresz födi csak tőlünk a napot, nem a hegység.
Jó félóra telik, míg besötétedik!» — «Ej!
Tégy, boldogtalan, úgy, mint mondtam. Várom a kedvest.
Éjszaka hirnöke, légy vigaszom addig, o mécs!

XV.*

Sohse követném én Caesart Britthonba, de inkább
Flórust, nem bánván a laczikonyha szagát.**
Mert a bus éjszaki köd lelkemnek gyűlöletesb még,
Mint ez a szökni ügyes délszaki balhasereg.

* Tán legjellemzőbb darab az egész cyclus keletkezésére nézve. A viszonyról, melyet Goethe itt leir, a szinhely, az idő és a személyek szabad átváltoztatása daczára mindenki tudja, hogy Christiane Vulpius viszonya volt Goethéhez, ki őt utóbb minden társadalmi conventio ellenére házába fogadta s később feleségévé tette. Itt az elégia nagyobb fele, mely a jól őrzött, kaczér leány cselét pajkosan rajzolja, bizonyára a valóságból van merítve, mert valamint bizonyos arczképekről, az originale ismerete nélkül, érezzük, hogy jól vannak eltalálva, úgy vannak a fictio országában is dolgok, melyekről tudjuk, hogy nem lehetnek teljesen költöttek. Már most az ilyen apró kaland, milyen az asztalra rajzolt Légyott, magában bizonyára ép' oly kevéssé illik egy antik mértékű, hosszas elbeszélés tárgyának, mint a rajzolt «római viszony» hősn je egy Goethe házastársának,

** Flórus, a költő, Spartianus szerint, ezt irta Hadrianusnak: «Nem akarnék császár lenni, Brittországba gyalog menni. Tűrni Scythia fagyát.» Mire Hadrián így felelt: «Nem kivánnék Flórus lenni. Minden kocsmát végig enni, Popinákba bújni s tűrni Bolha rút csipéseit.» A ford.

Ámde ma dupla öröm vagy nékem, korcsma,
avagy — mint
Róma oly illendőn elnevez: - - Osteria!
Mert ma leánykám jő nagybácsija oldala mellett,
Kit a hamis gyakran rászed a kedveseért.
Földieimmel együtt ültük körül egyszer ez asztalt,
Szemben az anyjával lelte helyét a leány.
Tolta idébb meg odább a kis padot, úgy igazítva,
Hogy képét oldalt, s láttam egészbe' nyakát.
Szóla nagyobb hangon, mint szokta a római nő — és
Töltögetés közt rám nézve, kicsorga a bor.
Erre az asztalon ő ügyes újjal feste a borból
Ákom-bákomot és egybefolyó karikát,

vagy a hogy Goethéhez illett volna, ez elégiát munkái közt még akkor is kiadni, midőn Christiane már neje volt, ha ugyanis igazán csupán az érzéki élvezet dicsőítése lett volna e cyclus célja és ambitiója. De tényleg az ellenkező áll; e halhatatlan énekek, melyekben Goethe sokkal jobban gyönyörködik a nyelv és vers, mint az asszony formáiban, sokkal bujább gondolatokban, mint csókjaiban, a költészet dicsőítésére vannak írva. Ezt kiérzi a nem épen erotikára mohó olvasó az egész sorozatból. De illusztrálva legjobban látja a XV. számú darab kompositiójában, midőn a ledér és nem épen szellemdús Rendez-vous-adás után a várakozás óráit oly mély, oly fenkölt elmélkedésekkel tölti be a költő, melyekben a históriai látás, a képzelet ereje a legmagasb és legtisztább régiókba emeli az olvasót. A ford.

Majd meg az én nevemet rajzolta le egyben övével —
Ujján függe szemem, s láttam, hogy észre vevé.
Ekkor nyílsebesen a római Öt-jegyet írta,
Ennek elébe Egy-est. Látva, hogy értem a jelt,
Gyorsan megzavará a betűt, számot karikákkal,
Ám de eszembe' maradt mélyen a kéjteli Négy.*
Csöndesen űltem s majd véresre haraptam az ajkam',
Rejtve nevetni való kedvemet és a reményt.
Ah, mikor esteledik ? S négy órát várjak azontúl ?
S közben Rómádat késve tekinted, o nap !
Semmi dicsőbbet nem láttál s nem látsz a jövőben,
Ezt igazán jóslá lelkesedéssel Horácz.
Csak ma ne késs nekem és a hét dombtól csak ez este
Könnyebben s hamarébb végy bucsut, óh aranyos!
Kurtítsd meg költő kértére a színteli órát,
Mellyen a festőnek hő szeme csüggni szeret.
Tűzd izzó szemedet még egyszer az utczasorokra,
Csókold a kupolát, az obelisk tetejét,
Aztán dőlj le hamar tenger nyoszolyádba, korábban
Látni viszont reggel századok ős nyomait:
Ott, hol a nád lengett s nedves szél járta a lápot,
Itt hol a sűrű berek lepte a dombokat el,
Ritka vityilló állt eleinte. De hemzsege aztán
Büszke haramja faj ott, fényeden éledező.

* Az éjszaka negyedik órája. Római számítás szerint Augusztus táján éjfél. A ford.

Mind ide gyűjtötték, mi drága, mi szép a világon
  És a többi alig éri meg, hogy letekints.
Láttál kelni világot emitt és romba ledőlni,
  És e világ romján kelni nagyobbat, o nap!
Hogy e világra soká, de soká süss nékem, a Párka
  Fonja okos kézzel s lassan e lét fonalát. - - .
Oh, de közelgene bár ama kedves igéretü óra!
  Hála! Ütött! Igazán? Nem! Csak a háromig üt.
Mégis igy, enyhe Muzsák, segitettetek ujra kijátszni
  Az üdv-távolitó, lomha, közömbös időt.
Most sietek - - köszönet! S bízom, hogy nem haragusztok.
  Ámor főbb rangját hisz ti elismeritek!

XVI.

Szóla a lány: Mért nem jöttél el tegnap a kertbe?
  A szőllőbe' soká vártalak ott egyedül.
Oh, hiszen ott voltam. De, szerencse, hogy észre vehettem
  Jókor a bácsit, a mint a venyigékre hajolt.
Hát kiosontam előle. - O jaj, mily tévelyedés ez!
  Varju-ijesztő volt az, mi üzött! A mumust
Ugy toldtuk nádból együvé és ócska ruhából
  És káromra magam voltam a fősegitő.
Igy szolgálta a bácsit: elűzte a rosz madarat, ki
  Egybe a szőllőjét lopja meg és a hugát!

XVII.

Sok neszt gyűlölök én, de kivált gyötör eb ugatása.
Vakkantás, vonitás mint gyilok éri fülem'.
Ám vagyon egy kutya, kit kaffogni ha hallok, örűlök.
A szomszéd ebe az, őre a kis kapunak.
Mert egy időn, a mikor hozzám besuhant a leányka,
Árúlónk lett majd, annyira ráugatott.
Most, ha csahol, majd azt hiszem, ujfent jön ma a kedves,
Vagy fölidézem a múlt, boldog időt legalább.

XVIII.

Egy dolog az, a mi bánt főkép s egy másik iszonytat,
S már csak a gondolatán lázad eremben a vér.
Egy, (béismerem) az, hogy szörnyü, barátim, előttem,
Tölteni éjjelimet a nyoszolyán egyedűl.
Még útálatosabb szerelem kebelében a kígyót
Sejteni s lappangó mérget a rózsa tövén,
Hogyha az önfeledő kéj legszebb pillanatában
Bágyadozó fődhöz súgva közelget a gond.
Főleg ezért áldom Faustínát: szívesen osztja
Ágyamat s a hűnek híve marad szigorún.
Ingerlő akadályt szeret a hamar ifju. De nékem
Biztos jót nyugton bírni valódi gyönyör.

Mily dús élvezet az, csókban, leheletben a lelket
Bízva cserélni, gyönyört szívni meg adni viszont!
Igy örülünk éjhosszat, s szíve szivemre simulván
Lessük a dörgést künn, a szelet és az esőt.
Majd jön a virradat és hoz nékünk ujra virágot
Új ünnepre. Ne szánd, római, tőlem e jót.
Néked is óhajtom, hogy minden földi javaknak
Ezt a javát, gyöngyét adja busásan az ég!

XIX.

Ámort szolgálván, jó híredet óvni bajos lesz,
Mert őt, tudnivaló, gyűlöli Fáma nagyon.
És tudjátok-e vajh ezen ős harag ős eredetjét?
Régi dolog, de azért bízva mesélem el itt.
Fáma nagy istennő, de a mennyei nép alig állta,
Mert hogy az első szót vinni nagyon szereté.
Gyűlöletes volt hát az Olympusi nagy lakomákon
Érczes hangja miatt, apraja, nagyja előtt.
Fönnen dícsekedett, hogy rabbá tette egészen
Zeûs dali hős sarját, kit neki Alkmene szűlt.
Meglásd, Istenek atyja, kiáltá nagy diadallal,
Hercules úgy jön eléd, mint a ki ujra fogant.
Nem ugyanaz többé, a milyennek Alkmene szűlte,
Mert a mióta enyém, földön is isteni már.
Hogyha az égre tekint, azt gondolod, a te hatalmas
Térdeidet lesi? Nem! Fáma szavát lesi csak.

Rám les a legderekabb küzdő az aetheri fényben,
Értem jár útlan, soha se járt utakat.
Ám utain vezetem s járok harsogva előre - -
Már a kezdet előtt — tetteit, hősi nevét.
Kell, hogy férjemül add. Amazónokat a ki legyűrt, az
Győzzön rajtam is és azt örömest uralom. -
Csöndben hallgatták, félvén a dícsekedőtől,
Mert dühiben könnyen költi reád, a mi rosz.
Ám Cupidó kiosont. Héráklest könnyü erővel
Hajtá Omphálé édes uralma alá.
Összecseréli a párt alakoskodván. Vet oroszlán-
Bőrt a nőre ; kezén reszket a szörnyü dorong.
Hercules üstöke meg díszlik vírágkoszorútól,
S ökle esetlenül ott jár a fonó kereken.
Állva a furcsa csoport, Cupidó végig fut az égen
Fenn kiabálva: Csodák estenek, íme, dicsők!
Ég, föld nem látott, sem a nap, mely mindenüvé hat
Végtelen utján ily szívreható tüneményt!
S mind a nyomába' hamar, mert hittek a czéda fiúnak,
Oly komolyan szólt - s így Fáma is arra siet.
S legjobban ki örült, megalázva hogy álla Herákles ?
Júno! Csak ez egyszer látta Eros mosolyát.
Ámde ki irja le Fáma zavarteli szégyenülését ?
Egy darabig neveté: Maskara, semmi egyéb.
Ismerem hősömet. Ez csak tréfás színpadi játék.
Hercules ? Ez ? — De hamar látnia kelle, hogy ő.

(Semmi se volt ehhez képest Vulkan boszusága,
Hogy a tagos Mars-szal lelte együtt hitesét,
Ép' kellő perczben fogván körül őket a háló,
Összeszorítva a párt, melly ugy is összeszorúlt.
Milly öröm a fiatal Bacchusnak s Mercuriusnak!
Nyíltan vallák, hogy csüggni e szép kebelen
Fényes gondolat! És kérték: Egy perczre,
Hephaistos!
Még ne ereszd ki a párt! Nézni csupán is öröm.
És im a szarvas férj még összébb húzta a hálót)
Fáma azonba' szökött, úgy dühitette a kép.
Ettől fogva örök gyülölettel üldözik egymást.
Fáma ha hőst választ, üldözi azt a fiú,
Leghívebb hiveit legjobban fogja hurokba,
S legveszedelmesb nyíl éri a bűn-kerülőt.
A ki előle szökik, roszból roszabbra uszítja;
Lányt kellet, s ki a lányt megveti tán botorúl,
Azt nyomorítja meg aztán méregitatta nyilakkal,
Férfit férfira szít, űzi az állat után.
Főkép gyötri a szégyenlőst. A képmutatónak
Bűn és baj közepett készít ürömpoharat.
Ámort szemfülesen veszi czélba a Fáma viszontag:
Lásson együtt vele, már forral erős haragot.
Néz szigorú szemmel. Lealázó, mérges itélet
Sujtja a házat, a hol Ámor a látogató.
Engem is ez fenyeget. Megszólnak már s a titokra
A boszus istennő rég vicsorítja fogát.

Tűröm s tisztelem azt, a mi régtől isteni törvény,
Mindig a nép sinylé a fejedelmi viszályt.

XX.

Mondják, bátor erő, nyiltság dícséri a férfit,
De a titoktartás még becsesebb disze tán.
Zárt ajak! Országszerző, népek erős fejedelme,
Hogy' vittél eddig bizton az életen át!
S most elhagysz? Csudakép' enyelegve a Múzsa föloldja
S véle bohó Cupidó nyelvemet, ajkaimat.
Hisz a király is hiába takarta, a régi, a szégyent!
A phryg sipka alól, sőt koronája alól
Látszik a megnyúlt fül. A cseléd meglátja. Szoritja
Mellét, fojtja lehét folyton a szörnyü titok.
Földbe temetni siet, hogy terhétől szabadúljon,
Ámde a föld maga sem bírja megőrzeni ezt.
Serken a nád s a szélnek súgva meséli: Midásnak,
Midásnak, - tudod-e? — hosszura nyúlt a füle!
Még nehezebb ennél nekem őrzeni gyönyörü titkom'.
Ah, mi a szívben forr, ajkra mi könnyen ömöl!
Nőre ha biznám? Nem! Megszidna a szűzi barátnő.
Férfira? Megszegné érte hitét a barát.
Súgjam a berkeknek? Viszhangzó szirtbe kiáltsam?
Nem vagyok oly fiatal, sem nem oly elhagyatott.

Distychonok, ti tehát legyetek gyönyöröm tanuságí,
Melylyel elönti e lány éjemet és napomat.
Ő, ki kisértés közt el tudja kerülni a tőrt, mit
Titkon vet, ki ügyes, szemtelenűl, ki merész.
Csínján és okosan kibuvik, jól tudva a fészket,
Hol epedőn lesi őt s bizton a hű szerető.
Késsél, Lúna, míg eljő! Rajta ne érje a szomszéd,
Zörgesd, szél, az avart, nyomd el a lépte neszét.
Tik meg nőjjetek és sarjadzatok, enyhe danáim,
S himbálódzva az est lanyha lehelletein
Árúljátok el egy boldog pár édeni titkát
Végűl Róma előtt, mint ama titkot a nád.

SONETTEK.

(1807 –1808.)

Szerelem danolni szeret.
Minden forma égből ered.

Jegyzet. E sorozatot egy oly nagynevű fordító, mint az elhunyt jeles Szász K., a Magyar Tud. Akadémia kiadóhivatala által nyomatott és terjesztett gyűjteményből teljesen kihagyta. «Egy elég nagy csoport jó», úgy mond bevezetésében, «mely mellett henyén suhantam el. E költemények . . . engem annyira hidegen hagytak, hogy mutatványul sem volt kedvem, egyet is lefordítani.» Ily megnyilatkozással szemben külön igazolásra volna szüksége mind Goethének, mind szegény magamnak, – de mily argumentummal lehet arra felelni, hogy oly költői termék, mely az ötven milliónyi német nemzetnek nem ereklyéje, hanem élő, felbecsülhetetlen közkincse, valakit, még pedig egy különösen formabeli ügyességéről hires költőt hidegen hagyott. Meleget senkire se lehet rábizonyítani. Tehát csak álljon itt helyt magáért Goethe maga, a mennyiben őt megérthetővé tenni és elméje játsziságát, valamint formájának bájos tökélyét nyelvünkön utánoznom sikerült. Annyival azonban tartozom az olvasónak, hogy a fázás suggestiója alól néhány megjegyzéssel fölszabadítsam. A sonett nem dal, s már formája is mutatja, hogy nem heves kitörések, nem szakgatott szenvedélykiáltások versalakja. Nem félek attól, hogy e részt akár Petrarcával is rámczáfolhassanak. Petrarca szerelmétől meg vagyunk hatva, még mielőtt olvassuk sonettjeit; ezekben magukban inkább a gondolatok és fordulatok gazdagságát s a forma báját élvezzük, mint hogy az érzés hevétől felgyúlnánk. Goethe maga is mondja, hogy a szigorú forma követelései őt feszélyezik, természete ellen valók, de mégis örömet talál a küzdelemben, melylyel a nehézségeket legyőzi. S e küzdelem nem küzködés, nem kinos furás-faragás,

nem lelkeszakadt birkózás, hanem lovagi játék, a mely egy oroszlánszivű Rikhárdhoz sem méltatlan, mikor a harczmezőről visszatérve az erőével együtt az ügyesség próbáját teszi le a hozzáértők és a tömeg előtt. Nem hiszem, hogy a boldogult iró, akárcsak a Goethe fordítása közben is, ne érezte volna át, hogy a poézis művészetében nemcsak a gondolat és érzés, hanem maga a mesterség is, Istentől való, különös adomány, csodaforma. A gyakorlat sokat tesz, de merőben lelketlent teremt, ha nem járul hozzá gazdagság, báj, találékonyság, — a mi mind Istenadta ős adomány. Különösen áll ez a nem antik, a rímes formában, a hol, mondhatni, a jó rím a hozzáértő szemében egyszersmind élczszámba megy. Ez volt az, a mi Goethét vonzotta, hogy imádottjainak (ha nem is épen a dicsekedő Arnim Bettinának) sonetteket is szenteljen, úgyszólván «olasznak öltözve» jelenjen meg. «Clärchen! Du versprachst mir einmal spanisch zu kommen») s mégis megtartsa és érvényesítse a costumeben természetes szépségét és tökélyeit. Hogy az ily játék iránt, hol a Muzsák a Grácziákkal tánczot lejtenek, költő közömbös tudna lenni, azt Szász Károlynak magának sem birom elhinni. Euphemismus csábította arra a fordulatra, hogy a Goethe sonettjei «hidegen hagyták»; tegyük e germanismus helyébe azt, hogy — fázott tőlük. Ez magyarabb is, igazabb is, mert bevallom, hogy én is — fáztam a földadattól. Nem is az eredménynyel dicsekszem, hanem a kitartó fáradozással. S ha kevésbbé szerénynek látszom, mint elődöm, azzal vigasztalódom, hogy tán mégsem szabad szerénykednem a Goethe rovására, s hogy a közönség inkább megbocsátja az átültetés hibáit, mint a sonettek egyszerű elkobzását.

A ford.

I.

HATALMAS MEGLEPETÉS.*

Folyót bocsát ki felhős szikla-katlan.
A sietős hab medrét furja, ássa.
Bármit tükrözzön változó folyása,
Tenger felé tör, föltartózhatatlan.

* «A vágy és szenvedély, az élet akadályaiba ütközvén, a szemlélet tükrévé simul» — így merném e mystikus, az eredetiben sem világos költemény értelmét összefoglalni. Düntzer, az adatok dolgában tekintély, de fölfogásban szegényes, e sonettről így szól: Eine glückliche Allegorie der Liebe, insofern diese in der rastlos fortstrebenden Seele des Mannes plötzlich ein neues wundervolles Leben schafft. Ungestüm stürzt sich der Mann ins Leben, die von innerm Drange ihm angewiesene Bahn zu verfolgen; da erfasst ihn plötzlich die Liebe, welche ihn in sich selbst zurückführt, die reinsten und innigsten Gefühle ihn geniessen lässt.» Az olvasó választhat a két fölfogás közül — vagy helyébe teheti a magáét. A ford.

De Oreas,* daemoni forgatagban
Mohón jön, hogy hevét a hűsbe mártsa,
S erdőt, hegyet görgetvén szélcsapása
Kerítve tartja meredő falakban.

Hökken a hab, magát ámulva issza -
Serczen, de enged - partot ver dagálya - -
Az atya-tengerhez hiába törne.

Csapkod s megáll, tóvá szorúlva vissza.
S a csillaghad, egy új létet csodálva
Nézi magát az éjjeli tükörbe.

II.

KEDVES TALÁLKOZÁS.

A bő köpenyt állig húzván egészen,
A szürke rideg hegy-uton haladtam,
Zordan, miként a téli völgy alattam,
Fölzaklatottan, elbujdosni készen.

Egyszerre szemem előtt hajnal lészen
S egy lányka jő a rózsás virradatban,
Oly minta-szép, milyent csak halhatatlan
Költők formáltak; andalodva néztem.

* Hegyi sivatar.

De elfordúltam s hagytam jönni, menni
S még összébb húztam a redőket, mintha
Magamban tudnék melegedni ottan.

De követém. Megállt. Elég volt ennyi!
A burkot vállam immár el nem birta,
Lehúllt s a lányt keblemre szoritottam.

III.

MEGOLDÁS.

Hát úgy megszokjam azt az együttlétet,
Hogy leigázzon, mint a gyáva szolgát?
Azért se! Még ma megteszem a próbát,
Kerűlöm őt, küszöbjén át se lépek.

De szívem, mint békítselek ki téged,
Hogy kérdezetlen vetek ily adót rád?
Tudom már! Szerzünk bús szerelmi nótát,
Fájdalmunkból csinálva kedvességet.

Lám, megy! Nogatni nem is kell a táltost
Magad, szivem, lettél hangos kobozzá
S az ígék szállnak, édes tömjén-füstként.

Kész a szerelmi dal. Mi légyen hát most?
Első hevemben kedvem lenne, hozzá
Sietni s néki eldanolni tüstént.

IV.

A LEÁNY SZÓL.

Komor vagy, édes! E fehér márványhoz,
Mely képed' ábrázolja, hasonlítlak.
Élet jelet nem adsz. Mint néma, mint vak
Állsz szembe azzal, ki téged bálványoz.

Nyilt homlok illik igaz jó baráthoz,
Paizs mögé az ellenség buvik csak.
Keres szemem, s kitérsz pillantatimnak.
Állj helyt s hasonlíts így a faragványhoz.

Hogyan vetek e gyötrelemnek véget?
Egyszerre hogy puhítsak én két bálványt?
Holott te élsz, de fagyosabb vagy, mint az?

Jó, nem pazarlom többé a beszédet,
De addig csókolgatom itt a márványt,
Míg féltve tőle, kebledhez szorítasz.

V.

SERDÜLÉS.

Erdőn, mezőn, mint kis szelid leányka
Játsztál körűltem, sok tavaszi reggel'.
«Ily lányom lenne! Apai kezekkel
Hogy fáradnék, őt munka közben áldva!»

Majd, hogy ki kezdtél nézni a világba
S egész napod a házi gonddal telt el:
«Ily testvér volna minden, mi nekem kell - -
Hogy biznám benne s bennem ő, a drága!»

Már most határa sincs a serdülésnek –
Tombolnak bennem hő szerelmi vágyak...
Karomba zárjam? Hogy végződjék mindez?

De ah! ma már oly fejedelmi szépnek,
Magam fölött rideg magasban látlak,
Hogy főt kell hajtanom, ha rám tekintesz.

VI.

UTRAVALÓ.

A fényes szemtől elszokjam tehátlan,
Melyből szemeim boldogságot szívnak?
Hajthatlan az, mit földi sorsnak hívnak!
Tudtam és megdöbbenve félre álltam.

De már gyönyört most másban sem találtam,
S bucsút mondottam régi vágyaimnak;
Alig maradt szükségeimből írmag:
Szükségét csak az ő szemének láttam.

Hát félre bor, tivornya, ivás-evés,
Álom és kényelem! Magány se rettent —
Kerűlöm mind, a miben kedvem tellett.

Így nyugton járhatok. Mi kell, a kevés,
Az mindütt van; s a nélkülözhetetlent
Mindig magammal hordom: a szerelmet.

VII.

BÚCSÚ.

Ezer meg ezer csókkal jól nem laktam,
Végűl pedig egygyel bucsúzni kellett.
Hogy vérzett e szegény szív! Mind a mellett
A partban, melytől kínnal elszakadtam —

Míg láthatám, a völgyben, a patakban
Mint múlhatatlan kincsben kedvem tellett...
Még akkor is, midőn csak mint lehellet
Uszott körűltem kékes árnyalatban.

S hogy ez is foszlott s minden puszta lég volt,
Szivembe vissza forrt a vágy s a kincsen,
Melytől elestem, búsan eltünődtem:

Egyszerre fényre gyúlt a magas égbolt
S érzém, hogy veszve semmi, semmi sincsen,
S mind bennem van, mi kedves volt előttem.

VIII.

A LEÁNY LEVELE.

Szemed szememben szerelemtől égve,
Ajkaddal ajkam csókban összeforrva —
Ki ezt a nagy jót emlékében hordja,
Hogy vágyakoznék más gyönyörüségre?

Távol tetőled, mástól meg nem értve,
Egy pontra visz csak gondolatim sodra:
Egy szép órára, páratlan boldogra,
S ezt fölidézve, sírni kezdek végre.

De lám, ha ide hat az ő szerelme,
(Mondom magamban s könyüim' letörlöm)
Az enyim is elér a távolságba.

Oh bár vágyamnak hozzád szárnya kelne!
Egyetlen boldogságom van e földön:
Hozzám jóvoltod! Add jelét, oh drága!

IX.

MÁSIK.

Hogy mért irok megint? Ha ilyent kérdesz,
Nem bírok tisztán válaszolni épen,
Mert mondani valóm sincs voltaképen:
Csak jusson el e lap a drága kézhez.

Magam ha nem mehetek, így megértesz:
Hogy osztatlan szivem szól e levélben,
Üdvöm, kinom, vágyam s minden reményem,
Melyet leirva sohsem érnék véghez.

Ujat, igaz, hogy nem mondhatnék máma,
Csak hogyha szívem a tiédbe folyna,
S vele sejtelmem, álmom, kínos vágyam...

Így álltam egykor s néztelek csodálva,
És néma voltam. Mért is szóltam volna?
Egész valóm oly teljes volt magában.

X.

MÉG SINCS VÉGE.

Hát hogy ha fehér lapot küldenék ma?
A helyt, hogy én írnék betűket bele,
Időtöltésül magad írnád tele
És visszaküldnéd kedves ajándékba.

S ha ráismernék a kék boritékra,
Kiváncsin - - mi a nőtermészet jele,
Föltépném, s óh, mi' boldog volnék vele!
Olvasnám, mit oly szépen mondtál néha:

«*Szívem! Tubám! Kis aranyos halacskám!*»
Mindazt, mi izgat s egybe' meg is nyugtat,
Mivel oly kedvesen beczéztél engem.

Még suttogásodat is kiolvasnám,
Melylyel szerelmedet lelkembe sugtad
S örökre széppé tettél önszememben.

XI.

NEMEZIS.

Ha széltiben dühöng a gyilkos járvány,
Bölcs ember nem megy háza udvarán túl.
Így ment maradtam sok influenzától,
Társalkodásból magamat kizárván.

Ámort magát, bár sohse hagyott árván,
Hálátlanúl kerűltem és galádúl - -
S így óvakodtam sok kadencziától,
Mely nyög a négyes rímsor szörnyü jármán.

De már a bosszu reám feni kését.
S a nemezis földön, vizen keresztűl
Követi a kicsinylőt, öklét rázva - -

Hallom a fúriák gúnynevetését,
Hogy már egészen kivett az eszemből
A szerelem és a sonettek láza.

XII.

INTÉS.

Ha szól a kürt a végitélet napján
S a sírok nyílnak és e lét bezárúl,
Az ember számot ád minden szavárúl,
A mely hiába jött ki egykor ajkán.

S hát vajmi lesz ama sok szóval aztán,
Mit én, remélve, hogy tán szíved lágyúl,
Előtted ejték - - mi lesz, ha sivárúl
Elutasítasz, most is kő maradván?

Gondold meg hát, te kérlelhetlen szentem,
Hogy millióknak üdve forg veszélyben,
Ha jutalmát szerelmem meg nem kapja.

Mert ha beszámolok s illőn kimentem
Mindazt, mit néked hasztalan beszéltem:
Esztendeig tart az itélet napja.

XIII.

A LEÁNY.

Esztergált rímedet bámúlva látom
De szó fér ily dal igaz melegéhez.
Úgy vélem, azt, mit szív valóban érez,
Kár így csiszolni, szeretett barátom.

A költő, hogy megrázzon s mélyre szántson,
Még ön szivét is sebzi, a mig vérez —
De írt is ád a fájó szenvedélyhez
S varázsigével győz a bősz tusákon.

A KÖLTŐ.

Ez olyan, kedves, mint a tűzi játék.
A tanúlt mester, hogy a népnek tessék,
Aknáit fúrja vakandoknál jobban —

De az elem erősb mint emberszándék -
Egy szikra téved - kárt vall az ügyesség —
S a mű s a művész - levegőbe robban.

XIV.*

A SONETT.

Hogy a megújult vers-szokást szolgáljad,
Az kötelesség -- nem szabad kitérned,
Te is a sort hát pontossággal mérjed,
Parancsra, millyent ősi szent szabály ad.

Hisz ép', hol a szellem csapongva árad,
Az önkorlátozás legtöbbet érhet - -
Hát rántsa a szilaj erő a féket,
Ki jót akar, hiába mégse fárad.

Így én is, mit hő érzésim sugalnak,
Szeretném zengeni kimért sonettben,
Büszkén, hogy nincs nyelvében semmi csorba.

De nem merek örvendni még e dalnak,
Mert én faragni egészből szerettem,
S itt toldni-foldni kell tán hébekorba.

* A két utolsó darab nem e cyclushoz tartozik, hanem Goethe 4-ik verskötetének más helyéről van ide sorozva, formájánál s tartalmánál fogva. Az egyik némi töprengéssel, a másik elszántan igazolja a sonette-kisérletet. A ford.

XV.

TERMÉSZET, MÜVÉSZET.

Szétválnak néha természet, müvészet,
De, alig hinnéd, ismét összeérnek.
Idegenséget már magam sem érzek,
És mind a kettő egyaránt igézhet.

Csak igaz akaratban legyen részed,
Ész, szorgalom s müvészet egybeférnek,
S ha így beváltál forma mesterének,
Bátran loboghat aztán a természet.

Hisz így kelt minden alkotás előtted.
A féktelen erő, ha bár eget vert,
Tisztúlt tökély fokára sohse hágott.

Ha nagyra törsz, szedd össze mind erődet.
Az önkorlátozás teszi a mestert,
S csak törvény adja meg a szabadságot.

VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

Hogy mily tarka volt az élet,
E lajstromból megitéled.

ŐRSZEM A PARNASSUSON.*

Babérliget
Árnyán hűlni,
Gyepes sziget
Partján űlni,
Életemnek
Szökő kutak közt örűlni:
Ezt öröklém mint víg gyermek.

* «Deutscher Parnass». A czím fordítása nem oly «szabad», mint a hogy látszik; mert eredetileg «Wächter am Parnass» volt a czíme. Düntzer ezt az egész verset finom parodiának tartja, mely Herdert figurázza ki, mint a ki a Goethe realistikus irányától megijedt. Én azt hiszem, hogy Goethe itt egész meggyőződéssel s a nagy géniust néha kisérő naivitással ront a túlzó realistáknak még pedig úgy, hogy véletlenül ráillik a mi korunk irodalmának legtöbb kinövésére is és így az

S így neveltek
Az ifjúság
Csöndes ölén égi Múzsák,
S hogy Apollo fényét zengjem,
A forrás-dús
Zöld Parnassus
Emlein itattak engem,
Adván jós költő-igéket,
Ajkaimra szűz pecsétet.

S szerény szárnynyal
Száll a csalogány körűltem.
Bokor árnyán, lombon által
Száz rokon hang egyesűlten
Játszik bele álmaimba
Szerelemmel andalítva.
S ím szivemben sűrün kelnek
Nyájas társas gerjedelmek,
A barátság, a szeretet,
Hegyen, völgyön,

actualitás ingerével is hat. Épen ezért vettem be e darabot a gyüjteménybe — lemondva a Szász K. által praeferált «Ilmenau»-ról, mely minden szépsége daczára a weimari udvarra és uralkodóra való vonatkozásaival a mai és különösen a magyar közönséget kevésbbé érdekelhetné. A ford.

Vizen, földön
Szítja Phébus az életet.
Édes, lanyha szellő ered,
S mind, kiket Apollo szeret,
Jön s telepszik Parnassusán,
Egy nemes a másik után.

Ez jön vidor, nyilt kedélylyel,
Derűlt kedvvel nézve szélylyel;
Komoly szemmel néz a másik;
Ez meg, fölocsúdva épen
Már új alkotásra vágyik.
Mert ott ég, forr velejében,
A vész-láng, az édes mámor,
És mit elvett tőle Ámor,
Phébus adja vissza csupán:
Öszhangzatot,
Akaratot,
Nyugton törni nagyok után.

Oh testvérek,
Kincs az ének!
Költő-igék tettet érnek.
Tévelygőnek vajh ki nyithat
Mentő utat, mint a költő?
A ki jól hat, akkor is hat,
Ha kidőlt sok emberöltő.

Úgy! Már hallom, hallom őket,
Messziről a lantverőket.
Földet rázó égzengéssel
Hívnak a jog s kötelesség
Lejtőjén fel,
Hogy dal mellett jobban essék
Teljesítnünk a legfőbbet:
Mind kifejtni az erőket.

Képzelet-világ is serken.
Kél a berken
Bájvirága,
S alig rügyedt a fa ága,
Csudaszóra minden fajta
Arany gyümölcs érik rajta.

S mit itt jónak érzünk, s szépnek --
A legfőbb gyönyör e honja,
E föld, e nap asszonynépnek
Színét és javát is vonzza.
Kedves Múzsák rálehelvén,
Reszket a szűz tiszta keble,
Pirúl, mint ha húllna leple
S vágyik szólni költők nyelvén.
Szólal s már is testvérképen
Űl a Múzsák közt középen,

És e kedves lánczolatban
Zeng bájosnál bájosabban.

De van egy, ki
Maga megy ki,
A füzesbe,
Bükkös árnyba,
Hogy keresse,
Megtalálja,
A mit hajnalhasadáskor
Tőle elvett hamis Ámor:
Szíve szeretett nyugalmát,
Keble első dús tartalmát
S viszi az erdős magányba,
Mire férfi
Nem érdemes, mert nem érti:
Szíve szelid
Érzelmeit, —
Tikkadt nap hevét nem bánva,
Sem hüs estét,
Megy, mig végre
Nyoma vész a messzeségbe'.
Hadd megyen ki,
Ne zavarja utját senki,
Csak te, Múzsa, menj elébe!

De mi ez? Mily nyers robaj
Zavarja a hab zenéjét?
Mily kiáltás, mily zsivaj
Zúgja át a völgyek mélyét?
Nem csal-e szemem? Ám
Vakmerő, nyers hangu faj
Önti el a templomot?

Czéda had
Ront felém,
Gyúl a vad
Kéj szemén,
Meredő
Kusza haj
És e raj,
Férfi, nő
(Tigrisbőr
Felsuhan)
Tánczra tör
Ittasan,
Ércz-lemez
Döngedez,
Hogy a fűl
Siketűl,
És az ész
Ködbe vész.

Zűrzavar,
Szörnyü kar!
Messze fut,
A ki tud.

Ah, letört a lombos ág,
Ah, megfúlt a szép virág,
Mindent földúlt az a faj!
Ki mer ellenállni vajh?

Bátran, társak! Ég orczátok
Látom, szent harag hevít.
Sujtsa őket nemes átok,
S majd Apollo megsegít.
Bátorít és vezet minket,
Fegyverinket
Szaporítva, hegyet renget,
S követ enged
Lezuhanni!
Föl, ki költő, mind megannyi!
Ejtsünk sebet e szennynépen,
Húlljon a kő záporképen,
Hogy égtiszta völgyeinkről
Pusztúljanak és veszszenek
E vadak, ez idegenek!

De mit látok?
Mit jelent ez?
Tűrhetetlen
Kin nyilall át,
És a lankadt kéz erőtlen
Hagyja abba mozdulatját.
Lehető ez?
Hisz ezek *nem* idegenek!
Testünk teste, vérünk vére
Lett az ellenség vezére.
Óh gyalázat!
Réztányért testvérink ráznak,
Szilaj tánczban előljárnak! - -
Fussunk, fussunk, kedves társak!

Ám egy szót e vakmerőknek,
Oly sujtót, hogy térdre dőlnek,
Mint mennydörgés hallatán.
Szó az, mivel költő küzdhet.
Zeûs, ha jogát védi, küldhet
Nyilat majd szavunk nyomán.

Hát szabad-e így túladni
A költőnek égi rangján,
Lant helyett a Thyrsus hangján
Őrületet hangoztatni?

Ti, kik rezgő húrokon
Bájoltatok egykoron,
Most a kristály zuhatagból,
Az enyhén folyó patakból
Itatjátok szörnyü vád! —
Szilén * ronda állatát,
Mely ha rút torkát kinyitja
Aganippét undokitja,
S a habtűkör, melyre lép,
Sáriszapnál feketébb?

Bár csalódnám!
De rettentő
Kín kopogtat fülem dobján!
A szent erdő
Magányából
Szerelem búgása helyett
Vad hahota, kaczagás szól.
Nőlenézés, nőgyűlölet
Győz a nemes érzés felett.
Gerle, csalogány elhagyja
A szűz fészket széltibe,
És vad ösztönnel ragadja
A nymphát a Faun dühe,
Foszlik a mez, a hol éri,
Kéj nyomán a gúny fakad,

* Bacchus állata a sertés. A ford.

S Luna kelletlen kiséri
Az orczátlan csókokat.

De borúl az ég azúrja,
Szél szárnyán jösz, Nemezis!
Nem a lantnak van csak húrja,
Húrja van az íjnak is.
Még a hívők is remegve
Érzik Apolló dühét,
Mint távolból közelegve
Nyilakat lő szerteszét.
Oh halljátok, mit intésül
Testvérérzet kérve szól:
Fussatok az ég dühétűl
E szent föld határiból.
El, vadúltak ti! E völgyön
Lengjen ismét tiszta lég.
Sok hely van a messze földön,
S van szentségtelen elég.
Nekünk szent csillag világol
S becsben csak a nemes áll.

De ha majd a zord világbol
Vágyatok tán erre száll,
Ha gyönyört más nem szerezhet,
Mint mit szent lant húrja zöng,

S oly játék nem örvendeztet,
Mely a gáton túldühöng:
Akkor búcsut járni jertek
Bátran föl a hegydülőn,
És a mit bűnbánva zengtek,
Vígan halljuk, szeretőn.
Nem lesz koszorúknak fogyta
Halántékotok körűl,
Mert az ég is örűl, hogy ha
A tévelygő megkerűl.
S hamarébb, mint Léthe oltja
Mind, mi rég gyötörhetett,
Törli el, mi multnak foltja,
A jóságos szeretet.
Üdvözölni mind sietnek,
Nyujtnak kezet s új babért,
Kétszeresen mienk lesztek,
S versengünk áldástokért!

(1798.)

SZELLEMEK ÉNEKE A VIZEK FELETT.

Az emberi lélek
A víznek mása.
Mennyekből jön le,
Mennyekre száll föl,

S a földre vissza
Kell jönnie ismét
Váltva örökkön.

A szikla falán ha
Leömlik a kristály
Sugár magasból,
Párázó habbal
Porzik alá
S a síma szirttől
Enyhén fogadva,
Felhőlepelben
Halkan zúgva
Omlik a mélybe.

Ha bércz-fokokba
Ütközik árja,
Haragos tajtékkal
Serczeg alá
Fokról-fokra.
A sík mederben,
A völgy mezőin
Lassan hömpölyg
S a síma tóban
Mind az éji csillag
Fürészti arczát.*

* Lásd az I-sső sonettet. A fordító.

A szél a hullám
Hő szeretője.
Fenékig fölkavarja,
Tajtékra szítja.

Oh emberi lélek!
Hogy hasonlítsz a vízhez,
Oh emberi végzet!
Hogy hasonlítsz a szélhez,
(1773.)

AZ ÉN ISTENNŐM.

Az örök Istennők
Melyikének nyujtsam
A koszorut én?
Nem pörlök senkivel,
De nékem a legfőbb
Zeûs változékony
Örökkön új
Különös leánya,
Dédelt kedvencze:
A *Képzelet*.

Mert rá ruházta
Mind a szeszélyt Zeûs,

Melyet magának
Tartogatott csak,
S öröme telik
A bohó leányban.

Akár koszorúsan
Járja virányit
Liliomszált hordva,
Pillangót űzve,
Szürcsölve méhként
A kelyhek harmatát,
A lenge étket, —
Akár kusza fürttel,
Sötétlő szemmel
Zudítsa viharban
A sziklakatlant, —
Vagy reggtől estig
Száz tarka színben
Játszék váltakozva,
Mint hold bujkálva
A halandókkal.

Dicsérjük mind
Az atyát, a teremtőt,
Az öreg magasztost,
Hogy ilyen szép hitvest,
Hervadhatatlant,

Adott a halandó
Embernek társul.
Mert csak *mihozzánk*
Fűzte e tündért
Égi kötéssel,
Hogy velünk kitartson
Örömben, bánatban
Mint hű hites társ.

A sok magzatú
Eleven földnek
Minden egyéb
Szegény szülötte *
Csak legelőn jár.
Tompa élvezetben,
Érthetetlen kinok közt,
A pillanatnyi
Korlátolt létnek,
Percznyi szükségnek
Jármát viselve.

De tőlünk Isten
Dicsérjük váltig! —

* Az állatoknak Goethe nem tulajdonít képzeleti erőt; Billroth tanár a fordítónak egyszer magyarázta, hogy az ellenkezőt bizonyosnak tartja.

Nem sajnálta
Legűgyesebb és
Dédelt leányát.
Keressük kedvét
Mint szeretőnek,
Hadd vigye a ház
Asszonyi tisztét!

S aztán ne merje
Bántni a bölcseség,
E vén *anyós*, menyének
Érzékeny lelkét!

Ám *nénjét* ismerem,
Ki higgadt, csöndesebb,
Kedves barátnőm.
Oh, csak ő ne
Hagyjon el engem,
Csak éltem fogytával:
A nemes ösztönző,
Vigasztaló *Reménység!* *

(1780.)

* Lásd az «Orphikus igék» Elpis strófáját.
A ford.

PROMETHEUS.

Csak borítsd egedet, Zeus,
Felhőpárával
S gyakorold erődet,
Mint a kórót nyakazó fiú,
Tölgyeken és hulló szirteken:
Azért meg nem ingatod
A földet, melyen állok --
Kunyhómat, a melyet
Nem te épitettél,
Tűzhelyemet,
Melynek parázsát
Irígyled tőlem.

Van-e nyomorékabb
A nap alatt, mint
Ti istenek?
Áldozat adajával,
Imarebegéssel
Tengetitek alig
Fölségteket --
S éhen vesznétek,
Ha nem volna annyi
Balga reménykedő,
Gyermek és koldus.

Mikor még gyermek voltam,
Tudatlan, gyámolatlan,
Tévelyedett szemmel
A nap felé fordúltam,
Mintha volna fül ottan,
Hallgatni keservemet,
S szív, lágy mint az enyém,
Mely könyörűl a szegényen!

Ki segített meg
A Titánok dölyfe ellen?
Ki mentett meg a haláltól,
A rabszolgaságtól?
Ugy-e, *Te* tettél mindent,
Szent tűzben izzó *szívem?*
S te megcsalt, jó, fiatal szív
Még hála-tűzben égtél
A mentőnek, ki ott fönn
Csak alszik örökkön?

S én imádjalak, isten?
Ugyan miért?
Mikor enyhítetted
A roskadónak kínját?
Mikor szárítottad könyét
A fuldoklónak?
Férfiuvá ki más kovácsolt,

Mint az Idő, a mindenható,
És az örök végzet:
Az én gazdám s a tied?

Azt vártad talán, hogy
Meggyűlöljem a létet,
Sivatagba fussak,
Mert nem érett gyümölcscsé
Minden álmaim virága?

Itt űlök íme,
S embereket formálok
Hasonmásomra:
Fajt, mely reám üt,
Mely szenved és jajgat,
Élvez és örvend,
S veled nem gondol
Mint én.

(1775.)

AZ EMBERISÉG HATÁRA.

Mikor az ős öreg
Atya-teremtő
Higgadt kezekkel
Szórja a dörgő
Felhők öléből

A föld szinére
Áldott villámát,
Csókolom köntöse
Szélső szegélyét
S gyermeki borzalom
Tölti szivem.

Mert istenekkel
Az ember össze.
Ne mérje magát.
Ha feltörekszik
S csillagot érne
Homloka már:
Ingatag lábát
Nincs hova vesse,
S játékot űznek
Véle a fellegek
És a szelek.

Viszont ha izmos,
Csontos erővel
Áll a szilárd föld
Biztos rögén:
Nem ér odáig,
Meddig a nyárfa,
Vagy venyigének
Indája nő.

Miben különböznek
Embertől az Istenek?
Végtelen hullámsor
Foly le ezek előtt,
Örökös áradat.
Minket egy hab emel,
Másik hab mélybe dönt
S elmerülünk.

Kicsi gyűrűben
Forog le életünk . . .
Az ő életükhöz
Sok nemzedék sora
Sorakozik végtelen
Örök lánczolatban.

(1779.)

AZ ISTENI.

Jó legyen az ember,
Irgalmas és nemes!
Mert csak is ebben
Tér el a többi
Élő lényektől,
Melyeket ismer.

Üdv az ismeretlen
Magasabb lényeknek,
Kiket csak sejtünk!
De csak ember példáján
Hihetünk bennök.

Mert nincsen érzés
A természetben.
Egyaránt süt a nap
Jókra, rosszakra,
S gonosztevőnek
Csak úgy világít
A hold meg a csillag,
Mint a legderekabbnak.

Szélvész és zuhatag,
Égzengés, jégverés
Robognak útjukon,
S futtában, vaktában
Érik váltva
Ezt is, amazt is.

Igy a szerencse is
Kap a tömeg közé,
Fogja majd egy fiú
Ártatlan üstökét,

Majd meg a bűnös
Tar koponyáját.

Érczkemény, ős törvény
Szabta mederben
Járják a lények
A földi élet
Körfutását.

Egyedűl az ember
Bír lehetetlent;
Tud külömbséget,
Választ és ítél,
Maradandóvá
Teszi a perczet.

Néki jutott csak
Jót jutalmazni,
Rosszat büntetni,
Gyámolni, segítni,
S azt mi bolygó, téveteg,
Hasznos lánczba fűzni.

Az örökkön élőket
Szintén úgy tiszteljük,
Mintha emberek
Volnának ők és

Nagyban mivelnék, mit
Kicsiben tesznek
Legjobbjaink.

Az ember jó legyen,
Irgalmas, jóttevő,
Tegye fáradatlanúl
Az üdvöst, hasznosat,
Mintát adván nekünk
Magasabb lényekről,
A kiket csak sejtünk.
(1782.)

LILI PARKJA.

Sok állatkert van és menazseria,
De ollyant még sem látott ember fia,
Mint a milyen a Lillimé.
Sok tarka csuda állat az övé,
S egyik se tudja, mint kerűlt belé.
Hogy tipegetnek, topogatnak,
Bontják megnyirbált szárnyukat,
Jaj a szegény királyfiaknak!
Szerelmük oltatlan marad.

Hogy Lilli ki? Ne kérdd, s áldd Istened,
Hogy a tündért nem ismered.

Mily zaj, robaj, mily kotkodácsolás
Ha az ajtóba megjelen,
Az etető kosárral keziben!
Mily zúgás, búgás, hápogás,
Bokor, fa, gyep megelevenűl,
Minden mi él, körűlte nyájba gyűl,
Még a kis hal is kapkod, paskol
S kidugja fejét a tavasbol.
S ő szórja morzsáit, oly szépen nézve,
Hogy Isteneket megigézne,
Hát még e bestiákat! Ucczu hát,
Mind lót-fut! Löknek, böknek, esznek,
Csőrrel, körömmel neki esnek,
Egymás hátán ugorva át.
Van gágogás, van hápogás,
Marakodás, s mindez --- csudás!
Egy száraz kis kenyérmorzsáért,
Mely édes nekik és ambróziás,
Mert szép kezével ő hozzá ért.

S aztán a szem, a hang, az isteni!
Mikor így cseng: Pipi, pipi!
Zeûs trónja mellől az a sas leszállna,
Szintúgy a Venus gerlepárja,
Valamint az a dölyfös páva
A Junó szekere elől,
Ha hallanák e hangot messziről.

E hanggal csalt be egy esetlen medvét,
Egy lompos bocsot, hogy keresse kedvét,
Az erdőből a rácsfalak mögé,
A szelidített népesség közé,
Őt is olyan kezessé téve,
(Csak persze: *egy* pontot kivéve.)
Mily szépnek láttam én, mily jónak!
A véremet is odaadtam volna,
Hogy véle rózsáit locsolja.

«*Én*, mondod?» Nos, mi tűrés, tagadás?
A medve én vagyok és senki más.
Egy kis csipkés köténybe fogva,
Egy szál selyembe, mintegy önként
Követtem őt. Mindez mi módon történt,
Azt hagyjuk csöndesebb napokra . . .
Ma nem birom, mert esz a méreg.

Mert, hah! ha így távolból arra nézek,
És hallgatom a gágogást,
Mely tetszik néki látomást:
Dühömben csak úgy forgok
És egyre morgok.
El, el! Hisz ezek szörnyü dolgok!
Mi sok, a' sok.
Futok, de visszafordulok,
És morgok.

Ujfent futok — de, rajtam a hurok,
Megint csak visszafordulok.

Majd ujra győz a dűh és tombol.
Csak úgy sivít a szusz orrombol,
S az ős természet szól vadúl:
Te nyimnyám, te bolond, te -- nyúl!
Te kis pipi! Te mókus! Te dió-
És mogyoró-ropogtató!
S felborzolom vad nyakamat,
Mely sohse volt még nyűg alatt,
Futok a kaszált síma gyeprűl,
A nyírt fasor gúny-jelnek tetszik,
Nevet a puszpáng (ezt is metszik),
A bokrokon rontok keresztűl,
A kerítésig -- semmi gát —
Most mindjárt ugrom a palánkon át. --
Az ám! Hiába volt a vágtatás.
Én --- ugrani? Leólmoz egy varázs,
Vergődöm — s enyhűlést a harcztól
A szökő kúthoz dűlve nem találok.
Félholtra sírom magam, úgy hempergek,
S nem hallja senki, mint kesergek,
Csak a mosolygó porczellán-najádok.

De hirtelen — mily gyönyör oldja fel
Fogságom, gyötrelmem bilincsét!

Ő az, ki a lugasban énekel . . .
Az édes, kedves hangot hallom ismét,
Az egész lég oly hő, oly páraterhes.
Óh -- hátha énnekem dalol a kedves?
Át tüskön-bokron! Csak hozzá lihegve!
Enged az ág!
Törnek a fák!
S ott fekszik lábai előtt a medve.

Rám néz: «Te furcsa szörnyeteg!
Medvének erőtlen,
Kutyának idétlen,
Szőrös, bőrös pólyás gyerek.»
S végig simít kis lába hátamon.
Ugy érzem, nyílik a paradicsom,
S csiklandik mind az öt érzékem, -
Ő közönyösen űl a karos széken.
Czipőjét csókolom, a talpát rágom
Oly fínoman, mint bocstól csak telik,
És föllopózom, át a kis bokákon
Suttyomban, lassan egész térdeig.
Ha jókedvű, eltűri és
Fülem tövét kotorja - közben
Hátamba paskol egy dévaj ütés,
Hogy korgok, morgok gyönyörömben.
De aztán csúfol, kinevet legott:
Allons tout doux! Eh la menotte!

Et faites Serviteur,
Comme un joli Seigneur.
Igy mókáz. A sokszor csalódott medve
Azt véli már, az üdv órája int.
De hámból ha kirúgni volna kedve,
Rövidre fogja a gyeplőt megint.

Aztán van egy üveg tűzbalzsama,
Melyből, ha lágyul nagy hűségemen,
A szegény szörny eltikkadt ajkira
Egy-egy kis csöppet irgalmazva ken.
Aztán szökik s magamra hágy megint.
És én, feloldva, mégis kötve állok,
Utána esem, keresem a kínt,
S míg szökni vélek, csak nyomába' járok.
Ő meg közömbös, szót se mond,
S míg én megyek, jövök kétségbeesve,
Hah! — ajtót is nyit s hamisan áll lesbe:
Nos, bírsz-e szökni, te bolond?

Én meg -- Oh ég nagy isteni!
Ha van erőtök megsegíteni,
Ragadjatok ki -- s foglak áldni hőn!
De hogy ha sebem más írt nem találhat -
Hát nem hiába vagyok én vad állat.
Lili, vigyázz! Van még erőm!

(1775.)

REGGELI PANASZ.

Édes gyötrőm, óh te csalfa lányka,
Mondsza, mivel érdemeltem én meg,
Hogy ez éjjel úgy kínpadra vontál,
Adott szavad álnokúl megszegve?

Pedig este kezemet szorítva
Olyan nyájas-kedvesen susogtad:
Várj el, bizton jövök hajnaltájban,
Várj szobádban, hagyd az ajtót nyitva.

Nyitva hagytam, csak betámasztottam,
Még előbb próbára téve sarkát,
Nem nyikorg-e? És nem is nyikorgott.

Oh mily várva, vágyva telt az éjjel!
Minden fertály a fülembe kongott.
Egy-egy perczre ha elszundikáltam,
Éber szívem hangos dobogása
Perczről-perczre ismét fölriasztott.

Mégis áldottam a sötétséget,
Hogy mindenre rátakarta leplét,
És örűltem a mélységes csöndnek,
Hallgatózva folyton, hogy a békét
Léptek nesze végre megszakítsa.

«Gondolná csak, mit én gondolok most,
Érezné ott, a mit itten érzek,
Be se várná hajnal hasadását,
Még e perczben hozzám átosonna!»

Ha a folyosón a macska surrant,
Ha egérke rezzent a sarokban,
Ha a házban, tudom is, mi mozdúlt,
Mindig a te léptedet neszeltem,
Mindig vártam — hittem és reméltem.
Igy soká feküdtem, hánykolódtam,
S már a hajnal sápadozni kezdett,
Itt is, ott is valami megmocczant.

Az ő ajtaja? Vagy az enyém jár?
Ágyamban felkönyökölve lestem,
Néztem mind a félvilágos ajtót,
Nem akar-e nyílni valahára?
Dehogy nyílott! Sarkaiban bizton,
Mozdulatlan függött mindkét szárnya.

S mind világosb lőn a napderengés,
Már a szomszéd ajtaja csikordúlt,
Kit a napszám nyeresége űzött,
Már az utczán a kocsi dübörgött,
És a nyüzsgő sokadalmi lárma
Össze-vissza hangzott a piaczról.

Lett jövés-menés az egész házban,
Föl a lépcsőn, meg alá a lépcsőn,
Ajtócsapás, léptek dobogása.
Én meg — akár életemtől — úgy nem
Bírtam válni szép reményeimtől.

Végre, a midőn a meggyülölt nap
Ablakomat, sőt a falat érte,
Felugortam és a kertbe szöktem,
Vágyó szívem forró leheletjét
A hűs levegővel elegyítni,
Azt remélve még, hogy ott talállak —
Oh, de sem az árnyas hársfasorban
Nem találtalak, sem a lugasban.

(1788.)

A LÁTOGATÁS.

Váratlan' meglesni szeretőmet
Elosontam máma ajtajához.
Zárva leltem. De hiszen zsebemben
Volt a kulcs. Lopózva bényitottam.

Nem találtam őt a nagy teremben,
Nem találtam a kisebb szobában,

Végre hogy az erkély-zúgba nézek,
Ottan látom, szépen szenderegve,
Felöltözve — az ülő diványon.

Munka közben fogta el az álom...
A gyöngén egymásba font kezekben
Ott volt a kötés még s a kötőtű.
És melléje űltem, fontolgatva,
Hogy felköltsem-e az édes alvót?

S megcsudáltam a szűz békeséget,
Mely ott nyúgodott a szeme héján,
Ajkain a hűség néma zárát,
Arcza gödriben a kedvességet
És a könnyen pihegő kebelben
Ártatlan jó szíve dobbanását.
Minden tagja tetszetősen omlott
Ifju álma üde balzsamától...
Gyönyörködve néztem s a szemlélet
Mind erősb, rejtélyes tilalommal
Állt közénk, hogy álmát ne zavarjam.

Oh te szép! Hát néked ő sem árthat,
Minden fogyaték elárulója —
Még a szender sem takar föl olyant,
Mi az áhitatot megzavarná?

Zárva ím a szem, az andalító,
A mely ébren egymaga igézet;
Édes ajkad nem nyilik beszédre,
És nem dudorodik édes csókra;
A puha erős láncz föl van oldva,
Melylyel karjaid ölelni szoktak;
Mozdulatlan csügg a kéz, -- a kéjnek
Máskor ingerteljes játszótársa.
Ha csalódás lenne, hogy imádlak,
Önámítás volna, hogy szeretlek,
Most kisűlne, míg mellettem Ámor
Bekötetlen szemmel áll előtted.

Igy űltem soká s örömmel érzém
Az ő nagy becsét s szívem szerelmét.
Annyira megtetszett álma közben,
Hogy felköltni nem volt bátorságom.

Halkan tettem a kis asztalára
Két szín rózsát és egy pár narancsot,
S lábujjhegyen, lassan odahagytam.

Ha az én Jóm majd szemét kinyitja,
S látja a virágot, a gyümölcsöt,
Elcsudálkozik, miként került e
Kis ajándék a bezárt szobába?

S éjjel, ha az angyalt ujra látom,
Hogy örűl s kétszerte viszonozza
Szerelmemnek gyöngéd áldozatját!
(1778.)

SCHILLER KOPONYÁJA.

A bús csontházban néztem elmerengve,
A koponyák egymáshoz mint szorúltak,
S a rég kihamvadt kor jutott eszembe.

Itt sorban állnak, kik egymásra fúltak;
Keresztben nyugszanak a kemény csontok,
Mik régen egymást porrá zúzni dúltak.

Kifordult nyakcsigolya! Hogy mit hordott,
Ki kérdi ma? Elszórva látok ottan
Lábat, kezet, mely ügyes-gyorsan forgott.

Hiába dőltetek le, fáradottan!
Felvetnek a világos nap honába,
Nem hagyva békét hűvös álmotokban?

Pedig lett volna a mag bármi drága,
Fonnyadt hüvelyre nézni nem szeretnek;
Csak nékem, avatottnak, volt kitárva

Oly szent irás, melyet nem ért eretnek,
Midőn a merev csonthegy közepette
Egy páratlan dicső alkat lepett meg,

Hogy a porlás szűk börtönét feledve,
A szabadúlt szív friss meleget érzett,
Miként ha itt uj létforrás eredne.

Oh, mély titok! Rejtélyszerű igézet!
Isten-alkotta nyom, mely nem veszett el!
E koponyából szemem tengert nézhet,

Mely népes ezer óriás-tünettel.
Bűvös edény, melyből sok jóslat áradt:
Érintselek e méltatlan kezekkel?

De kegyelettel fölnyitom ma záraď
S szabadba viszlek, hova nap hatolhat,
S elmém nyomodba áhitattal járhat.

Mert ember itt lenn nyerhet-e nagyobbat,
Mint lesni, hogy' hat isteni természet,
Mikép' van, hogy mi rög, szellembe olvad,

S testet mikép nyer gondolat és érzet.
(1826.)

EPILOG SCHILLER HARANGJÁHOZ.

«Add ég, legyen üdv harangja,
Béke legyen első hangja.»
(Ének a harangról.)

S úgy lőn.* Beteljesült a békejóslat,
A sürgő népre uj szerencse várt.
Fennen köszönté ünnepélyes szózat
A trónra lépett fejedelmi párt,
Körülte munkás, vígan alkotó had
Uj létre költött várost és határt,
S a trón előtt zenéjét hangoztatja
Szép ünnepen a «Múzsák hódolatja».**

Egyszerre rémes éjféli harangok
Kongó zajától szívünk fölriadt.
Oh ég! A Nagynak szólnak hát e hangok,
Kihez itt annyi vágy s remény tapadt?
Az élni méltót födjék el a hantok?
Oh, mit veszt a világ egy percz alatt!
Hogy fogják e csapást övéi bírni?
Sír a világ s csak mi ne tudnánk sírni?

* A ki itt szól, a harangöntő mestert ábrázoló színész, a weimari drámai művészet képviselője gyanánt. A ford.

** Czélzás Goethe alkalmi költeményére, mely az ifju weimari herczegi pár tiszteletére iródott. A ford.

Mert ő miénk volt! — Mily illeszkedőnek
Ismertük e magasztos szellemet,
Komoly honából nyájas szócserének
Völgyébe hozzánk mint ereszkedett,
Majd talpraesett észszel hogy lelé meg
A sorsintéző mély rejtelmeket,
Termékenyítve mindent szóval, tettel:
Mi tapasztaltuk hálás élvezettel.

Mert ő miénk volt! Ez a büszke szó
Harsogja túl a fájó jajkiáltást.
Mi köztünk lelte föl, mi maradó,
Viharra nyugtot, harczra béke-áldást —
Itt vette röptét, hogy a szép, a jó
Örök honában lelje a megváltást,
S mögötte elmaradt, mint lenge köd,
A köznapi, mely minket mind leköt.

Itt ápolá a csöndes kerti vártát,
Hol értheté a csillagok szavát,
Kik útjukat, mint ő, titokba járták,
Kiket úgy ismert, mint meghitt barát,
Itt látta korszakok egygyé-folyását,
S gyűjtvén, mi fénylik századokon át,
Legyőzte, megrakodva szellemkincscsel,
Az éjhomályt, mely bennünket bilincsel.

Tenger volt néki a világtörténet,
Mely elmosott gáncsot, dicséretet;
Szeme a hódítók szivébe nézett,
Kikért az ezrek szíve vérezett;
A legalantibb, a legfőbb természet
Belső magjához egyként férkezett...
Lement a hold most és a bércz fokára
Uj gyönyörünkre jött a nap sugára.

S arczán kigyúlt, hajnalnál pirosabban
Egy soha el nem múló ifjuság,
Egy bátor hév, a melynek akaratlan'
Meghódol végre a tompult világ;
Egy hit, mely váltakozó fokozatban
Majd tűr, majd vakmerőn a résre hág,
Hogy a nemes mag gyümölcscsé dagadjon,
S a jónak napja végre megvirradjon.

De ily magasból gazdag lelke még
E deszkaházra is szeretve nézett.
Itt láttatá, a világ tengelyét
Mint hajtja éj-nap' a vasmarku végzet.
Sok mély müvében tükrödzött a lét,
S gyarapodott a művész s a müvészet.
Javát áldozta templomunk oltárán,
Az élet képét adva élte árán.

Láttátok őt mint óriást, hogy' ért el
Az akarat s tudás határaig,
Sötét lapokból szeme hogy' fedé fel
Népek szokásit, sorsuk szálait.
De mint vivódott teste gyötrelmével
Ritkán ocsúdva, csak mi láttuk itt,
S szép, bús napokban, míg gyümölcsét szedtük :
- Mert ő mienk volt - - véle átszenvedtünk.

Mink, a midőn a sajgó gyötrelemnek
Bús éjjeléből föltekinthetett,
Korlátiból a sorvasztó jelennek
Kimenthetők a nemes szellemet.
Művészetünk java számára termett,
Hogy szép legyen a rövid enyhület.
S még az nap, hogy leáldozott sugára,
Kedves mosolyt csalhattunk ajakára.

A zord végszót ő tudta régtől fogva,
Ismerte a gyötrelmet, a halált;
Most elaludt, mint felocsúdt gyakorta,
S minket riaszt, mi mindig közel állt.
Most fönn lebeg és megdicsőült volta
Bennünk, mint benne, bizonyosra vált,
S azt is, miért kortársai feddhették,
A kor s az évek megnemesítették.

S nem egy, ki lelkével birokra szállva
Nagysága kelletlen tanúja volt,
Hatalmas lénye bűvkörében áll ma,
Nagy érdemének végre meghajolt.
A legmagasb csúcsokra vitte szárnya,
Mit ember tisztel, mindent felkarolt.
Hát ünnepeljük! Mit a nagynak jókor
Félig adánk, pótolja az utókor!

* * *

Igy él nekünk, ki minket most tiz eve
— Oh hosszu köz! — örökre elhagyott,
S már oktatásit birtokába véve
Az egész világ áldja a nagyot.
Rég áthatott az milliók szivébe,
Mi néki legsajátosb adatott.
Mint tűnő üstökös ragyog világa
És végtelen fény tündököl utána.*

(1805.)

* E versszak a gyászünnep megismétléséhez, tiz évvel később iratott. A ford.

BUSÁS TAVASZ.*

A rög fölenged,
Szellő susog,
A hófehérke
Már imbolyog,
A tüzes sáfrány
Lángol megint,
Smaragd üdít már
És uj rubint.
Kérkednek fennen
A primulák,
Ibolyka bujkál
És gyöngyvirág.
De hisz leirni
Ugy sem lehet:
Elég, hogy megjött
A kikelet.

Ám a tavasznak
Remek mive

* «Frühling über's Jahr». Az utolsó két szó németben rendesen azt jelenti, hogy «mától fogva», azaz itt: A jövő tavasz, — a minek semmi értelme nem volna. A commentátoroknál, kik rendesen azt magyarázzák, a mit úgy is értünk, hiába keresvén fölvilágositást, úgy fogtam föl a czímet, hogy váratlan, kivételes kikeletnek, mintegy «ráadás»-nak nevezi a (67 éves!) költő itt megénekelt szerelmét s ehez képest választottam a fölirást. A ford.

Mégis a párom
Nyájas szive.
A szép tekintet,
Hűn lángoló —
Gerjesztő ének,
Meg tréfaszó —
A hókebelben
A tiszta tűz,
Bánatban nyájas,
Örömben szűz.
A nyárnak milljó
Rózsája lesz:
Rózsámmal égyik
Se versenyez.
(1816.)

NYUGTALANSÁG.

Ki, szabadba, szerte, messze,
Földek és vizek felett,
Szárnyait hogy kiterjeszsze
Nem pihen a képzelet.
Mindig vonz a veszély csábja,
Nyűg a szívnek a közöny:
Fájdalom az ifju tápja
És dicséneke a köny.
(1827.)

KIVÁNDORLÓK DALA.

Állni, járni, jönni, menni —
Nem tünődünk már azon,
Ott hol hasznot lehet tenni,
Ott van csak számunkra hon.
Bízvást bízhatunk magunkba,
Fegyverünk, erőnk a munka - -
A hazát kivívjuk így - -
Éljen a vezér s a frígy.

Oszsz föl terhet és hatalmat!
Békét, rangot nyer a vén,
Műhely jut a fiatalnak
S nő őrködjék tűzhelyén.
Bizalom és hit lerakják
Biztosan a ház alapját —
S a ház táját őrzi még
Hű szomszédi kötelék.

Hol az új országút mentén
Ujdonatúj kocsma áll,
S munkakedvét oda mentvén
Földet mindenki talál -

Oda siess más ezernyi
Zsellértárssal telepedni
És az új hazában higyj!
Éljen a vezér s a frigy!
(1829.)

A REJTELMEK.

Töredék.*

Egy csuda ének készült számotokra,
Jőjjön kiki és hozzon társakat.
A völgybe visz az út s a bérczi fokra,
Majd szűk lesz a kilátás, majd szabad,
S ha eltakarja néha erdő bokra,
Ne véld azért, hogy útunk megszakad.
Ha kapaszkodva eleget vesződtünk,
A czél még jókor fölmerül előttünk.

* Lásd Goethe commentárját a kötet végén. — Töredék létére a nagy nehézségek ellenére is azért nem tartottam kihagyhatónak, mert hangra és az előadás módjára Goethe költeményei közt páratlan. Itt ugyanis a legmélyebb tartalmat a legnaivabb alakban akarta kifejezni a költő. Akarta is, birta is, még pedig a stanzában, a legművésziebb versformában, mely erre sokkal kevésbé látszik alkalmasnak, mint a Herman és Dorothea számára választott hexameter. A ford.

De viszont senki, bármiként figyelne,
Ne várja, hogy megértse az egészet.
Különfélét lel különféle elme,
Mint sok virágot támaszt a természet:
Egyik elfordúl attól bánattelve,
A mire más derűlt szemekkel nézhet - -
Ám, mint élvezzen, kiki maga lássa:
Nem egynek forr csupán e dal forrása.

Szép alkonyat volt, hogy zarándok-útján,
Melyet nagy szózatot követve tett
Márkus barát, útlan sürűn kijutván,
Vándorboton egy völgybe érkezett;
Csüggedten, arczán verejték lefutván
Remélt egy vendéglátó fedelet,
Hol egy kis ételt és italt találna
És hosszú útra békivel meghálna.

A hegyen, melyhez most ért, girbe-görbe
Ösvény kanyarg, fonálnál vékonyabb.
Követi ezt s mind uj sziklákon körbe
Forogva, lassanként magasbra kap,
Míg nem soká magasról lát a völgyre,
Aranyos fénynyel süt felé' a nap -
És, oh öröm! ottan magaslik épen
A hegy tetője, egész közelében.

Gomolygó felhők sötét peremébűl
A napvilág már végsugárt lövel,
S a vándor uj erőt merít e fénybül
A bércznek tetejére törni fel.
Most, szólt magában, el fog dölni végül,
Lakik-e, vagy nem, ember itt közel.
Halad, de megáll mintegy megigézve,
Mert váratlan' harangszó hat fülébe.

S a mint tovább megy s feljut a tetőre,
Enyhén hullámzó völgyvidékbe lát —
S mily boldogság vár a már csüggedőre!
Erdős keretben fehér palotát
Lát kiragyogni pázsitos mezőre –
Most süt reá a nap, és Márk barát
Siet a harmatnedves füvön végig
A kolostorhoz, mely feléje fénylik.

Már már a szent lak küszöbére lépett,
S remény és béke ömlik át szivén,
Midőn jelentős és rejtelmes képet
Vesz észre a zárt ajtó csúcs-ivén.
Megáll, tünődik, mormol halk igéket,
S az ájtatos imán is túl levén,
Még mind tünődik, e jel mit jelenthet?
A nap lement, már a harang se csengett.

A képet, a jelt látja fölemelve,
Mely minden szívnek vígasz és malaszt,
A melyhez esküdt milliónyi elme,
Melyhez milljónyi szív imát szalaszt,
A melynek enged a halál keserve,
Mely elűl járva ellent elriaszt...
Üdűlés omlik tagjain keresztűl,
S lesüti szemét a fényes kereszttűl.

Átérzi ujra, mily üdv rejlik ebben,
Miből hitet merít egy félvilág —
De máskép látja itt és nemesebben,
S uj színben tűnnek föl az ó csudák —
Mert rózsa díszlik íme a kereszten...
Hogyan fért a kereszthez rózsaság?
Mindenfelől ölelve a keresztfát
Puhítni látszik a rideg gerendát.

De koszorút s keresztet hordva, lengnek
Könnyű, ezüstös bárányfellegek,
Középütt hármas sugarak derengnek,
Egy pontból forrva, szerteömlenek.
De e rejtelmes formák mit jelentnek,
A vándornak irás nem fejti meg.
Csak áll, tünődik, míg leszáll az este,
S a hitben űdűl elcsigázott teste.

Végűl kopogtat, a mikor felűl rég
Megkezdte útját a csillagsereg.
Nyílik az ajtó; a lakók együtt még,
Feléje nyúlnak üdvözlő kezek.
Elmondja, hogy kik s mily messzünnen küldték,
S útját mily szent parancsra kezdte meg.
Ámúlnak 's a vendégjog szent adóját
Most a követnek szívesben leróják.

Körűlveszik, hallgatni a beszédet,
S varázsul érzik az új hangokat,
Lehellet sem zavarja a vendéget,
Mert minden szava szív mélyébe hat,
Mint gyermekajk ha ejtne bölcseséget,
Mely máskor csak jós ajakán fakad:
Oly ártatlan a szem s a hang őszinte,
Hogy más csillagról jöttnek véled szinte.

Légy üdvöz, szól egy ősz levente végre, —
Üdvöz, ha reményt hoztál és vigaszt.
Tán meglep, hogy az üdv e követsége
Örömsugárt szemünkben nem fakaszt?
Mi létünk kapcsa, öröme és éke,
Ép most szorongva, aggva féltjük azt.
Nagy perczben hoz a gondviselés titka
Az idegenből gyászos falainkba.

Mert ah, a fő, ki összetarta minket,
Atyánk, barátunk, a hű vezető,
Ki életünkre fényt és kedvet hintett,
Rövid időn tőlünk bucsúzik ő.
Maga hirdette s késznek lenni intett,
De módja, ideje nem sejthető,
És így kimúltát bizonyosra várván,
Duplán kesergünk, már előre árván.

Itt csupa őszt látsz, kit e csöndes létre
Nem eskü csak, természet is ítél.
Kizártuk azt, ki korán eltökélte,
Hogy ifju szívvel a magánynak él.
S hogy bú s gyönyör fejünket váltva érte,
S a vitorlába nem fú már a szél,
Méltóknak láttatánk, e révbe jőve
Megszállani ily biztos kikötőbe'.

A nagy szív, mely most itt hágy minket árván,
Mennyei békét lelt már idelenn.
Én oldalán valék az életpályán,
Rég mult napokra hűn emlékezem.
Hogy így kerül, folyton magába szállván,
Biztos jele, hogy végbucsút veszen.
Mi a mi életünk, ha sír széléhez érve
Nemesb létért nem adhatjuk cserébe?

Csak ezzel áldott volna meg a végzet!
De ah, az isten meg nem hallgatott.
Hány kedves társam ért előttem véget,
De örök gyászom lesz ez egy halott.
Mily nyájasan köszöntött volna téged!
De már reánk bizá a klastromot,
S bár nem tett köztünk egyiket sem főbbé,
Látjuk, hogy szelleme nincs köztünk többé.

Naponként egyszer jön, nekünk beszélni
Érzékenyebb hangon, mint azelőtt.
Ajkáról halljuk, hogy a sors szeszélyi
Mily bölcsen vitték helyes útra őt:
Jól lessük, mit mond és hogy mire véli,
Hogy meg ne károsítsuk a jövőt,
S hogy képét az utókor tisztán bírja,
Közűlünk egy minden szavát leírja.

Sokat ugyan inkább magam mesélnék,
Sem hogy az ő szavából hallgatom,
Mert bennem mindez olyan frissen él még,
Mint a mikor megtörtént, az napon.
De mert a mestert megbántani félnék,
Ott űlök s ajkaimat harapom.
Csak az én számról hangzanék az ének,
Dicsőbb s valóbb is volna a történet.

Fényesben írnám és jobban kiszőném,
Anyjának ő miként jósoltatott,
Mint láttak este, a keresztelőjén
Szokatlan fényű égi csillagot,
S egy keselyű, kiterpedt szárnynyal jövén
Galambcsoportba hogyan szállt le ott,
Nem ártó kedvvel, hanem enyhén, mint ha
Békét s szives barátkozást tanítna.

Meg azt is elhallgatta nagy szerényen,
Mint gyermek hogy' győzött egy viperán,
Kis húga szenderegvén bölcsejében,
A kígyó átfonódott már nyakán -
A dajka menekűlt volt ijedtében:
Ő fogta s megfojtotta egymagán.
S jött a szülő s ott látta - mily boldogság! -
Leányát élve s fia hősi voltát.

Azt sem mesélte, hogy a kopasz sziklán
Kardjával ütve forrást hítt elé,
Mely habját az örvénybe lezudítván,
Patak-erővel dőlt a völgy felé;
Most is csörög még, ezüsthangon, tisztán,
Mint mikor a kard a sziklát veré,
S a társak, mintha szentelt forrás lenne,
Féltökben alig mertek inni benne.

Ha kit maga fölemel a természet
S nagy czélra jut, csudát még nem jelent,
Mi nagyot tesz, az ég müvének nézed,
Ki sáragyagból hősöket teremt.
De ki magára vet szorító féket
S legyőzi ön vágyát, a féktelent,
Azt példaként kiki örvendve látja
S beismeri: Ez ő, ez a sajátja.

Előre ront az erő, nincs határa,
Hatásra tör s nem lát korlátokat,
Ellenben mindfelől az élet árja
Gátol, sodor, magával elragad.*
E belső vészbe és külső viszályba
Rejtélyes értelmű nagy íge hat:
Közjármunkból hogy szabadon kiléphess,
Légy önmagadon uralkodni képes.

Korán szokott, követve szíve hangját,
Ahoz, mi benne már nem is erény:
Tisztelni atyja szigorú parancsát
S engedni, ha az zordúl, hevenyén

* Lásd a «Hatalmas meglepetés» czímű sonettet, s a fordító magyarázatát, mely e rokon hely által, úgy látszik, ujabb megerősítést nyer. A ford.

Humanus neve a bölcsnek, a szentnek;
A legjobb lény, kit szemmel láthaték.
Nevét is hallod, melylyel élt korábban,
Utóbb, fejdelmi ősei sorában.

Igy szólt az agg s tovább folytatta volna,
Mert csordúltig tölték el e csodák,
S tán nem kell várni késő alkalomra:
Elmondom s nem lesz, a ki közbevág.
De itt az őszt, hogy legbuzgóbban folyna
Márkhoz beszéde, félbeszakiták:
A testvérek közt nagy jövés, menés lett,
S megállitották ajkán a beszédet.

S hogy közben jól lakatták Márkus testvért,
S hálát adott az úrnak és nekik,
Végűl egy csésze tiszta kútvizet kért,
Megadták s nagy terembe vezetik.
Mit látott ott, hová avatlan nem fért,
Itt megtudjátok, apróra pedig.
Hogy ne legyen a képen semmi csorba,
Leírom egyenként és illő sorba'.

Nincs semmi dísz itt, melylyel szem betelhet,
Csak feltörekvő keresztboltozat,
És tizenhárom karszék egymás mellett
Mint templomkarban, mennyezet alatt,

Szépen faragva, mint művésztől tellett,
Még tizenhárom polcz áll sorfalat.
Érzé a néző, hogy e hely a béke,
Az áhitat s szeretet menedéke.

És tizenhárom pajzs van felfüggesztve,
Uralkodván a karos székeken,
Nem büszke ősök nagy sorát jelezve,
De mindeniken mély az értelem.
Kérdezni volna Márknak égő kedve,
De most e kedvét töltni képtelen,
Mert közepütt másodszor tünt fel ottan
A feszület, rózsákkal átfonottan.

A képzelet itt tárgytól tárgyra lebben,
És mind a tárgyak mélyek és nagyok:
Itt kard és lándsa függenek keresztben,
Egy-egy paizs fölött sisak ragyog,
S mit gyűjtni szoktak győztes ütközetben,
Van diadalmi jel és préda sok.
Csatán nyert lobogók és drága kincsek
És itt-ott békók és rozsdás bilincsek.

Most székeik előtt letérdepelnek
És halk imák közt verik mellöket,
Majd egy-két rövid hymnust énekelnek,
Hangjukban áhitat és szeretet.

Majd áldva egymást, válnak s nyugtot lelnek
Szenderben, melyet nem bánt képzelet.
Míg oszlanak, a vendég egy kevésig
Többed magával a teremben késik.

Akármily fáradt, nincs aludni kedve,
Ugy szitja a sok rejtelem s titok:
Egy vérten sárkány, tűzben hengeredve
A lángot iszsza, a melyben forog,
Ott emberkart harap meg szörnyü medve,
S torkából a párolgó vér csorog.
E két paizs oldalt volt felfüggesztve,
A rózsás kereszttől egyformán messze.

Csodás ösvényeken jövél e helyre
– – Szólt ujra nyájasan a jó öreg – –
Bár itt marasztna e képek rejtelme,
S a bennök rejlő ős történetek.
De ezt magától meg nem fejti elme,
Kulcsát csak bízalom adhatja meg;
Tudd meg, mily tűrés s veszteségek árán
Mit nyertünk itt az élet véghatárán.

De sohse hidd, hogy csak rég múlt időket
Említ az agg! Még sok történik itt,
Mi megpróbálná képzelő erődet,
Mit kárpit vagy könnyed fátyol borit.

Csak külső kapu nyilt meg még előtted,
Csak a pitvarnak láttad titkait.
Készülj! Méltónak látszol, jámbor útas,
Hogy a szentély legbelsejébe juthass. - -

Kis kamarában rövid pihenésre
Harangütéstől ébred Márk barát.
Fölserken rögtön és perczet se késve
Követni kész az áhitat szavát -
Míg gyorsan öltözik, már ihletése
Ajkára adja az első imát,
Igy buzgólkodva lép a küszöb felé,
Kilincsel, ám az ajtót zárva lelé.

Megáll s fülébe három ízbe hangzott
Egy-egy ütés, mint öblös réz szava . . .
Nem óra üt, nem huzzák a harangot,
De közbe méláz távol fúvola;
Öröm hallgatni, mint a húros lantot,
Noha a dallam ünnepi vala - -
Titokszerűn szép, mintha erdős rejtek
Ölében boldog párok tánczot lejtnek.

Az ablakhoz siet, hogy lássa, hallja
E kedves rejtély magyarázatát.
A mint kinézett, szürkül az ég alja,
S rózsás köd foszlik a vidéken át.

Egyszerre vajjon szeme meg nem csalja? - -
A kerten tüzeket derengni lát,
S a fasorok közt - fáklya leng kezökben - -
Kanyargó úton három ifju szökken.

Ruhájuk leng, friss hónál fényesebben,
De szépen illik testükhöz felűl.
A fürtös fők körűl koszorú lebben,
És rózsaöv fut derekuk körűl,
Fáradtan vígak, mint ki a berekben
Az égi táncz kéjétől kimerűl.
Eltűnnek most, fáklyáikat kioltván,
Mint fönn a csillagok a mennyek boltján . . .

(1785.)

MÜVÉSZET.*

* A mint a tartalomból látja az olvasó, Goethe itt a «Kunst» alatt főkép — ha nem kizárólag — a Képző Művészetet értette. A ford.

Alkoss, művész, ne beszélj.
Lehelet a költemény.

NEKTÁRCSÖPPEK.

Hogy Minerva kedvenczének,
Promethêusnak örömére
Egy nektárral tele csészét
Hozott neki az egekből,
Embereit boldogítni
És a szépséges müvészet
Ösztönét fölkeltni bennök:
Nagyon sietett az utján,
Nehogy Jupiter meglássa,
S ingott az edény kezében
És a nektár nehány csöppje
A zöldellő földre hullott.

Nosza neki a kis méhe,
Jött és nagy serényen szürcsölt,
Jött a pillangó csapongva,

Hogy egy-egy csepp jusson néki,
Még a pók is, az esetlen
Oda mászott s szíva szívta.

Szerencsére torkoskodtak
Ők és más kis állatocskák,
Mert osztják velünk a legfőbb
Üdvöt: a Művészetet.

(1785.)

MŰVÉSZ REGGELI DALA.

Magasztos Múzsák, fennen áll
Dicső szentélyetek!
Én építettem és e szív
Legyen oltárotok.

Mikor hajnalban rám tekint
Hőn és vigan a regg,
Ott álltok, örök éltüek,
A hajnal fényiben.

Imámat küldöm ég felé
S dics-ének az imám,
S imámnak szép kisérete
Örömtelt hárfa-szó.

Úgy lépek az oltár elé,
Misémet olvasom,
Misemondó könyvem mi más,
Mint fenséges Homér?

S ha párduczok tusáiba
Ragadta lelkemet,
S boszúvágyó félistenek
Szekérhada dörög,

S szekér előtt lerogy a ló,
S ellenség s jóbarát
Egymás vérében hempereg
Alatta, és a hős

Tűzkarddal letarolja mind,
Ezret egymás után,
Míg maga is egy égi kéz
Csapásától lehull

Máglyára, melyet ő maga
Testekből halmozott,
S az ellenség rondítva nyúl
A szép tetem felé:

Akkor felbuzdulok -- s a szén
Kezemben lándzsa lesz,
Tengerré nagy falam, melyen
Csaták hullámzanak.

Előre! Föl! Ordít, üvölt
Az ellenség dühe —
Vért vértre üt, sisakra kard —
Halálért tíz halál!

A hősig rontok, hol vitéz
Baráti küzdenek,
Kiket hősebbé tett a köny,
S a könyben úszó düh.

Mentsétek meg, vigyétek el
Sátrába — ontsatok
A nyitott sebre balzsamot
S holtnak való könyűt . . .

— Elmúlt a harcz; itthon vagyok . . .
S te fogadsz, kedvesem.
Te is csak emlék, látomány,
De így is — mily meleg!

Mellettem ah, hogy pihenél,
Szemedből az a vágy
Hogy szállt szivembe s onnan is
Az ecset élire!

Hogy legeltettem szememet
Orczádon, ajkadon,
Mily fiatal volt keblem, óh!
S mily Isten én magam!

Óh térj meg, térj meg és maradj
Hő karjaim között,
S ne lássunk már csatát soha,
Csak itt szorítsalak!!

Mintám légy, édes, – · minden jót
Jelentő eszmekép,
Madonna, kinek emlein
Csügg az első-szülött,

Vagy űzlek, nympha, faun gyanánt
Ér-nádon, bokron át,
És szőröm-böröm nem riaszt,
Se szétterpedt fülem

Vagy véled hálok Márs gyanánt,
Szerelmes Vénusom,
Hálót vetek magunkra és
Az Olympust hivom.

Hadd vesse föl az irigység
Az isteneket mind,
S a kancsal féltés ágyunkhoz
Szegezve álljon ott!

(1774.)

ÁMOR MINT TÁJFESTŐ.*

Sziklacsúcson ültem kora reggel,
Merev szemmel néztem ki a ködbe,
Mely mint szürkén aláfestett vászon
Felül s körül mindent elborított.

Egy fiúcska mellém áll és kérdi:
Mondd, barátom, hogy' birsz ily sokáig
Nyugton e szürkés vászonra nézni?
Hát az alkotás, festés erője
S kedve téged elhagyott örökre?

Nézem a fiút s szólok magamba:
Eszem a kölykét! A mestert játsza?

Nem mégy semmire, szól a fiúcska,
Ha busúlsz és tétlen vagy örökkön.

* Ebben is, mint a megelőzőben a művészetnek és szerelemnek egybefolyása ismétlődik, mely az Elegiák tárgyát képezi. Itt is feltünik, hogy Goethében a szerelem a művészetet szolgálja, nem megfordítva. S ugyanezt fogjuk találni a Nyugatkeleti Divánban. Goethe mint erotikus költő túlnyomóan költő, nem túlnyomóan erotikus. A ford.

Várj, azonnal festek egy kis képet
S megtanítlak, hogy' kell szépet festni.

S mutató ujját, mely rózsaszínben
Hajnalodott, könnyedén kinyujtá
A kiterjedt szürkéllő szövetre,
S kezde írni képeket reája:
Legfelől egy szép napot, a melynek
Ragyogása majdnem megvakított,
A felhő-szegélyt bearanyozta,
Kebléből is sugarak löveltek;
Majd üdült fák ringó terebélyét
Festé leheletként, és a dombok
Egymás hátán átnéző gerinczét.
Vizet sem feledt alant folyatni
Oly természetes kanyarulattal,
Hogy a naptól megvillanni látszott
És a parthoz hallhatón verődött.

Oh s e parton mily virágok álltak!
S hogy csillant a rét sok tarka színben,
Bíbor és zöld, aranyos zománczczal,
Csupa kláris és karbunkulus mind.
Az eget is síma szép lazurral
Vonta be s a kéklő hegytetőket,
Úgy hogy boldogan s ujjászülötten
Néztem majd a képet, majd a mestert.

Ugy-e, mondá, bebizonyitottam,
Hogy a mesterséghez értek? Ámde
Még a java hátra van, barátom!

És most gondosan az ujj hegyével
Rajzolá az árnyas erdő szélét,
S ép oda, hol tiszta napsugárban
Harmatosan csillogott a pázsit,
Rajzolá a legédesb leányzót,
Szépen termett lányt, jól öltözöttet,
Szöghajút és hamvas üde arczút,
És az orczák színe ugyanaz volt,
Mint az ujjé, a mely oda fösté.

S fölkiálték: Oh te fiú, mondd meg,
Mely mesternek jártad iskoláját,
Hogy oly könnyen és mintegy magadtól
Kezdesz mindent s végzed is ily könnyen?

Alig mondtam, ím szellőcske lebben
És ringatja mind a lombtetőket,
A folyó hullámit fodorítja,
Belefú a szép lány fátyolába,
S mi csudát tetéz ujabb csodával:
Mozdul a kis láb és járni indúl,
Jön jövést a helyhez, a hol űlök
S oldalán jön a pajkos tanító.

Igy mozdúlván minden körülöttem,
Fa, virág, víz és a szellős fátyol,
Valamint a kedves könnyü lába —
Csak nem vélitek, hogy én a sziklán
Sziklaként nyugodt és kő maradtam?
(1788.)

MŰVÉSZ ESTI DALA.

Oh szállj meg, teremtő varázs,
Melyből az élet lendűl,
Hogy dúzzadt teljes alkotás
Fakadjon most kezemből!

A kéz remeg, az ajk dadog,
De erős az igézet!
Érzem, hogy nyomodon vagyok,
Ne illanj el, természet!

Elgondolván, e szent erőt
Mi rég fejleszti lelkem,
S hogy puszta hol volt azelőtt,
Most csupa öröm serken, --

Természet, lelkem úgy ohajt
Kebledre dőlni hiven,

És mint szökőkut fogsz te majd,
Üdítni ezer ívben,

Hogy minden tehetségem gyors
Forgásban tarkán játszik
S e szűkes, véges földi sors
Határtalannak látszik!

(1774.)

MŰÉRTŐ ÉS MŰVÉSZ.

Műértő.

Szép, uram! Helyes!
Csak a jobbik oldal
Nem egyezik meg
A ballal egészen.
Ez a kar hosszú,
Ez meg rövid.
Itt egy kis ráncz van
S az ajk nem épen
Természetes.
Minden oly holt még . . .
Nincs élet, élet!

Művész.

Oh, tanítson! Segéljen,
Hogy tökélyre érjek!

Hol a természet
Ős kutforrása,
Melyből merítve
Mennyet érzek,
És élet forrjon
Ujjam hegyéig,
Hogy égi érzékkel
És emberkézzel
Megalakítsam,
Mit feleségemmel
Animalice
Megalakítni
Képes, sőt kénytelen vagyok?

Műértő.

Azt kell megfigyelni.

Művész.

Persze!

(1774.)

MŰÉRTŐ ÉS MŰÉLVEZŐ.

Egyszer egy ismerős urat
Szép kedvesemhez vittem,
Hadd lásson szépet, igazat
És szemre valót itten.

Ugy leltük, ágyból bujva ki,
Szép könyökére dűlve.
Az úr egy bókot mond neki
Szemközt vele leűlve;
Orrát vakarja, néz, kutat
Tág szemmel balra, jobbra:
Én szédülék pár percz alatt,
Mintha az ágy forogna.

Ő hítt s egy zúgba vonulánk,
És így szól hálaképen:
A kisasszony kissé nyulánk
S szeplő is van a képen. —
Nos, mentünk s az ajtóba' még
Az égre néztem: Kegyes ég,
Irgalmazz e bolondnak! —

Megnéztük a képtárt imént
Lángész müvével telve.
Ilyenkor ég szivem, miként
Ha nyomban megrepedne.
Festő, kiálték, művedér'
Az isten jutalmazzon,
Csak egy van, mi vele fölér:
A legslegszebb menyasszony!
Az úr körűlmegy ez alatt
S fogát piszkálja csendben,

S nézi az istenfiakat
Lajstromba, betürendben.
S a míg velőmet, szívemet
A szépnek titka furta,
Ő mindent gonddal méreget,
Hogy hosszú-e vagy kurta.

Egy székre dőltem egyedül,
Félvén, a dűh megesz még.
Őt nagy urak vették körül
S műértőnek nevezték.

(1774.)

JÓ TANÁCS.

Ki nem volt úgy egy napon át,
Hol mást is únt, meg önmagát,
S nem lelte kedvét semmiben?
Hát művész ettől ment legyen?
Ne is erőltesd hát soha,
Ha egy-egy órád mostoha.
Ha ilykor a művész pihen,
A jó percz dupla jót terem.

(1771.)

MŰVÉSZ JUSSA.

Volt egy derék, szorgalmas piktor,
Dijat nyert, nem t'om, hányadikszor,
De akkor sem volt szomorú,
Ha jobbnak jutott koszorú.
Vásznát befösté nap nap mellett,
A hogy fizették s a hogy tellett.
S egy-egy megérte, hogy legott
Emeltek néki templomot.

Egy napon kedvet kap a mester,
Hogy egy nagy falra föst ez egyszer,
S e falra iparkodva vet
Mindennapi történetet
Körrajzban, de hibától menten,
Hogy kiki tudta, mit jelentsen,
S bár a festék kissé kevés,
Szembe ötlött a színezés.
A helyre így tartotta jónak
És épen csak arravalónak,
Hogy arra menő nők s urak
Reá kedvvel pillantsanak;
Egyébként törekvése lenne,
Hogy gondolat is légyen benne.

Nos, mikor elkészült a kép,
Egy-egy jó ismerős belép,
Régibb művének hű barátja,
De annál szomorúbban látja,
Hogy a falon se fönt, se lent
Nem fénylik sem isten, se szent.
Kérdőre fogták hát a mestert,
Hogy ily portékát minek festett,
S hogy már a csarnok s a falak
Tréfára vannak szánva csak?
S mondák, nincs már az óra távol,
Hogy asztalt, széket, padot mázol —
S megmondák néki egyenest,
Hogy jobb, ha csak vászonra fest.
Igy mind egy szuszszal magasztalá,
De borsot is tört orra alá.

S ő szóla, szerény hiteként:
Köszönöm a jó véleményt.
Nem örül semminek úgy szívem,
Mint hogyha tetszik egy-egy mívem.
De mert az Úr is alkotott
Sok furcsa, csuda állatot,
Ugy hogy kigyó, disznó meg béka
Szintén az isten származéka,
S ő is sokat csak elnagyolt,
S kivinni nem sok kedve volt - -

(S az ember is, vessünk magunkra,
Csak *en gros* nézni való munka)
Hát én is, e bünös szegény
Emberfaj gyermeke levén,
Már ifju napjaimtól fogva
Ráadtam magam ily dologra,
Melyben az ég segélyivel
Egy-egy sikert is értem el.
Hát azt hinném, az ember végűl
Egyet szuszoghat is, a' nélkűl
Hogy kegyes pártfogó körök
Szemébe mondják: Lusta dög!

Azért ismétlem ezen pontban,
A mit már annyi ízben mondtam:
Semmi munkámmal nem kérkedtem,
S a mit festettem, megfestettem.

(1792.)

TANULMÁNYOK.

Csak a való nyomán
Törni a szép után —
Én is rátértem ám
Erre az útra . . .

S rászokva megbarátkozám
Uj gyönyörökkel; —
De teljes korra jutva
Hiába — csak a *görög* kell.
(1820.)

MŰVÉSZ DALA.

Kezdetet találni s véget,
Keresd, művész, a magányt,
De hogy élvezd képességed',
Tudj társúlni egyaránt.
Szemed tisztúl, köröd tágúl,
Pályád tükrét látod itt,
És utóbb a más szavából
Érted saját tetteid'.

Terv, alak, s mi mindnek nyitja:
A belső vonatkozás,
Mind egymást világositja,
S most munkához bízva láss;
Hamar ötlet, lassu vázlat,
Mély tekintet, könnyü kéz:
Ezt csudálja minden század,
Igy lész mester, óh művész!

Mint ezer csillag sorában
Az egy Istent érezem,
Van a művészet honában
Szintén *egy* nagy értelem:
S nem egyéb az, mint igazság,
Melyet szépség átölel,
Mely nem fél, hogy elnyomhassák,
S ha elnyomták, szárnyra kel.

Bátran mint a rím s a próza
Költő- s szónokból fakad,
Festő, úgy derítse rózsa
Életfénye vásznadat,
És körűlte ősz gyümölcse,
Mint testvéri koszorú.
Titkos élet képét költse,
Melyet nem takar ború.

Keljen, mi szép színre, testre,
Kezed alatt végtelen,
S élvezd, emberarczot festve,
Hogy egy Isten van jelen.
Véső, ecset, bármi szerszám
Mind egy testvérfrigyre vall,
S szálljon füstölgő fűszerszám
Váltva égre, mint a dal.

(1816.)

PARABOLA-FORMÁK.

Mivel bosszant a való,
Széppé teszi példaszó.

SÉANCE.

Itt szokott gyűlni mind a betű,
A főrangú s nagytekintetű.
Selyemben és biborban ül
Az öt magánhangzó felül,
Ott látni Á-, E-, I-, O-, Ú-t,
Kik lármát csapnak, iszonyút.
A mássalhangzók is betértek,
De előbb engedelmet kértek.
A kegyes elnök, Doktor Á,
Helyöket megmutattatá;
De némelyiknek állni kellett:
C, H az Iksz s Ypszílon mellett.
Lett zaj, zsivaj. S kérded, mi a'?
Hát Túdós Akadémia.

(1814.)

BÍRÁLÓ.

Minap vendégem jött hivatlan,
Nem is volt épen alkalmatlan.
Rendes ebédem volt. Alig,
Hogy beste kölyke jóllakik,
Hogy kicsattant az arcza szinte,
Szomszédba szalad át az Ipse
S leszólja az ebédemet:
Hogy a bor régibb lehetett,
Hogy nem tettünk tejfelt a tökbe,
S barnább is lehetett a hus.
A ménkő csapjon a kölyökbe!
Üssétek agyon! Kritikus!

(1774.)

NEOLOGUSOK.

Egy ifj'urral találkozám
S kérdeztem, mi a mestersége?
«Vesződöm», szólt, «nap nap után,
Hogy, mire pályám véget érne,
Majort vegyek, kicsit csupán.»
Azt mondom, hogy ez okos szándék,
S szivemből szerencsét kivánék.

Utóbb azt hallom, hogy papája
Nagy birtokot hagyott reája
S anyjúl még kettő jár neki.

*

Az ilyen úr *eredeti.*

(1813.)

KAFFOGÁS.

Ha ki lóháton elmegyen
Dologra vagy mulatni,
Hátul miért hall szüntelen
Kaffogni és ugatni?
Kis pincsink is, ha honn marad
Alig tágít mellőlünk,
De csaholása mit mutat?
Azt, hogy nyeregben űlünk.

(1813.)

A HÍRES WERTHER.

A hány hídat látsz vagy bürűt,
Lelsz Nepomukot, sokszerűt,
Faragva, föstve, érczből, fából,
Majd óriást, majd törpe bábút.

S keresztet ott mindenki vet,
Mert Nepomuk egyszer a vízbe veszett.

Ha megesik az emberen,
Hogy állig, fülig szent legyen,
Vagy híve száll világba szét,
Hogy hóhér vette életét,
Akkor azt várni nem elhittség,
Hogy képben is megörökitsék.
Elviszik fába, rézbe vésve
Orczáját az öt világrészbe,
S bármilyen csúf a képmás, tetszik,
Mihelyt a nevivel dicsekszik.
A mint, hogy e tan nem hamis,
Látszik sok Jézusképen is.
Hasonló csuda most esett meg,
S félig bünösnek, félig szentnek
Látjuk kitéve ott meg itt
Most *Werther* úr vonásait.
Valódi értékét mutatja,
Hogy ím fájdalmas arczulatja
Ott függ minden csapszék falán,
És bottal mutat rá talán
A vendég, szólván: Jaj, be jó,
Mindjárt eléri a golyó!
És nagyot isznak a vendégek:
Ő halt meg, nem mi, hála égnek!

AZ ÖRÖM.

Elnézem a partról, hogy libben elő
Bokrokbul a sokszinü szitakötő,
Gyönyörűség lesni a tarka szinét,
Hogy váltva világos és váltva sötét.
Kékből pirosba játszik,
Pirosra zöldnek látszik,
Mint a Chaméleon.
Bár jönne közelébb,
Akkor látnám, mi szép.
De repked, csapkod, nem pihen . . .
No most! megszáll a fűzeken.
Megvan — meg! Kezemben itt.
Nézem közel . . . Oh ég!
Bús, szürke, tompa kék. - -

*

Igy jár, a ki szétszedi örömeit!

(1767.)

KÖLTEMÉNYEK.

A költemény olyan, mint színes ablak.
Ki a piaczról néz be a templomba,
A filisternek minden szürke, tompa,
Vaknak születve, hagyjuk vaknak.

Nem is telik a szépben kedve -
Azért esetlen mint a medve.

De tessék csak beljebb kerülni,
S így nézni a szép templomot!
Hogy fog a sok szín földerülni,
Jelentős dísz hogy fénylik ott,
Hogy Isten közelét jelentse:
Ki élvezi, az ég kegyencze,
Gyönyört lel és áhítatot.

(1827.)

A GÓLYA JUSSA.

A gólya, ki a tóra jön,
Ha éhes békahusra,
Mért fészkel a toronyba' fönn,
A mire nincsen jussa?

Ott fenn naphosszat kerepel
S nyugalmunkat zavarja;
S nem mászik senki fia fel,
Hogy fészkét lekaparja.

Kérdem, mi jogosítja őt,
Hogy templomunk lakossa?
Csak az, hogy a templomtetőt
Mindennap tele - - —

(1813.)

A BÉKÁK.

Egy nagy tó befagyott a télen,
S a sok békát bántotta mélyen,
Hogy már nem kurutyolhat.
S mind esküvé — álmába' tán,
Hogy danol, mint a csalogány,
Mihelyt a jég megolvad.
S a jég olvad, tavasz legyint,
A béka partra tör megint
És — dehogy is danoltak!
Megint csak kurutyoltak.

(1820.)

HASONLAT.

Virágot szedtem csöndes sétán,
S hogy hazahoztam kis bokrétám',
A meleg kéztől azalatt
A kehely búsan lelohadt.
Mindjárt pohár friss vízbe tettem,
És mily csuda tanúja lettem!
Mind fölocsúdt a kis kehely
És szárán uj életre kel —

S ott áll oly szépen, olyan épen
Mint anyaföldje ős ölében.

Ilyent éreztem, mi alatt
Más nyelven zengték dalomat.
(1828.)

A PATKÓ LEGENDÁJA.

Mikor Urunk még szegény sorban
Járt itt alant a földi porban,
A hol sok tanulók kisérték,
Kik beszédeit ritkán érték,
Ő csak úgy úton, útfelen
Oktatta őket szüntelen,
Mivelhogy szabad ég alatt
A szó is könnyü és szabad.
Mint rejtett forrás ha kitárúl,
Folyt az igazság ajakárúl,
Főkép a hasonlat és példa . . .
Ugy hogy imádság lett a séta.

Igy mendegéltek egyszer békén
Egy mezőváros tar vidékén,
S szemébe tünt egy csillogás:
Patkó az úton, semmi más.

És Urunk Szent Péterhez fordúl,
Venné föl a patkót a porbúl.
Szent Péter nem volt jó kedvében,
Talán nagyobbat álmodt épen,
Világuralmat s mást, miket
Sok ember annyira szeret;
Ő főkép kedvelt ilyenformát,
Mert hisz az agynak nincsen korlát.
Kevesli a vasat tehát,
Hogy meggörbítse derekát.
Igen, ha korona lett volna,
Akkor szivesen meghajolna.
Hát félre néz és úgy teszen,
Mint ki nem hallott semmit sem.

Az Úr, mennyei türelmével
A félpatkót maga szedé fel,
Szó nélkül zsebre rakta szépen,
S hogy a városba értek délben,
Kovács ott a kapúba állván,
Eladta három fillér árán.
S hogy a piaczon végig sétált,
Egy kosár érett cseresnyét lát,
És vett belőle, nem alkúdva,
A mennyi egy garasból futja,
És szót se váltva senkivel
Az ing ujjába teszi el.

Másik kapún immár kimenve
Sík földre érnek, végtelenre.
Se fa, se ház, csak föld, mező,
Sütött a nap, nagy volt a hő —
Ugy hogy korty vízért ottan nyomba
Egy aranyat is adtak volna.
Az Úr elől ment s véletlenkép'
Elejt ujjából egy cseresnyét,
S Szent Péter kapja, úgy hajolva,
Mint hogy ha arany alma volna,
A friss édesség jól esett . . .
Percz múlva az Úr uj szemet
Ejtett a földre s mint a kánya
Kap Péter úr megint utána.
S így görnyesztette derekát
Szent Péter hosszu úton át,
Míg végre az Ur megelégli
És mosolyogva szóla néki:
Ha mozdúlsz annak idején,
Elérted volna könnyedén.
Ki apró dolgot föl se vesz,
Apróbbért duplán görnyedez.

(1797.)

EPIGRAMMSZERŰEK.

Valamire ez is jó:
Ezzmét rejt a tréfaszó

PROPOSITIÓ.

A férfi:

Úgy tetszel édes kicsikém,
S oly jól vagyunk itt kettecskén,
Hogy kezdem hinni, már mi
Nem is tudnánk elválni.

A leány:

Te is nekem tetszel nagyon,
Kimondom, mint te, szabadon.
Az ilyenhez kevés kell:
Ha szeretsz, akkor végy el.

A férfi:

Elvenni? Különös dolog!
Elfutnék, ha rá gondolok.

A leány:

Pedig nem nagy dolog minálunk,
Ha meg nem férünk, akkor válunk.

VISSZAEMLÉKEZÉS.

Az úr:

Emlékszel még, hogy' égett
Szívünkben az a láng?

A hölgy:

Untam a mindenséget,
Ha nem találkozánk.

Az úr:

E multban mily varázs van!
Emléke is dicső!

A hölgy:

Csalatkoztunk egymásban —
Az volt a szép idő.

VALLOMÁS.

A. Te nagy bolond, ismerd be hát,
Hogy sok turpisság sűlt ki rád.
B. Lehet. De mindíg jóvá tettem.
A. Mivel?
B. Hát a szokást követtem.

A. Szokást? Milyen szokást? Felelj!
B. Hát új hibát követtem el,
S úgy kaptak rajt' a szedte-vették,
Hogy mind a régit elfeledték.

SZABÓ-BÁTORSÁG.

Eldördűlt egy fegyver.
Ki lőtt? Nézz' az ember!
Kertben a vadász ott
Verébre vadászott.

Veréb, istenverte,
Sok kárt tett a kertbe'.
Két veréb fölfordúl
S egy szabó azontúl.

Veréb a seréttől,
Szabó ijedségtől,
Veréb az ugarba,
Szabó meg a — —

TELJESSÉG.

Eszes gavallért, jószivüt,
Jó szívvel látnak mindenütt,
És tartja szörnyü becsbe'
Sok szép lány és menyecske.
De ökle ha nincs jó erős,
Nem védi elmés szája,
S ülő helyet hol lel a hős,
Ha nincsen tomporája?

N. N. KISASSZONY.

Olyan a szíve
Mint a mennyország.
A meghitt vendégek
Nem jövén, aszondják,
Hogy jöhetnek immár
A bénák és a csonkák.

KÉTFÉLE FENYEGETÉS.

Követtem egy szép gyermeket,
Erdőbe ment a lány.
Megölelem s ő fenyeget:
«Uram, kiáltok ám!»

S én fölkiáltok: «Leszurom,
Ki zavar! Jaj neki!»
«Csitt!» sugja, «kedves angyalom!
Meghallja valaki!»

(1767.)

INDÍTÓ OK.

Ha lányt, ki minket hőn szeret,
Az anyja szigorúan fedd,
Erényre int, tanácsot ad
S a lányka szót még sem fogad
S daczára minden intelemnek
A csók után mohón rohan,
Ebben talán több része van
A dacznak mint a szerelemnek.

De ha az anyai erény
Erőt vesz a leány szivén
S dicsekszik a szülő talán,
Hogy tőlünk elfordúlt a lány:
Nem tudja, mi a fiatalság.
Mert ily lány szíve fenekén
Tán kevesebb a szűz erény,
Mintsem a női ingatagság.

(1768.)

LEGYŐZHETETLEN.

Hányszor esküvém, hogy engem
Meg nem ejt a tüzes Lányka,*
Mégis újra éled lelkem,
Hogyha töltik a pohárba.
Mind oly szép: a kristálykancsó
És az aranytiszta lé.
Kiiszom s nem köt parancsszó,
Nem vagyok a magamé.

* A Leányka-bort értem, melyet persze hogy Goethe nem ismert. De az eredeti a Flasche és Falsche hasonló hangzására van alapítva. Szójátékért szójáték; ha gyenge is, még sem oly rosz, mintha a fordító (mint másutt történt) észre sem veszi. A ford.

Hányszor esküvém, hogy engem
Meg nem ejt a hamis lányka!
Mégis újra éled lelkem,
Ha reám süt szeme párja.
Mi a nagy erőssel történt,
Az nekem se szégyen. — Lám,
Odaadom hajam' önként,
Fogd az ollót, Delilám!

KATONADOLOG.

Ez a hely! Itt élni jó!
Barna lány, fehér czipó.
Másutt máskép lesz talán:
Barna kenyér, fehér lány.

GENIÁLIS ÉLET.

Már így van, másként sohse lesz,
Élek, mint szent Diogenesz,
Ki szállást csak hordóba vesz,
Ki majd gurúl, majd meg evez,
Majd nagyra tör, majd mit se tesz,
Majd tékozol, majd pénzt szerez,

Majd gyűlöl, majd meg epedez,
Kit máma az vonz, holnap ez:
Már így van, másként sohse lesz,
Úgy élek, mint Diogenesz!

ORIGINALITÁS.

Föllép egy Ipse és kiáltoz:
«Nem tartozom én iskolához
És nincsen élő, sem halott,
Ki bármire is oktatott!» —
Más szóval mondva: Szegény pára
Bolond a maga szakállára.

ESTÉLY.

Estélyről jött a túdós. Faggaták,
Hogy mint tetszett neki a társaság.
«Ha könyvek lettek volna, engem úgy se —
Nem olvasnám el egyiket se.»

A LEGJOBB MÓD.

Hogy forr még szived és fejed?
Örűlj, bohó!
Ki már nem téved s nem szeret,
Temetőbe való.

MEMENTO.

Lehet a sorssal szembe szállni,
De néha nyakon üt keze.
Ha ő nem akar félre állni,
No hát, állj félre te!

ÉLET-SZABÁLY.

Ha akarsz csínos életet,
Akkor a multat föl se vedd;
Kerüld, mi bosszant szertelen,
Élvezd, a mit hoz a jelen,
Embert ne gyülölj, bárminőt,
És bízd Istenre a jövőt.

FRISS TOJÁS, JÓ TOJÁS.

Mint osztriga, ollyan a lelkesedés.
Csak frissiben edd meg -- de enni ne késs!
Nem héring az, melyet besózva
Évekre eltehetsz hordóba'.

AZ AGGKOR.

Jó nevelésü egy úr az öregség.
Az ajtón többször kopog nálad.
De hogyha senki se mondja: Tessék!
Az ajtó előtt meg nem állhat.
Hát nyomja a zárt, betoppan nyomba',
Aztán ráfogják, hogy goromba.

(1778.)

SÍRIRAT.*

Mint fiú, zárkozott és daczos,
Mint ifjú, kényes, akaratos,
Mint férfi, dolgos és erélyes,
Mint ősz, könnyelmü és szeszélyes.
Itt igaz lesz a sírirat:
Ember pihen e hant alatt.

VILÁG FOLYÁSA.

Míg ifju voltam, víg és pezsgő,
Kiből a kedv csak úgy fakadt,
Nem tartá érdemesnek festő
Megörökítni arczomat.

* Goethe magáról. A ford.

Viszont nem egy kedves leány
Jó szívvel gondolt én reám.

Ma meg, hogy öreg-mester lettem,
Pompázom utczán, piaczon,
Csészén, pipán s arany keretben,
Mint Frigyes vagy Napoleon.
De hol vannak a szép babák?
Óh, te aranyos ifjuság!

PÉLDA.

Ha néha türelmem kifogyna,
A Föld-mamára gondolok,
Ki annyi ezer évtől fogva
Naponta forog, mind forog.
Hát annyira panaszlanám,
Hogy úgy járok, mint az anyám?

URALKODÁS.

Hogy ne okoskodjék a nép,
Mulattasd mindenfélekép.
De boldogítani is bírod,
Ha jól megvéded s jól megnyírod.

NÉPCSALÓK.

Szabad csalni a világot?
Dehogy is szabad!
De ha mondasz hazugságot,
Vigyázz, ne mondj finomat.

ÉGALITÉ.

A legnagyobbra nézni ritka szem mer,
Csak magaformát irígyel az ember.
A legkutyább irígy az olyanféle,
Ki azt hiszi, hogy mind egyforma véle.

KÖLCSÖNÖSSÉG.

Gombolt zsebű takarékos,
Vigyázz, mert hoppon maradsz.
Kéz kezet mos, kezet kéz mos,
Jókor kapsz, ha jókor adsz.

FÖLDSZINT GUSTUSA.

Szigorú szűz asszonyképnek
Meghódolok készen,
De az édes, feslett szépet
Örömestebb nézem.

Nem kenyerem a czikornyás
Színpadi beszédek.
Unom magasztalni folyvást,
A mit meg nem értek.

Czéda mozgás, lendületek...
Ez bír tűzbe hozni.
Inkább zülleni szeretek,
Mintsem unatkozni.

VÁSÁRI MUNKA.

Hol van máma oly müvész,
Mint mi - - dolgos, bár eretnek?
Alakítani nehéz,
De ők csak keresztet vetnek.

Dallanak nők kedvire
Papos hőst, ki hitre intsen.
Felső bőr van bővibe',
Ámde talpnak való nincsen.

Versenyez mind, fut, szalad,
De köszönet nincsen benne,
Varga egyik sem marad,
Mindenki poéta lenne.

Mind hallatja nagy szavát,
Mind azt véli, hogy eget ver - -
De ki nem tűr kaptafát,
Nem lesz abból soha mester!

Annak, ki olcsót akar,
Jó talp a vásári,
De, fogadom, csakhamar
Mezitláb fog járni.

KRÓNOS MINT MŰBIRÓ.

Szülötteit Saturnus
Fölfalja mind egy szálig,
A mint fordúl a turnus,
S egészségére válik.

Shakespeare is várta régen,
Hogy sor kerül reája.
S szólt Polyphemos: Még nem!
Ezt hagyjuk utoljára!

Ő.

«Sok szép név cseng dalodban,
Nincs szeri-száma!»
— Sok szép alak van ottan,
De *egy* a ráma.

«De az, ki szeretett és
Tán most is szeret?»
— Mind ismeri a zengést,
Mely tőle eredt.

MINDIG A RÉGI.

Ha a város piaczán
Végig járok,
Ott bujkál egy szép leány,
Arra várok.
Túlnan lépést tart velem,
Ám ezt rejti.
Hogy van köztünk szerelem,
Más nem sejti.

«Nem szégyelled már, öreg?
Milyen hóbort!
Mindíg lányok! Mint gyerek
Szép Kató volt.
Hát az újnak mi neve?»
— Hadd firtassák!
Látod, mint köszönt ide?
Az Igazság!

REJTVÉNY.

Legjobb barátaink ha jönnek,
Csak irgalmatlan kínt okoznak,
Utóbb is majd annyit gyötörnek,
A mennyi jót és édest hoznak.
S mikor bucsúznak, szomorú,
S nagyon fájdalmas a bucsú.*

BŐ TANÁCS.

Sok ember tanácsát
Kérni sohse kéne,
Minden ember mást lát
S más a véleménye.
Mely'k ád jó tanácsot?
Bizony, ha egyenkint

* A fogak. A ford.

Ki nem ismered mind,
Végét sohse látod,
S nyele nélkül tartod végül
Kézben kalapácsod'.

VILÁGIRODALOM.

Mint Dávid dallott, hárfán is király,
S vinczellérlány a trónra dallva száll,
Mint perzsa lant zeng bülbül-éneket,
Mint a kigyóbőr vadak éke lett,
Mint sarktól sarkig dalok ezre gyült
S mindez Sphaerák tánczában egyesült —
Úgy egy ég alatt élve mind e népek
Örüljenek a köz nagy szerzeménynek.

A BOLOND VÉGSZAVA.*

Sokszor, hiszem, kitettem magamér',
S eb bánja, hogyha senki sem dicsér.
Mit elhibáz az élet, rend szerint
Idővel nyélbe szokta ütni mind.
Ha butaságért tapsokat kapok,
Úgy nevetek, hogy majd megpukkadok.
S ha szidnak olyanért, mit jól csinálok —
Csak hallom s ebben semmit sem találok.

* Az összes epigrammákhoz a II. kötet végén.

Ha egy hatalmas kéz nyakamba csap,
Úgy teszek, mintha tréfa volna csak.*
De merjen ilyent holmi magam-fajta,
Megemleget, úgy vágok végig rajta.
Ha visz a kerék, él'tem dáridó
És danolok in dulci jubilo.
Ha meg legázol, mindjárt, még a porbul
Kiáltok: Várjatok, már vissza fordul.
Ha élvezem a víg, napos tavaszt,
Nem tépelődöm, hogy majd tél fagyaszt,
S mikor pelyhedzve hull alá a hó,
Az jut eszembe, hogy szánkázni jó.
A sorsot szidd akár, akár dicsérd,
Azért a nap nem áll meg kedvedért
S megy, mendegél, akard vagy ne akard,
Mint régen, a míg életedbe' tart.
Az úr, a szolga sírja széleig
Kél, fekszik, öltözik meg vetkezik;
Mindenki, bármily kaptafára készül,
Eszik, iszik és temetkezik végül.
Azért ne férjen hozzád semmi gond,
S lehetsz olyan okos, mint én bolond.

* Alig szükséges megjegyezni, hogy itt a szerep beszél, nem a ki irta s a kire e szavak csöppet sem illenek.
A ford.

ISTEN, KEDÉLY ÉS VILÁG.*

* Van ilyen című csoportja a Goethe verseinek: a harmadik kötetben, hol a rímes mondások (Sprüche in Reimen) élén négy lapot foglal el. Van továbbá «Isten és Világ» czím alatt egy csoport, a második kötetben. A fordító jónak látta, azt, mit mindezekből e gyűjteménybe fölvehetett, egy csoportba foglalni össze.

A ford.

Csak derüljön ki az ég,
Ezret számolsz s többet még.

PROOEMION.

Annak nevében, a ki önmagát
Alkotta s alkot örök léten át,
Annak nevében, ki hitet teremt,
Szerelmet, erőt, munkát végtelent,
Annak nevében, kit mindég idéznek,
De lényege nem tárul föl az észnek:

*

Ne véld, hogy fül őt hallja, szem meglássa,
Minden, mit ismersz, csupa hasonmása;
S eszed leglángolóbb szökellete,
Hasonlattal, képmással éri be.
Ő vonz, derít, maga felé ragad
S az út virágos lábaid alatt —
Nincs távolság, nincs többé múlt, jelen - -
S a merre lépsz, környez a végtelen.

*

Mily Isten volna az, ki csak kívűlről lökve
Így forgatná a teremtést örökre?
Nem! Ő belűl mozgatja az egészet,
A természetben ő és benne a természet.
Úgy hogy mi él s mi kél, mind ő reá vall,
S nincs semmi az ő ereje híjával.

*

Bennünk is világegyetem kering,
Azért szokták meg bölcsen népeink,
Hogy ember, mi tökéletes neki,
Istennek, istenének nevezi,
Reábiz mindent, földet és eget,
Fél tőle, sőt szereti, ha lehet.

Egy pár óra alatt
Meglelte az Isten az igazat.

Isteni hit
Már magába boldogít.

*

Sőt némely ember így is vallja:
Kit Isten megcsal, meg van csalva.

Az ős természet ligetén
Mint hímes réten járok én.
Szép forrás űdít szűntelen:
A hagyomány, a kegyelem.

A hol a víz ketté szakad*
Az első élet ott fakad.

*

S mihelyt a vízek árja terjed,
Eleven lények ezre gerjed.

*

Ott kúsznak a szörnyek, — gerinczük aszik,
Belőlük a plánta kiágazik.

*

Átlátszó, tiszta űr a levegő,
De kebliben ott az aczél meg a kő.
Egymásra csapnak, lángra kapnak,
S lesz kőhullás meg ércz-eső.

*

* Az eredeti néhol oly kétsoros vagy hosszabb mondásokat is a rendes jellel, (—) szakít el egymástól, melyek tárgyuknál, menetöknél, sőt a mértéknél fogva is összefüggnek, s néha kerek egészet képeznek. Ilyen helyeken «—» jel helyet csillagocskákat használok. Az olvasó látni fogja, hogy a fölirások híján e megkülönböztetés jó szolgálatot tesz és nem tekinthető önkényesnek. A jelen esetben például a látszólag elszórt mondások egész kosmologiát jelentenek. Határozott hibának és félreértésnek tartom, hogy Szász K. az ilyen kis csoportokból is egyes sorpárokat válogatva közöl, mintha egyik a másik nélkül megállhatna. A ford.

Mert mit eleven tűz megragad,
Formátlan súly már nem marad --
Elillan és a lég fölissza.
A honnan jött, megy oda vissza.

*

Így száll viszont a földre le,
Minek itt volt eredete:
S így mérték azt a föld fiára,
Hogy egyszer anyag, máskor pára.

*

S ki végig futna az elemeken,
Földön, tüzön, vizen, legen,
Mégis azt látná csak, hogy ő
Tőlük merőbe' különböző.

Mért tör a tű éjszakra fel?
Magába nyugtot sohse lel.

*

Vég-megnyugvásra akkor tér,
Ha egyszer pólus pólust ér.

*

Idő fia, ember, áldd a teremtőt,
Hogy össze nem engedi érni a kettőt.

*

A mágnes titka más mi lehet?
A szerelem és gyűlölet.

*

Ha magadforma jó elődbe,
Azonnal fogsz távozni tőle.

*

Mért kell a fiúnak a tánczra leány?
Mert páros páratlant kiván.

*

A parasztok, kik csapszékben űlnek,
Előbb-utóbb birokra kerűlnek.

*

A szolgabiró majd elintézi,
Mert őt a paraszt másnak nézi.

*

De mágneskőtől maradj messze,
Nehogy a delejtűt megtévessze.

A PLÁNTA ÁTVÁLTOZÁSA.

Megzavar, édesem, e sok ezernyi virág sokadalma,
  Melytől hemzseg e kert? Ennyi szin! Ennyi alak!
Vad hangzásu nevet hallasz sokat, ámde füledből
  Tűnik nyomtalanúl, egyik a másik után.
Más más mind ez idom, mégis megegyez valamennyi
  S így rejtett törvényt sejtet a tarka sereg.
Oh ha megadhatnám, kedves szeretőm, a megoldást,
  Könnyeden és rögtön lelve a bűvös igét!

Addig nézd eredőben, fokról-fokra a plántán
Mint alakúl a virág, mint jön elő a gyümölcs.
Magból kél a növény, mihelyest termékeny öléből
Mint életre valót napra bocsátja a föld,
És az ingerlő, örökös rezgésü sugárra
Bízza az ifju levél zsenge, finom szövetét.
Egyszerüképen aludt az erő a csirában. Egy élet
Tervszerü mintáját zárta magába a sejt.
Szárt, gyökeret, levelet, még szín és forma hibázván,
Nyugvó életet óv szárazon így meg a mag.
Ámde a nedvesség gyöngéd ölelésinek enged
És a sötét börtönt már odahagyni siet.
Egyszerü még a növény emez első megjelenése,
S tűkrözi az ember gyermeki zsenge korát.
Most hajtást hajtás költ, bog bog után megujítja
Az első képzést; sorra tetézi ujabb.
Mégsem egészen olyan, mert változatosb a levélke,
Fejlettebb mindég, mint az előbbeni volt.
Terjengőbb, rovatosb, részekre, izekre oszolva,
Mellyeket az ős szerv egybe-növeszte alúl.
S így törekednek elő a teremtés adta tökélyhez,
Mellyet egy-egy fajban bámul az emberi ész.
Duzzadt, dús alapon csipkés, ezer águ szövettel,
Mintha a végtelenig nőne a sarjadozás.
Ámde a természet itt vaskézzel megakasztja
A fejlést s nemesebb czélra terelni ügyes.

Nedvet nem pazarol, s az edényeket összeszorítván,
Rögtön gyöngédebb mérveket ölt a növés.
Lassúbbá lesz a szélek túlbuja fejledezése,
Míglen erősb bordát fejt ki magában a szár.
Ám leveletlenül, sebesen kel a könnyü, nyulánk tő,
Hogy csodaképződés lepje meg a figyelőt:
Számos-számtalanúl sorakoznak körbe a szirmok,
Nő a levélre levél, apraja nagyja' tövén.
Szára körül a virág magrejtő kelyhe kiválik,
S ebből mint a tökély fő foka: dús korona.
Így pompázik a természet teljes ragyogásban,
Folyton eléd tárván a haladás fokait.
Mindig is új csudaként látod himbálni a rózsát
Egybesimúlt levelek dús szövedéke közül.
Ámde csak új fejlésnek hirnöke mind e virágzás,
És a szines levelek érzik az égi kezet.
Megzsugorodva maguk, párjával eresztik a szirmot
Gyöngéd frígyre elő, váltva a nőt, a himet.
Kedvesen állanak ott, sűrűn bekerítve az oltárt,
A vágyó jegyesek. Áldva csapong le Hymen.
Füszert szór körül és hő, enyhe, erőszakos illat
Mindent éltetvén tölti el a levegőt.
Rögtön kél s dagadoz, egyenként, majd myriádban
A mag, rejtekiben, zsenge gyümölcsök ölén.
Itt befejezte erője örök gyürüjét a teremtés;
Ám rögtön belenyúl ó karikába az új,

Úgy hogy terjed a láncz szakadatlan minden időkig,
S élő lesz az egész, mint az egyes tünemény.
Most nézz, kedvesem, újra a sokszinű, tarka virányra,
Nem fog bántani mint zűrzavaros keverék.
Minden egyes növevény örökös törvényeket hirdet,
Mind e virág lelkét hangosan érteti meg;
S mint ezeken kibetűzted a természet jegyirását,
Ráismersz egyebütt, bármilyen új is a jegy.
Így, ha a féreg csúsz, vagy a pille lebegteti szárnyát
Vagy alakot ha cserél néhol az emberi test,
Jusson eszedbe az is, hogy' támadt ismeretesség
Köztünk s mint fejlett abbul az összeszokás,
Mint ért majd meg a szív melegében az enyhe barátság
S mint a virágra gyümölcs, hogy jöve a szerelem.
Gondold, mint fejté ki a természet sziveinkből
Ennyi alakban az egy, hű meleg érzületet!
Áldd velem e napot is! Szerelem szent, hogy ha törekszik
A rokonérzület és ész egyezése felé,
S így öszhangzatosan nézvén a létet, a két szív
Összesimúl s magasabb fényre derül a világ.

(1797.)

EPIRRHEMA.*

A természet — csak jól nézzed! —
Nem mutat részt, csak egészet,
Külső nincsen, belső nincsen:
Kívűl, belűl élet minden.
Ez igazság, nem hiányos:
A mily titok, oly nyilvános.

Játék s való, mind elegy
Mint ború s derű:
A mi élő, sohsem egy,
Mindig sokszerű.

AZ ÁLLATOK ÁTVÁLTOZSA.

Elkészűlve emígy az utolsó fokra ha mertek
Szállani — itt a kezem. Fogjátok s most a tekintet
Hasson a természet tágas mezejére. Az élet
Dús adományait ontja az ős anya; ámde nem érez
Gondot, mint a szülő, hogy bizton elél-e a gyermek?
Két fő-törvényhez szoritotta a lényeket, adván

* Szász K. magyarázata szerint annyi, mint «Igehatározó» vagy (?) Kiegészítés. A ford.

Mindnek megfelelő szükségeket adva egyúttal
Végtelenül bő jót s módot, hogy könnyen elérjék.
Nyugton nézi azontúl és kedvezve a sürgő,
Sokszerü baj környezte szülöttek fáradozását,
Mint nevelés nélkül elrajzanak erre, amarra.

Végczél mindenik állat, a természetnek öléből
Száll ki tökéletesen s folytatja tökélyben a nemzést.
Minden tagja örök törvényből nyerte alakját
S ott van a legritkább formában is őstül a minta.
Mind alkalmas a száj a test alkalmatos étkét
Hogy befogadja, legyen bár gyönge, fogatlan az állnak
Kapcsa, avagy őrlő fogsorral övezve. De mindig
Arra való szerv hozza a tápot a többi tagoknak.
Lába is úgy mozdúl, ha rövid vagy hosszu, az állat
Főszüksége szerint, ős tervezetével egyezve.
Anyjúl jár ki tehát a teljes, tiszta egészség
Minden magzatnak. Mert sohsem mondanak ellent
Az eleven tagok egymásnak: hiszen élet a czéljuk.
Így az idom szabván meg az állatok élete módját
Visszahat az életnek e módja viszont az idomra.
Így bizonyúl be szilárdnak a rendszerü alkat, a mellyet
Sok külső behatás sodrából tolni törekszik.
Ámde a főbb lények magukon befejezve találják
Az eleven fejlés erejét. E határokat Isten
Meg nem szegheti. A természet tiszteli szentül,
Mert csak e korlát közt jön létre tökéletes alkat.

Lázad azonba belűl makranczos szellem erővel,
Hogy megszegve a kört, önkényt csempészszen a
formák
S ösztönök útja elé. De hiába törekszik örökkön.
Mert ha előnyomul is, hogy egy-egy tag szertelenül nő,
Már senyved, nyomorog, tularányt érezve, a másik.
Hibban a súlyegyen és megsemmisül az idomoknak
Minden bája, kivész szépsége a mozdulatoknak.
Hogyha tehát valamely teremtmény túlos előnyt
nyert,
Kérdjed azonnal, hol s mibe szenved másik irányban?
Így kutató észszel mindennemü átalakúlás
Titkához bizton s mint játszva leled meg a kulcsot.
Így, melynek felső állkapcsán teljes a fogsor,
Oly állatnál sohse viselt még szarvat a homlok.
Így természet anyánk, ha akarna, se birna oroszlányt
Szarvhordót alakítani, bármint használja erőit.
Mert az anyagja kevés, hogy híja se légyen a fognak,
S mégis azontul agancs vagy szarv teljék ki belőle.

Szép ez ikerfogalom: Hatalom s korlátok — az
önkény
S a törvény — a szabadság és mérték — hiba és
rend, —
Gazdagság s fogyaték. Örvendj neki! Harmoniában
Zengi a Múzsa feléd, édes kényszert gyakorolva.
Az erkölcs-kutató nem jut magasabb fogalomra,

Sem tett embere, sem költő. A király, a ki méltó
Hogy koronát hordjon, csakis általa élvezi tisztjét.
Örvendj, természet legteljesb alkata, hogy te
Legfőbb gondolatát, a melyhez elért a teremtés
Elgondolni birod. Itt állj meg, visszatekintve
Vizsga szemekkel s hogy mind látod, nem meseképen,
Adja meg íme a lant, kedves, biztos tanuságát.

(1819.)

ANTEPIRRHÉMA.

Lássátok, így tekintve szét
Az ős szövőné remekét,
Egy lépés — s annyi szál mozog,*
Forog az orsó véghetetlen,
Az ezer szál mind egybefog,
Egy-egy ütésre ki s be reppen...
Nem koldus kézzel gyűjti ő,
Már ős időktől egyre sző
És várja azt az örök-élőt,
Ki bizton veti a vetéllőt.

* Majdnem szószerint az, a mit Mephisto mond Faustban a tanulónak. A ford.

ALAPIGÉK

ORPHIKUS ÉRTELEMBEN.

ΔAIMΩN, Jellem.

A mint a perczben, mikor létre jöttél
A bolygó-kör köszönté a napot,
Úgy s az irányban nőttél és fejlődtél,
Mint lételed első lökést kapott.
Ez vagy, ez léssz! Magadtól hjába szöknél,
Jós ige ez, meg nem másíthatod,
S nincs kor s erő, a melyek szétszakítnák
Az élve fejlő, ős veretü mintát.

TYXH, as Esetleg.

De majd kijátsza a szigoru gátat
Egy bennünk s vélünk játszó változás.
Társúltan élsz, van példa, mely reád hat,
És úgy cselekszel, mint akárki más.
Az élet koczka, s ha forogni láttad
S játéknak űzöd, nem vagy tán hibás.
De közben érik az idők gyümölcse,
S a lámpa szikrát vár, mely lángra költse.

EPΩΣ, Szerelem.

És jön a láng. Az égből jön, a melybe
Fölmenekűlt a sívárság elől.

Jön lenge szárnyon, üdítést lehelve,
S tavaszt teremt halántékid körül;
Jön, megy, száll föl s le mint a tavasz pelyhe,
S a szív majd elszorúl, majd üdvözűl.
Van olyan, mely határtalanba széled,
De a java mindíg csak egynek élhet.

ΑΝΑΓΚΗ, Kényszerűség.

De mégis csak a csillag vezérelhet —
Hiába szándék, föltét, akarat.
Látjuk, csak azt akartuk, a mit kellett,
És kényszer vitt a kény szine alatt,
Tilos, mit a szív legjobban kedvellett,
A vágy s szeszély nem dönt meg érczfalat.
S míg azt hiszed, szabaddá lettél szinte,
Szükebb rabságban élsz, mint eleinte.

ΕΛΠΙΣ, Remény.

De van, mitől, bár érczfalad nem mozdúl,
Lehúll a gyűlöletes börtön zára.
Egy tündér — őt nem ejti senki foglyúl —
Feléd lebeg: röptének nincs határa —
Ködfellegen, fagyasztó viharon túl
Visz szárnya — szenvedőt nem hágy magára.
Ismeréd! Ott van mindig körülötted.
Egy szárnycsapás, s évezredek mögötted!

RÍMEK, PÉLDASZÓK, SZELID XÉNIÁK.*

* «Sprüche in Reimen» gyüjtő czím alatt Goethe verseinek harmadik kötete négy csoportot foglal magában: Isten, lélek és világ; Példabeszédformák; Mondások; Szelid Xéniák; a legutóbbiak hét alosztályba vannak fölosztva. Az első csoportot már feljebb különhelyezvén, a többieket, minthogy a szertelen sok gyöngyből ugyis csak a szemrevalóbbaknak adhatok helyet, egy csoportba szoritottam össze. Az olvasó úgy fogja találni, hogy sem színre, sem korra, sem tartalomra, sem formára nézve nem oly k lönbözők, hogy külön keretekbe kellene foglalni. A ford.

Az emberek közt élve, meglásd,
Hogy sohasem kimélik egymást.

—

Ha komolyat tréfálva mondok,
Az igazságon mit se rontok —
S ha komoly szóval néha játszom,
Nem lettem más — csak annak látszom.

—

A szót ne erőltesd... Ha kedvez az óra,
Önként nyilik ajkad az igazi szóra.

Akarsz kényelmes életet?
Legyen mindenkor két zsebed.
Egyikből venni kell,
Másikba tenni kell;
Okos király országokat
Boldoggá tesz s kifosztogat.

— —

Feledve a múlt csarnokában
Lappang a remek évekig.
Ne félj! Később vagy korábban
Majd fölfedik és élvezik.

—

Koszorú-kötésnek
Nem nehéz a titka;
De a fej hozzá,
Az ritka.

—

Ahoz, hogy plánta nőjjön nagyra,
A irányt a kertész megadja.
De ahogy ember nagyra mehet,
Ahoz legtöbbet maga tehet.

*

De itt is legtöbb hasznot az hoz,
Ha nem tapadsz csak tenmagadhoz.
Vedd mintaképnek a legjobbat:
Ha téveszt néha, mindig oktat.

A ténta bölcs egy oktató,
De nem mindég helyén való.
Ha írsz vele, tán gyöngyöt adsz...
Ha ontod, azt mondják: Malacz!

—

Ki nem fér ágyába,
Meghűl a lába.

—

Az arczán látható legott,
Ha asszony jó urat kapott.

—

Ismertem furcsa férjet,
Nem példa nélküli.
Megveri feleségét,
Aztán megfésüli.

—

Nem gyötrene engem
Olyan szörnyen semmi,
Mint fönn az édenben
Egymagamra lenni.

—

Inkább farkasnak korbácsot,
Mint ősz hajnak ifju gáncsot.

—

Ezer legyet vertem este agyon.
És még is egy felköltött hajnalon.

—

Az volna dicső, ha kitalálnák végül,
Hogy égjen a gyertya koppantó nélkül.

—

Bolond az, ki esküt teszen:
Ebből az ételből sohasem eszem.

Öltöztess föl egy rudat,
Mindjárt kisasszonyt mutat.

—

Ha aluszom, magamnak pihenek.
Ha dolgozom, nem tudom, hogy kinek?

—

Nagy szivem keserve,
Meg vagyok én verve:
Álmaim nem teljesűlnek,
Eszméim nem sikerűlnek.

- -

Helybehagytam, belényugodtam —
De szemeimben a köny ott van.

- -

Ki abbahagyta, mihez értett
S olyant, mit nem bír, megkisérlett,
Azt nem csudálom én
Ha tönkre mén.

—

Csak egy van, el nem tűrhető:
A szakadatlan szép idő.

—

Holtnak mit ér a tömjénfüst?
Míg élt, azt mondtad mindég: Üsd!

—

Utókor, jól ismerlek téged.
Kinek is állítsz ércz-emléket?
Nem a nagynak!
Csak magadnak.

—

A sok szakács elsózza a levest,
A sok cseléd mind ácsorog csak.
És a világ, nem mondom örömest,
Kórháza — beteg orvosoknak.

—

Bármily nehéz a gondod,
A remény nincs kiirtva.
Ha már az ég beomlott,
Fölszáll még egy pacsirta.

—

Az teljes életére koldúl,
Ki kárt vallott s szégyent azontúl.

—

Akárki légy — egy elől nincsen mentség:
Egy végső napot érsz s egy utolsó szerencsét.

—

Mit a nemes vét ellened,
Ne vedd föl, hanem húnj szemet.
Adóskönyvébe írja ő,
És nem lesz hanyag fizető.

—

Ki szerencséjének kovácsa,
Aranynyal ér föl kalapácsa.

Ne haragudj' az ifju csemetékre
Becsüld az ifjat és ne köss bele.
Természet-nagymamának mért ne
Lehessen néha bolond ötlete?

Kifejletlen korunkban
Mi álltunk mindig utban.
Most meg mi mondjuk: Pfuj!
Mindenre, a mi új.

A szemtelenség is eltűrhető.
Hogy hogy? A gyermeknél, mert övék a jövő.

Szivárvány a szép költemény
Nem kél, csak felhők hátterén.
A költő víg vagy szomorú,
De eleme a mélabú.

Nem hatsz a népre? Mind oly tompa?
Fékezd e dűht.
A kő, mocsárba dobva,
Nem vet gyürűt.

Nem haragszom én a népre:
Csak dorongot adj kezébe.
Míg dorongol, nagyszerű.
Csak, ha ítél, együgyű.

—

Ki a legdühösb biró,
A ki nékem rontott?
Hát — a dilettans iró,
Ki az írásról lemondott.

—

Én? Önző? Még tán el is hinnék!
Egy önző van csak: az irigység.
Bár mily külön uton megyek,
Irígységen nem értetek.

Hogy mi jó van
Cseresznyében és bogyóban,
Csak kettő mondhatja meg:
A veréb és a kis gyerek.

—

A jót, mit néha tettem,
Azt régen elfeledtem.
De azt a pár hibát
Megérzem életemen át.

—

Divide et impera! Jeles.
De jobb: Egyesíts és vezess.

—

Ha egyszer rászedtél, barátom,
És észreveszem, megbocsátom.
De ha megmondod, szemtől-szembe',
El nem felejtem életembe'.

—

Mi vitte előre azt a kontárt?
Kis ujjakon járt.

—

A példaszóból a nép beszél,
De csak annak, a ki köztük él.

—

Mért bánt úgy némely írásfajta?
Egykor magam is kaptam rajta.
De ha gubóba fonódik a hernyó,
A zöld levél már néki nem jó.

—

Egy törvényt érts meg,
És ne sértsd meg;
Ez furcsa kor:
Nem szív kell néki, csak modor.

*

Illan a jó:
A modor kézzel fogható.

—

Hogy kedvez a szerencse,
Mi hasznát látja Pál?
Ha főtten esik a lencse,
Ő nála nincs kanál.

—

Ez a világ nem darakása,
Azért ne tátsd a szájadat.
Kemény falat nem egy akad
S kinek nincs foga, harapásra,
Az megfulad.

—

Mért szidod az üveget, hogy görbe?
Ne nézz olyan csúnyán a tükörbe!

—

A tenger szája habbal teli.
De azért a földet el nem nyeli.

—

Míg süt a nap, mozdúljatok,
Mert jön az éj, hol senki sem mozog.

—

Ne formáld a földet, meg van az formálva.
Mindent meggondolt a teremtés királya.
Koczkád el van vetve, kövesd, mire mutat,
Pályád meg van kezdve, csak te járd az utat.
Nem változtat azon sem aggság, se bánat,
Arra való csak: hogy sodrodból kirángat.

—

Ha panaszkodik a szegény:
Hogy hagyd, számára nincs remény —
Még mindig üdvhozó
Egy enyhe szó.

—

Panaszlod, hogy van ellenséged.
Hogy is legyen barátod néked,
Kinek, hogy ő ilyen s te más,
Örökös lelki furdalás?

—

Kél a nagy ember, mint a gomba, —
Jó, jó. — És hetykék! — Az se sért.
Tőlem ki-ki lehet goromba,
De csak is abban, mihez ért.

—

Oh ég, hogy érdemeltük ezt?
Az ökörszem is énekelni kezd!

—

Ellent ne mondj! Csak mind halálig
Hallgass, ha bolond prédikál.
Tudós is tudatlanná válik,
Ha tudatlannal szóba áll.

—

Sohase űlj tanácsot,
A jótét hova foly.
Dobd vízbe a kalácsod',
Megeszik valahol.

—

Mért jut a tétlen kéznek épen
Mind az a drága jó? —
Ha a jobb nem diszítné szépen,
A bal mire való?

—

A kelést, ha megszúrod
Nyilik s gyógyúl a seb:
A sz . ., ha túrod,
Csak b . . . . . .

*

De erőszakkal gyúrhatod,
Hogy testet nyer meg alakot.
S mi lesz akkor? Izé . . .
Európai nyelven: Pisé.

—

Mint tenger dúl a szenvedély, de végűl
A földön rést sohsem hasít,
De partra veti örök nyereségűl
A költészet szép gyöngyeit.

—

«Külön jársz! Ez sokakat sért
S nem is épen bölcs dolog.»
Nem írok én néktek tapsért,
Hanem hogy okúljatok!

—

«Barátot bántsz meg ellenséget
Egyszerre! Ez nem bölcs dolog!»

Mit bánom ezt a nemzedéket?
Az unokákra gondolok.

—

Minden öreg ember Lear király.
A ki fegyvertársa volt,
Azt elvitte a halál.
A ki él, az néki holt,
Más vonzalmat s kapcsokat talál.
Az ifjúság meg magának él,
S nincsen abban értelem,
Ha az aggkor így beszél:
Jer és öregedj velem.

—

Ne kérkedj' bölcseséggel,
Jobb volna néked a szerénység.
Ifjú hibáid' alig követéd el,
Már új hibákba ejt a vénség.

—

Tűrd szívesen, ha az ifjú fecseg:
Mi új, az cseng. Mi régi, az recseg.

—

A vén bolonddal már ki gondol?
Mind olyan gomb, mely már nem gombol.

—

Beh furcsa különcz ez az emberiség!
Hiába vagy okos, hiába derék.
Puhúlj, légy nulla! - - Ez nekik elég.

—

Nagy hírt hajhászva ne keress,
Kivált, ha alkonyúl már életed.
Csak légy egy századig hires,
S már alig lesz, ki emleget.

— —

Nem kell nekem a nyavalyás portéka.
Gyógyúlj, aztán danolj, poéta!

—

Hogy mit beszél a szomszéd,
Eszemben nem forog.
Csak magammal *egy* volnék!
De hát ketten vagyok.
Minden cselekedetbe
Egy «itt» vagy «ott» vegyűl,
Az egyik elsietne,
Mig a másik leűl.

Ezen is egyre-másra
Segíteni lehet:
A tiszta fölfogásra
Jön bátor, fürge tett.
S ha el fogod szalasztni
A czélt véletlenűl,
Fogadd hálával azt, mi
Váratlan sikerűl.

—

A tömegben *egy* hibát leltem:
Hogy mihelyt kutya van a kertben,
Segédűl hív legott
Csalót vagy zsarnokot.

Nem nagy baj, ha butát beszélnek,*
S ha írnak is butát sokat.
Nem hal bele se test, se lélek,
Minden a régiben marad,
De hogy megtestesitve nézzék,
Mi félszeg, sokkal bajosabb,
Mert hol az észszel küzd az érzék,
Az ész a rab.

*

Kidobtam hát az országútra
A sokfejű bálványokat,
Pusztúljon Visnu, Bráma, Putra
Játszék, mint Klischnigg, majmokat.
Most rámijesztne Nilus felől
Még kutyafejű Isten is.
Eredjetek már szemem elől,
Szent Osyris és szent Izis!

* Az őskeleti formátlan műemlékek ellen írta.
A ford.

A kommentálás szép dolog,
Én attól sohse fázom:
Mit ki nem magyarázhatok,
Azt belemagyarázom.

—

«Eszedben halhatatlanság jár;
Ha hiszesz benne, add okát már.»
Főok, hogy senki se
Bír élni nélküle.

—

Ha napszerű nem volna már a szem,
Nem látná meg a napot sohasem.
S ha nem lappangna bennünk égi szikra
Az isteni szép sohsem boldogítna.

—

Jól jársz, ha idején kívánsz
Egy csöndes fészket menhelyűl.
A zöldben addig jó a táncz,
A míg Fortúna hegedűl.

—

«Sohse felelsz ellenidnek,
Kik úgy megmartak?»

— Hát te szeretsz oly útra lépni,
Mit tele . . . . . ?

—

A varjat, mely környez,
Ne szidd káromkodván.
Mért is lettél rézgomb
Fönn a falu tornyán?

—

A rosszat csak magasztald bátran,
A siker biztos, bére nagy.
Felűl uszol a pocsolyádban
S a kontárok védszentje vagy.

*

De a jót szidni — csak kisértsd meg,
Egy darabig tűrik a csínyt.
De majd ha egyszer észre tértek,
Fölrúgnak érdemed szerint!

—

Mind e kutyát és bitangot
Elintézi más bitang.
Sohse bánd a kutyahangot,
Míg munkára hív harang.

—

A tiszta rím, barátaim,
Tetszést méltán arat,
De becsesebb, mint tiszta rím,
A tiszta gondolat.

—

Mért lettem royalista?
Az oka tiszta.
Mint költő úntam mind, mi korlát,
Szélnek eresztém a vitorlát.
Mit tettem, egymagam tevém meg,
Nem volt, kitül tanácsot kérjek,
Az öreg Fritzet követém:
Annak se kellett vélemény.

—

«Mesterhez soha sem fordúltam,
Szégyennek tartanám.
Én mindent magamtól tanúltam.» —
No, meg is látszik ám.

—

A hogy szeretnek
S gyűlölnek a nők,
Abban lehetnek
Mesterek ők.

De vélemény ha
Nőbe' vagyon,
Az bizony néha
Furcsa nagyon.

AZ EGYESŰLT ÁLLAMOKNAK.

Amérika, te boldogabb vagy,
Mint a mi ódon continensünk!
Ott várromot nem mutogatnak
S bazalton túdós szeme nem csüng.
Munkádból föl nem ver még,
Hogy múltba visszaszállj,
Haszontalan emlék
És hiú viszály.

—

«A Goethe-emlékre mit adjak?»
Kérdik sokan, «ha rám kerül a sor?»
Ha én nem rakok emléket magamnak,
Honnan kerűlne a szobor?

A PANTHEISTA.

A Minden és Egy! Hagyjuk már!
Nem értek abból mitsem.
Tehát van személyes tanár,
S személyes Isten nincsen?

—

Jó az isteni félelem,
De egyszersmind nagy kényelem.
Hit nélkül, vallást nem ismerve
Sokkal nagyobb az élet terhe,
Maga eszén kell tenni, venni,
Mással s magával békén lenni
És persze bízni szív szerint,
Hogy Isten mégis ránk tekint.

Kiben tudás van és müvészet,
Úgy is vallásos.
S a kiben nincs tudás, müvészet,
Legyen vallásos.

—

Atyámtól van a termetem,
S a rendes, pontos élet.

Anyámtól víg természetem,
S hogy szívesen mesélek.
Az ük a nők után esett,
Ebből van némi részem,
Az ükné ékszert szeretett,
S ezt néha én is érzem.
Így forrván össze négy elem,
Hogy nincs, ki szétveheti,
Az egész lurkón, kérdezem,
Mi hát az eredeti?

—

Külső, belső életemet
Kettéosztni sohse bírtam.
Mint egészet, nem mint felet
Írtam mindent, a mit írtam.
Szívem és eszem szerint
Adtam híven, a mit adtam.
S így, barátim, váltva színt,
Mindíg ugyanaz maradtam.

NYUGAT-KELETI DIVÁN.

(1814—1820.)

A FORDITÓ NÉMELY ÉSZREVÉTELE

A NYUGAT-KELETI DIVÁNHOZ.

E csoportot, fordítói ambitióm kedvenczét, nem bocsáthatom világgá egynehány megjegyzés nélkül. Commentárt, bár a «teljes» Divánra nagyon is ráférne, nem szándékozom adni. Van ebből elég azok számára, a kik tanulmány tárgyává teszik Goethét és irodalmát. Ámde ezek úgy sem érik be a fordított Goethével, s ha egyáltalán olvassák, nem annyira élvezni, mint birálni készek, a mire joguk van s a mivel a fordítót megtisztelik. De mi a megértést illeti, bevallom, hogy előttem azt, a mit a költőből és néhány személyi adat lexiconszerű kiböngészéséből meg nem értettem, a keleti ősirodalomból vett tanulmányok, sőt maga Goethe félkötetes jegyzetei sem világossá, sem élvezhetővé nem tették. Egyátalán e helyütt különösen ki kell emelnem, a mi ezen egész kiadás összeválogatásának — mind a mennyiségre, mind pedig a minőségre nézve - vezető

elve volt, hogy nem tudományt, hanem művészetet kivántam nyujtani az olvasó közönségnek. A mit csak mások után bírok érteni és érezni, azt legfeljebb hogy prosában tudnám valahogy tovább adni, de a költő reproductióra szükséges lelkesedésnek híjával lenne; tehát nem is lelkesíthetne senkit. Ezen elvet követtem az egész munka tervében s mikor már a terjedelem szempontjából is válogatva kellett a rengeteg anyagot az általunk elbírható mértékre leszállítani, legalább nem csupán anyagi vagy önkényesen kritikai tekintetek, hanem eszmei tudatosság, mondhatnám: törvény jelölte ki az útat és a határokat.

Ha tehát commentárt nem, de szorosan vett magyarázatot sem nyújtanak e sorok, mi a hasznuk és rendeltetésök? Szabatosan magam sem bírnám előre megmondani. Azt hiszem, az egyes darabok nem szorulnak más magyarázatra, mint a melyet némely helyütt jegyzetképen interpoláltam. De az egésznek összefüggése van, melyet fordítás közben élveztem, de melyre a naiv olvasót (s főkép ilyent kívánok) külön figyelmeztetni érdemes. Ez összefüggés fölismerése fokozza az élvezetet s kitölti a számos darab kihagyásából támadt hézagokat. — Továbbá: a Diván a bölcseség, néhol a mysticismus és a symbolismus túltengései mellett, főkép erotikus költemény. Sok helyütt az Elegiák merészségein is túltesz — s ez, ha már a negyven éves költőnek is védekeznie kellett elegiái miatt, a hatvanöt

éves Goethét a pro'anum vulgus előtt épenséggel a perversitás, sőt a nevetségesség vádjának tenné ki, ha nem volna bebizonyítható, hogy ez az erotika a legnemesebb, a legédesb asszonyi szerelemnek szülötte, mely valaha költőt önzetlenül, szenny nélkül, tisztán magasztos költői lényeért boldogított. Végül: a csoportozat címe, alaptárgya, nyelve, színhelye, környezete és hangulata **akarva idegen**, tehát félreértésnek van kitéve, még a költő hazájában is, hát még minálunk. A fejedelmek mellé, ha külországban tesznek látogatást, bennszülött hadsegédeket szokás rendelni, pedig azok európai ruhában járnak. Ha meg véletlenül, valami szeszélynél vagy mélyebben rejlő tervnél fogva egy rendkívüli alak keleti ruhában, barnított arczczal, brocat palástban, gyöngytől és drágakövektől csillogó turbánnal száll meg nálunk, nem engedhetjük a királyi bölcset **egyedül** menni az utczára, hanem kisérőt illik melléje adni, ha még oly alárendelt állásbelit is, a ki a bámész népet suttogva rendreutasítja, ha csak kiváncsiságból és fejcsóválással találnak körülötte tolongani, vagy épenséggel megmosolyogni volnának hajlandók a fenséges aggastyánt. — —

Az irodalomismerők és -tanítók böven és hitelesen magyarázzák, hogy Goethe már korán érdeklődött a keleti irodalom iránt; hogy az ó-szövetség könyveit már mint ifjú eredeti nyelven olvasgatta; hogy később Ham-

mer és más fordítók révén tanulmányozta a perzsa, az indus és arabs költészetet és mélyen belehatolt az idegen világnézletekbe, szokásokba és a kelet erkölcsi jelmezébe, — hogy e világba menekült a sivár jelenből, a Napoleon kalapácsa által majd izekre zúzott hazából s végül, hogy formában teljesen keletivé levén, mégis megmaradt nyugatinak s a modern világot világította meg a keleti verőfény sugaraival. (Ezt az utóbbi mondatot nehogy falsummal vádoljon egy tanár, a magaménak vallom, de odaadom olcsón.) Mindezeket meghagyom, a hogy írva vannak; tisztelem a fáradságot, mellyel írták s óvakodom azzal ingerelni a tanúltakat, (genus irritabile doctorum), hogy mesterségükbe ártsam magamat — apparatus nélkül. De azért őszintén vallom azt a hitemet, melyre olvasóimat is rátéríteni hő óhajtásom, hogy a Nyugatkeleti Diván-ban épen a keletiesség az, a mi legkevesebbet ér és legkevésbbé sikerült. Formában, hangulatban — ha megköveznek is - - a Bodenstedt Mirza Schaffy-ját keletiesebbnek s e részt tökéletesbnek tartom, mint a Divánt. A mi pedig egyenesen a keleti költők és bölcsek szövege után van fordítva vagy átdolgozva, az a németben is jobbára zavaros, idegenszerű, úgy hogy Goethe maga is tán csak akkor értette teljesen, mikor leírta. Én tehát a Divánban nem a keleti világ hatását látom Goethére, hanem annak felhasználását a legnagyobb és leguniversalisabb költő részéről arra, hogy agg korában is költő lehessen, az

ifjú poéta minden aspiratióival; hogy ne kelljen sem az orakulum tömjénfellegébe bújnia, sem a szemlélődés hideg, noha bölcs «mondásaira» szoritkoznia; hogy másrészt, ha egy még mindig gazdag képzelet és égő szenvedély áradozik dalaiban, ne találkozzék a kétséggel, mely őszinteségét, a gúnynyal, mely tehetségét, vagy a szenteskedéssel, mely erkölcsét vádolná. Ö ezért – tudva és akarva, ha az avatatlanoknak nem hirdeti is — costume-öt választott. Úgy tett, mint egy fejedelem az álarczos bálon. Méltóságán alól levőnek találta, az álarczot felkötni; inkább csak kezében tartotta, egyaránt készen arra, hogy a hol illő, a hozzávalókkal szemben, levesse, kényesebb perczekben és helyzetekben pedig föntartsa az incognitót. Hafizt isteníti és elérhetetlen magasságba helyezi maga fölé; de akárhány helyen azonositja magát vele. Viszont ott, a hol Hafiz teljesen eltakarná (s rá is férne a takargatás), egyszerre kibujtatja valódi arczát, a Morgenröthe szóra rímelve Hatem-et, úgy, hogy minden épfülü ember Goethe-t teszi a Hatem helyébe.

De azért ne higyje senki, hogy a keleti jelmezt csupán opportunitási maskarára akarnám magyarázni. Mélyebb, igazán psychologiai és művészi okok voltak itt döntők, különösen olyan lyrai költőre nézve, mint Goethe, a ki sohasem költötte tárgyát és mégis félszázadnál tovább maradt lyrai költő, a kinek tehát minden verse vallomás és, a mennyiben másokat is ajakára

vesz, félig meddig indiscretio. Az ily poeta csodát kiván magától. Két merőben ellenkező dolgot akar egyesíteni: mindig új akar lenni - mit a művésznek egyátalán akarnia kell — s mégis megmaradni a réginek: megóvni szellemi és érzelmi lényének egységét, folytonosságát. Goethéhez nem illett vénségére, «új genret» keresni magának, de nem is juthatott eszébe, letenni a tollat vagy a lantot, mikor csak úgy hullámzott benne az érzés, égett a tűz, rajongott a képzelet, mint azelőtt s még az eszmék szövődése, valamint a legérettebb kor elvont bölcsesége is — æsthetikai, politikai és vallási felfogása - a legzengőbb és legjátszóbb nyelven, nem prózában, hanem mint zene tódult ajakára. Örökifjú lelkét kénytelen volt kitárni; örökifjú művészete a maga erejéből — nem senilis hiúságból — megnyilatkozást keresett. De restelte volna belső ifjúságát a fiatalság külső sallangjaival cziczomázni. Nem volt az az ember, a ki a «modernek»-hez száll alá, hogy divatban maradjon vagy a ki kényszeredett mosolylyal biztosítja az unokákat, hogy öreg ember nem vén ember. Tehát, hogy fiataloskodni ne látszassék, még öregebbé tette magát — egy pár ezer évvel s mint a görögöknél is avíttabb jós zengte a bölcseséget oly régiókból és epochákból, a mikor az öreg embernek sem vált szégyenére a szerelem, a bor, a dal, a rajongás, a mámor.

Így nézem én Goethét az ő keleti álomhonában; nem dervis az, se nem koránmagyarázó, sem sultán, sem

kalmár, sem Hafiz-fordító, sem csaposlegényt czirógató kéjencz, hanem ugyanaz a Goethe, a ki ifjonta káprázta tatta az embereket: az örökifjú lángész, a kiben egyaránt nagy és kifogyhatatlan a genie és a szenvedély; a folyton élvező, de folyton is vágyakozó ős-egyén; az az ember, a kit bámulói is oly ritkán ismernek meg legjellemzőbb oldaláról, mert nem sejtik, mennyit és mily mélyen érzett; azt a költőt, a kit Petőfi hidegnek ítélt! Olympikusnak nevezik, sőt félistennek, pedig Isten már azért sem lehetett, mert ahoz nagy volt a temperamentuma.

A szerelemről kellene még itt szólanom, mely az itt közlött versek javának tárgyát teszi. De egész regény lenne belőle, ha Marianne v. Willemer alakját — az utolsó asszonyét, ki Goethet szerette — csak a legfutólagosabb villámfénysugárral is meg próbálnám világítani. Olvasni kell az ő és férje hátrahagyott levelezését Goethével, mely a költő 64 évétől haláláig meg nem szakadt.* E levelek közt csak egy van, a melyben Goethe tegezi Mariannet. Ez a «te», valamint a levél közvetlen stilusa, mely Goethe prózájának akkor már feszes és ünnepélyes, tréfában is preciosus modorától elüt, külső bizonyítéka annak, a miről a Diván «Sulejka» könyvéből is

* Goethe und Marianne von Willemer — Cotta kiadásban — szerkeaztette Creizenach.

meggyőződünk, hogy e nő tán egy pár napi vagy órai boldogságért odaadta egész lelki életét annak az embernek, a kiért mindent áldozni az ő szemében nem bukás volt, hanem szentté avattatás. Nem is úgy adta neki szerelmét, mint halandónak szokás, a ki tovább is a földön marad. A vágy, hogy viszontlássa, a fájdalom, hogy nélküle már neki üres a világ, édes, szívhasító hangokon, de aranyos szerénységgel is nyilatkozik a szép fiatal asszony leveleiben, tetteiben, verseiben. Hanem azért szíve mélyén úgy érezte, hogy nincs ily percznek folytatása és hogy olyan ő, mint a hellén világ földi szépei, kiket Jupiter látogatott — a kétszer nem jövő. — Ez a nő, a nép gyermeke, egy linczi szinházi fodrásznő lánya, mint gyermek került a frankfurti szinpadra s tánczával, énekével és szépségével feltünvén, a gazdag Willemer, frankfurti senator és szinházprotector házába fogadta, hogy romlástól óvja. Később a felserdült hajadont, kit a világ megszólni kezdett, az öreges úr saját, Mariannenal majdnem egy korban levő lányainak beleegyezésével hitvesévé tette. Kevéssel ez után ismerkedett meg Willemer Goethével, ki később Frankfurtba jövet, három hétre vendége lett a «Gerbermühle» nevű nyaralójában. Itt hozta össze a poezis — a Galeottók legnemesbike — a két szívet, hirtelen és hő együttdobbanásra. Egy évvel később Heidelbergában volt új találkozások s itt csaphatott ki a láng, melyben ég felé lobogott szerelmük — hogy neveiket dioskur-csillagzat-

ként szegezze a költészet mennyboltozatára. Az asszony ártatlanul botlott lány volt, míg Willemer titkos tánccsos hitvesévé nem tette. Goethe csókja pedig, melyet szűzies odaadással, szenvedélytől menten, mintegy alázattal fogadott el a kedves asszony, nemhogy beszennyezte volna, inkább fölmagasztosította előbbi sorsa fölé. Nem hiába, hogy szerette Goethének elénekelni az «Isten és a bajadér» balladát: a költő volt szemében az a Mahadő, a kiért ő az égő máglyára rohant — s magára vette a zársorokat:

Meghatja az Istent a bűnben a bánat;
Botlott sziveket örök égi bocsánat
Tüzes öleléssel az égbe emel.

Goethét, ki e szerelemből táplálta a Sulejka-könyv oltárlángját, ezért is megszólhatja a banális rágalom, mely önzőnek és szívtelennek szereti föltüntetni a világ legszerelmesebb dalnokát. De azért az igazán fenkölt és érző szívek csak örülhetnek rajta, hogy a sors vagy az énekes korával járó tartózkodás nem engedte meg a csodálatos pár újabb találkozását vagy összeszokását. E szerelem csak versekben folytatódott, tehát nem is aljasodott le viszonnyá. De gyönyör és tisztelet tárgya lett milliók és nemzedékek számára az által, hogy költészet vetette ki a szikrát oly érzéshez, melyből ismét a költészet legcsodásabb lángja lobogott világgá.

Ennyit akartam e rendkívüli és sajátságos könyvhöz megjegyezni, nem hogy mélyeit megvilágítsam, hanem,

hogy félreértések ellen megvédjem. Hasonlót kell vala tennem — s még jutalmazóbb lett volna tán az igyekvés — az Elegiák, talán a Sonettek dolgában is, de a tér, az idő és a hosszú, bizony nehéz fordítási munkától megcsappant erő nem engedték. Csak annyit hadd jegyezzek meg, hogy mind a két könyvet, az Elégiákat is, a Divánt is, főleg az ifjúságnak és még inkább az öregeknek ajánlom olvasmányúl. Amazoknak az idealismus, ezeknek az elmúlt tettekből és szenvedésekből eredt bölcseség fogja megaranyozni. A delelő kor a drámát és az epost kedveli, azt, a mit valónak hirdetnek neki, az élet és viszonyok küzdelmét, a melyben a férfiak és az asszonyok maguk is benne vannak Az ifjúkor az, mely a vágyban éli világát. Az aggkor viszont a visszaemlékezésben él. De az emlék is alapjában aligha más, mint vágy, mely a múltba visszafordúl.

AZ ÉNEKES KÖNYVÉBŐL.

HEGIRA.

(Menekülés.)

Éjszak, Nyugat, Dél kigyúlott,
Nép kimúlott, trón lehullott,*
Költő, a keletre szállj ma,
Patriarchák szép honába.
Iszogatván, csókolgatván
Üdülj Chizer ős patakján.

Ott a tiszta jót követve,
Nézzünk az ős eredetre,
Oda, hol a nemzetek még
Isten szavát megértették,
S fejtörést se követelvén,
Isten szólott ember nyelvén.

* A Napoleoni hadjáratokat érti, a melyek elől a költő a keleten keres lelkének menekülést. A ford.

Más istent nem tisztelének,
Becsben álltak még a vének - -
Gyermek-nép élt röghöz nőve,
Elme szűke, hitnek bőve,
És a szó még sokat érő,
Mert nem írás, hanem élő.

Pásztorok közé vegyűlök,
Oazison felüdűlők,
Megülöm a teve-nyerget,
Viszek kávét, mósuszt, selymet;
Pusztán, városokon által
Vonulok a karavánnal.

Hol fáraszt a szikla fala,
Megvigasztal Háfiz dala;
Kalauz, az öszvér hátán
Csillagokhoz fölkiáltván,
Hivja az ott fenn alvókat,
S elriasztja a rablókat.

Iszom, fürdöm s újra iszom,
S dalod zengem, szent Háfizom,
A míg vetkezik a kedves.
Haja illat, szeme nedves,
Mert danáid kéjjel telik,
Húrik is megirigyelik.

Ne mondjátok, hogy ez vétek,
Inkább szentnek tiszteljétek.
Szentek a költők s danáik
Paradicsom kapujáig,
Sőt az istenig elérnek
S halhatatlanságot kérnek.

TALIZMÁNOK.

Istené az Oriens,
Istené az Occidens,
Igy az Észak és a Dél
Keze alatt bizton él.

Ő, az egy igaz biró,
Tudja, kinek mi való.
Száz nagy neven magasztalják,
Legszebb neve az Igazság.

Kétség hol hiába kutat,
Igaz ösvényt mindig mutat.
Tetteimben, énekimben
Nála jobb vezérem nincsen.

Földi dolgon járván eszem,
Erről mégis ő kezesem:

Szellem nem porlad a röggel,
Ha szorítják, égre tör fel.

A lélekzéshez kettős csuda kellett:
Szívsz levegőt és ismét kilehelled.
Egyik szorongat, másik szabadít.
Ily kettős életed e földön itt.
Dicsérd az Istent, mikor megszorúlsz
S dicsérjed ujfent, mikor szabadúlsz.

VALLOMÁS.

Három dolog az, melyet
Ember bajjal rejteget,
Első a *tűz*, a falánk:
Nappal füst lesz árulója,
Éjjel meg a szörnyü láng.
Második a *szerelem*.
Mert titkát a száj ha ójja,
Árulója lesz a szem.
Verseméný a harmadik:
Véka alá nem teszik,
Költő verset ha bevégez,
Rögtön oda nőtt szivéhez
S azt akarja énekesse,
Hogy egész világ szeresse,

Irja tisztán, irja szépen,
Olvassa, csak úgy szakad:
Perczre sincsen az eszében,
Gyötör-e vagy elragad?

ELEMEK.

Mily elemekből szűrődjék
Igaz költő igaz dalja,
Hogy szeresse a nagy község
S mester is örömmel hallja?

Szerelem az első théma,
Nincs e nélkül jó poéma
S mi áthatja az egészet,
Inkább bűbáj, mint művészet.

Aztán bor kell a kehelybe,
Hogy peregjen dallos nyelve.
Koszorút kap, a ki csókos,
De duplát kap, ki pityókos.

Aztán csatát ne sajnáljon,
Melytől dala csattog, bömböl,
És a hős, mint Phönix szálljon
Győztesen a lángözönböl.

Okvetetlen' tudjon végűl
Gyűlölni teljes szivéből,
Azt, mi félszeg, rút és hűlye
Javallani meg ne tűrje.

Költő, ki ez ősi négyet
Összeszűri, míg egygyé lett,
Áldását, mint Háfiz ontja,
Nemzetekre, századokra.

ALKOTÁS ÉS IHLETÉS.

Ádám göröngy volt, míg az Ég
Embert csinált belőle,
De anyaméhből kelve, még
Esetlen volt és dőre.

Orrába fújt most Elohim,
Megérzi Ádám, reszket . . .
Ez haladás volt, mivel ím'
Már prüsszenteni kezdett.

De így is fél tuskó maradt,
Járó kelő fajankó,
Míg Noé nagyobbat haladt
És létre jött a kancsó.

Mihelyt nyelvéhez ért a bor,
A tuskó szárnyra lendűl,
Mint a kovásztól tészta, forr,
Fölgerjed s elevendűl.

Igy visz, o Háfiz, ajakad,
Mely a bort bőven issza,
Dal közben, koczintás alatt
A teremtőhöz vissza.

TÜNEMÉNY.

Fekete fellegen
- - Zápor elállván —
Phoebus ha megjelen,
Kél a szivárvány.

S láttam hasonló kört
Míg ködös éj volt - -
Az is az égre tört,
Noha fehér volt.

Víg öreg úr, ne félj
Megöregedni,
Noha hajad fehér,
Fogsz te szeretni!

BÁTRAN.

Mi az, a mi velem jót tesz
S gyógyít mind halálig?
Az, hogy minden mocczanó nesz
Bennem dallá válik.

Ne bánd, mi bánt! Költő vét, ha
Vesztegel útszélen.
Míg él, danol a poéta,
Hát míg danol, éljen!

Harsogjon a lét, mint érczkürt
Költő szivén által,
S ha vele a sors nem békült,
Békül ő magával.

NYERSEN ÉS DEREKASAN.

Fenn héjáz, ki verset ír!
Hát ne szidjatok!
Vérem teszi, nem a hír,
Hogy bátor vagyok.

Ha én is kesergenék
Minden percz baján,

Szerény volnék, mint ti -- még
Szerényebb talán.

Szerénység kis lány előtt
Tetszetős nagyon,
Mert mi nyers, az bántja őt
S vonzza, mi finom.

Ott is légy szerény nagyon
S hallgasd estelig,
Hol egy bölcs nagy dolgokon
Elelmélkedik.

Költeni merész dolog,
Bizzátok reám:
Jó barátok, asszonyok,
Mind jöhettek ám!

Csak te, csuhátlan barát,
Ne papolj nekem:
Ásításra bírsz, de ládd,
Szerénységre nem.

Ne daráld szünetlenül,
Mi a költemény!
Gyermekplundra ez, miből
Rég kinőttem én.

Ha a költő malma jár
Nem kell oda gát.
Ki a költőt érti, már
Élvez s megbocsát.

BOLDOG KÉJVÁGY.

Ne hallják, csak bölcsek s vének,
Mert gúnyt űz a pór belőle:
Élő vágyról szól az ének,
Mely a lángba halni dőlne.

Hűs közén szerelmi éjnek,
Mely nemzett, melyen nemzettél,
Egy új vágynak, egy új kéjnek
Hona lett a mécses szentély.

Lelked szárnya kifeszűl, és
Elhagyod a sötét ágyat,
Magasztosabb közösülés
Kéjét sejti tisztult vágyad.

Távolság már nem riaszthat,
Hol világ van, oda szállasz,
S míglen csak a fényt szomjaztad,
Mint a lepke, lángban állasz.

S míg e kettőn át nem haladsz:
Halálon s föltámadáson,
Csetlő, botló vendég maradsz
Ezen ködös földvilágban.*

—

Ha áldott lőn egy lenge nád,
Hogy a világnak édességet ád,
Ugy áldd, ég, ezt az iró szárat,
Hogy méz legyen, mi ebből árad.

* Magasztos pendant-ja az V. számú elegiának, hol az elaludt kedves vállain scandálja a verset a pásztoróra után a poéta. Az aggastyán élvező kevesebb naivitással és világossággal, nehezebben érthető, mysticus mélységgel itt ugyanazt fejezi ki: hogy a földi gyönyörök alatt vagy fölött a genius mindig az ideálhoz keresi és meg is találja az utat. A ford.

HAFIZ KÖNYVÉBŐL S EGYEBEK.

A szó a menyasszony,
A szellem a vőlegény,
Hogy ily párt jól egygyé forraszszon,
Azt csak Hafiznál láttam én.

JELZŐ MINT NÉV.

Költő: Mondd, Semr-Eddin Mahomet,
A te dicső nemzeted
Hafiznak * mért nevezett el?

Hafiz: Szolgálok a felelettel:
Mert a Korán örökét
Szentül őrzém, s változatlan,
Tettben úgy, mint gondolatban
Hirdetem a szent igét,
Úgy hogy köznapi sötét

* Semr-Eddin Mohamet könyv nélkül tudta az egész Koránt; «Hafiz» Hammer szerint annyit tesz, mint «Megőrző».

Rosszaság nem fért szivembe,
Sem azokba, a kik hévvel
Állnak a hű jóssal szembe,
Azért dicsekszem e névvel.

Költő: Hafiz, így, bár távol tőled,
Nem maradok el mellőled,
Mert a kivel egyet érzünk,
Azzal tán egy sorba férünk.
Sőt képmásod vagyok ebben,
Őrzöm másoknál hívebben
Szent könyveink eredendő
Képeit és lenyomatját,
Mint ama szent, híres kendő
Isten urunk ábrázatját
S minden tagadással szemben
Nyájas hit derít föl engem.

VÉGTELEN.

Hafizhoz.

Nagygyá tesz az, hogy nem érsz sohse véget,
S hogy sohse kezded, azzal áld a végzet.
Dalod forog, mint a csillagos ég,
Hol egybe forr a kezdet és a vég,
S a közepén is azt találni szintén,
Mi végén lesz, s mi vala eleintén.

Forrása vagy a kéjnek, az örömnek,
Hullámid fogyhatatlanúl ömölnek,
Ajakad mindig csókra kész,
Van öblös hangod, édes mint a méz;
Borértő torkod, a mely sohse szárad,
És szíved, melyből jóság árad.

S ha az egész föld elsülyed,
Csak hadd versengjek én veled:
Csak ezt az egy szerencsét várom,
Hogy kéjben, búban ikrem légy és párom,
És legyen éltem büszke kincse
Szeretni, mint te, — inni, mint te.

—

Szállj, ének, eredeti, friss,
Mert uj is vagy meg régi is!

UTÁNZOTT FORMÁK.

Reménylem, eltanúlom csuda-rímed,
Ismételése sem lesz ellenemre.
Egy ötletből másikra varrok hímet,
De nem is gyártok szókat csupán szemre,
Ha nem szolgáltat rá az eszme czímet,
Mint nálad, költők ősi fejedelme.

Mert mint a szikra (mikor karmazsin lett
Az égő város s a láng gerjedelme
Ujabb vihart szít) még utolsó pírt vet
S kiveszni száll a csillag-végtelenbe,
Ugy szállt dalod, felgyujtani e szívet
Uj kedvre, én hozzám az idegenbe.

Vonz ugyan a ránkparancsolt mérték,
Mely a tehetségnek próbakő,
De hamar megúnod; nincsen érték
E lárvákban sem vér, sem erő.
Sőt az ész is belefárad végkép,
Míg, új formát szülvén lelke lobja,
Mind a holt formákat tűzbe dobja.*

* E végstrófát (mely mellesleg mondva, a jambusból a trochaeusba csap át) Goethe német commentatorai, Düntzer és Loeper a felötlő ellenmondás daczára, szintén a keleti versidomra magyarázzák. Én ellenkezőleg azt hiszem, hogy itt a megszokott és merev európai formák ellen kel ki Goethe, mint a melyek elől az Oriens költészetében keres szabadulást. E magyarázatomnak fő erősségét (belső sugallatomon kívül) abban találom, hogy másképen a vers nem is érthető s az utolsó strófának különben annyi értelme volna, mint egy «Utóirat»-nak, mely azt mondja: Tessék e levelemet meg nem irottnak tekinteni. A ford.

HAFIZNAK.

Hafiz, én versengni véled?
Őrület!
Hajó is nagy czélt remélhet
És merész lehet,
Hogy ha vászna feszűl, széled
S délczegen siet
De vihar dúl, semmivé lett,
Horgonyt sohe vet . . .
Igy dalod is hűt meg éget,
Könnyű teneked!
Mert a láng, mely szolgál téged,
Engem eltemet.
Ám bennem is büszkén éled
Nagy emlékezet:
Én is láttam nap-vidéket,
Örök kék eget! *

* Olasz utját érti. A ford.

HAFIZNAK.*

Hogy mitől ég mindegyikünk,
Rég tudva van előtted,
Ha koldus vagy király nevünk,
A *vágy* az, mi erőltet.

Ugy fáj, aztán oly jól esik
A megbolondulásig!
S nyakát ha törte az egyik,
Merész marad a másik.

S így, Háfiz, szíved megbocsát,
Hogy én is merész lettem,
Egy mozgó Cyprus mint a nád
Hajlongván itt mellettem.

* A Kelet-Nyugati Diván egyik legjellemzőbb darabja. Itt Goethe Hafiz mezében magát festi s szabadon zengi, a mit a 70 éves agg és államminiszter dallani nem merne, az örömet, melyre a költőt ilyenkor is képesnek és méltónak itéli: a szerelmet, a bort, az ifjakat is édesgető bölcseséget, sőt a nagyok kegyét is. S e mellett, a mi a Divánban is ritka, a keleti hasonlatokból és milieuből egy perczre sem esik ki. A ford.

Lábát a föld megszereti.
«Vess gyökeret!» kívánja.
Lehellete a keleti
Szellőknek fűszerszáma.

S mind ez vonz oly sejtelmesen,
Hol sűrü fürtje omlik,
Aztán, ha jókor meglesem,
A szélben szerte bomlik.

S szép tiszta homlok néz feléd,
Mely szív-redőd' simítja,
S hallod szép tiszta énekét,*
Mely lelked' andalítja.

S az ajk oly édesen gagyog,
Hogy féket nem ismerve
Ugy érzem, most szabadulok,
Hogy -- lánczra legyek verve.

Lehünk már vissza nem talál,
Lelkünk egymásba folyna

* Itt kétségtelen, hogy Willemer Marianne a dal tárgya, a kinek szerelménél csak dala nemesebb.
A ford.

És illat kél és pára száll
Felhőként gomolyogva.

S az édes láng ki sem aludt,
Kupát fogsz már kezedbe.
A csapos jő, a csapos fut
S az ifju tölti egyre.

Szeme szikrázik, szíve hő,
Ajkad szavára vágyik,
S mint mámorosan száll elő,
Igédet szívja váltig.

A csillagok körébe lát
S mélyébe a sziveknek,
Pelyhedzni érzed ajakát,
Ifjúvá lett a gyermek.

Megfejti, Háfiz, enyhe szód
A föld, a szív rejtelmét,
Fölkelted a gondolkozót,
És míveled az elmét.

S hogy forrást bő kegyekre nyiss,
A trónt is andalítod,
Jó szót adsz a Szultánnak is
S a nagyvezirnek itt-ott.

Mindenre jó a játszi vers,
A melyre lelked pezsdül,
S így kedvesen vezetsz e nyers,
Vad * életen keresztül.

* Igy forditom az eredeti szöveget, mely úgy szól: «Durchs rauhe milde Leben», határozottan sajtóhibának tartván a milde-t wilde helyett. Düntzerben, a ki tizenhat kötetben commentálja Goethe verseit, s e versnek három lapot szentel, hiába kerestem egy kis megjegyzést e minden esetre feltünő sorról, a mint egyátalán lélek és kritika nélküli hangyamunkájában épen az, a mi nehézség, soha sem talál magyarázatot. De ha észt nem is, legalább pontosságot várhatna az ember egy pédanstól. Düntzerben még ez sincs. E versben az a sor: «Der Schenke läuft, der Schenke kommt» méltán emlékezteti a «Sänger» czímü balladának egyik hasonlóan hangzó sorára, melyet így idéz (emlékezetből): «Der Page lief, der Page kam», holott valósággal így szól:

Der König winkt, der Page lief.
Der Knabe kam, der König rief etc.

Furcsa illustratiója a híres német alaposságnak. A ford.

A SZULÉJKA KÖNYVE

EGYESÍTVE

A SZERELEM KÖNYVÉVEL.*

(Usk Nameh).

MINTA-SZERELMESEK.

Példa, napsugár
Hat szerelmi pár.

Hírre gyúlt ki, szóra pusztán
Rodawuért Rusztán.
Álomlátás martaléka
Jusszuf és Szuléjka.

* Az első 9 darab az Usk-Naméhből való, mely Goethenél a Szuléjka-könyvtől el van választva. A tárgy azonos lévén, a szemelvényeket egy könyvbe foglaltam össze, mely az egész Nyugat-Keleti Diván javát és derekát képezi.

Csupa szerelmi kín
Farhad-Szirín.
Hűségre példa
Medsnun és Léjla.
Késő szerelemre gyúl
Botejnára ősz Dsemúl.
Ajak ajakon
Szulamith és Salamon.
Ezeket tartsd szem előtt
S szerelemre lesz erőd.*

MÉG EGY PÁR.

Bizony a szerelem nagy érdem.
Nagyobbat mit nyerhetni, kérdem.
Rangot nem ad, nem gazdagít az,
De hírben hőshöz hasonlítasz.

* Nem áltatom az olvasót azzal, mintha ezt és a következő verset, (s a hozzá hasonlókat) akár érzés, akár értelem tekintetében magam is igen nagyra tartanám. A formával és a keleti hangulattal űzött játéknak kell ezeket nézni; az, hogy perzsa és arab poesisból vannak fordítva, nem ád nekik sem bájt, sem értéket. A legtöbbet ebből az inkább tudós fajtából ki is hagytam.

A ford.

Wamikot s Azrát a poéták
Ugy ünneplik mint a profétát.
Nem kellenek ahoz mesék,
Ha nevük hangzik, már elég.
Ki bánja, mást mit tűrtek s tettek?
Mind tudjuk azt, hogy hőn szerettek.
A többit nem is kérdezik,
Elég ez: Azra és Wamik.

OLVASÓ KÖNYV.

Legfurcsább sok furcsa könyv közt
A szerelem könyve.
Végigolvastam figyelve:
Pár lap öröm mily kevés!
Füzetszámra szenvedés.
Nagy szakasz a válás.
Viszontlátás kis fejezet,*
Töredék csak. Kötet a bú,
Hosszú magyarázatokkal
Végtelenbe nyujtva.
Igazad van, óh Nisámi!
Ki old meg megoldhatatlant?

* A Marianne-nal folytatott levél- és költeményváltás évekig a viszontlátáson fordúl meg. A ford.

Szeretők, ha végre
Ujra találkoznak!

*

Igen! Ez volt a szem, a mely rámtekintett,
Igen! Ez az ajk, mely csókkal telehintett.
Ez a vékony derék, ez az öblös lágyék,
Melyért édenből is az ember kivágynék!
Álom-e, hogy itt volt? Lehet-e, hogy eltünt?
Igen, itt volt s egygyé forrott testünk, lelkünk.
Nekem adta magát, s leköté, még szökve
Egész életemet magának örökre.*

*

Kedves, ah, most szoros féken,
Mint rab börtön falain,
Ugy tapadnak szabad légben
Néked dalolt dalaim.

* Egyenesen Szulejka-Marianne-nak szól. «Ja, sie war's, sie hat's gegeben, Hat gegeben sich im Fliehn». E sorokból világos a Marianne leveleiben is homályban hagyott viszony bensősége, melyet a költő kora és — költészete mégis szüziessé tett. A vértelen Düntzer e helyet így commentálja: «Die Geliebte, die er geküsst, die aber, als er sie umarmen und sich des Genusses freuen wollte, vor ihm floh.» Szegény commentátor!

A ford.

De az idő-áradatban
El nem tünnek én velem,
Minden soruk halhatatlan,
Örök, mint a szerelem.

*

Mi gond az, mi szivembe csap?
A lét rövid s hosszú a nap.
Vágyik a szív — ki mondaná,
Hogy égbe-e, vagy máshová?
Békét e szív sohase hágy,
Magától elszakadni vágy,
S ha eljut a lány kebleig,
Az égbe ért és aluszik.
De már viszi az élet-ár,
Onnan még lelke hazajár,
Nyer, veszt, bont avagy összetűz,
Magával mind bolondot űz.

BEÉRI.

Tied az a szép leány,
De nem szerelemböl ám!
Boldoggá ez hogy' tehet?
Hizeleg csak, nem szeret.

Költő.

Elég, hogy enyém a lány
S ezzel mentem magamat:
A szerelem adomány,
A hízelgés hódolat.

MEGADÁS.

Danolsz, a míg magad' emészted?
Gyönyört okozva tönkre mész?

Költő.

A kedves rám rossz szemmel nézett
S megvallom, hogy szivem nehéz,
A míg ajkamról cseng az ének.
Lám, mint a viaszgyertya égek - -
Az is világít s elenyész.

*

A bús szerelem zúgot keresett,
Hol bús rideg éjbe' magára lehet.
Üres szivembe nézett
És oda rakott fészket.

TITOK.

Kedvesem szemforgatásán
Csudálkoznak az emberek,
De csak én tudom valóban,
E szemek mit jelentenek.

Azt jelentik: *Ezt* szeretem,
Nem pedig mást vagy akárkit,
Rám ne vesztegesse senki
Tekintetit, sóhajtásit.

Bizony szörnyű hatalommal
Néz e két szem köröskörűl,
De csak egynek, ki az ígért
Szép órának titkon örűl.

MEGHIVÓ.

Kár a Ma elől szaladni,
Mert a nap, melyet elérsz,
Nem fog szebbet, jobbat adni.
De ha magányomba térsz,
Hol a világot kerűlöm,
Hogy szeretnem sikerűljön:

Itt örvendhetsz tiszta jónak.
Ma legyen ma, holnap holnap.
A mi volt és a mi jön,
Meg nem állít, el se ragad.
Csak te maradj örömöm,
Boldogíts s légy boldog magad.

*

Hogy Jusszufot Szuléjka megszerette,*
Nem volt mesterség.
Ő fiatal volt s mondják szép felette,
Természetes volt, hogy egymást keressék,
És boldogítsák és szeressék.
De hogy te, régen áhitott leány,
Ifjú tüzes pillantást vetsz reám,
Szeretsz ma s holnap boldogítsz talán: —
Azért hadd dicsőítsen énekem:
Szuléjka légy örökre énnekem.

HATEM.**

Tolvajt *csinál* az alkalom?
Dehogy! A tolvaj ő maga.
Ellopta, a mi nyugalom
S szerelem bennem még vala.

* Álmában látta. A ford.

** Goethe ezentúl így nevezi magát Szuléjkával (Marianne v Willemer) szemben. A ford.

És néked, néked adta mind,
Mit őrzék éltem kincseként
S koldus szivem most rád tekint
S csak tőled várhat lét-reményt.

De már karbunkulus szemed
Fényéből int az irgalom
S biztat, hogy csókod' közepett'
A megujúlást várhatom.

SZULÉJKA.*

Szerelmed hangja boldogított
S a tolvajt én nem korholom.
Engem — ha téged károsított,
Gazdaggá tett az alkalom.

Aztán lopásnak mért is tessék?
Add önként magadat nekem!

* Marianne költeménye, melyet Goethe mint másokat, hogy e ritka szerelmi Duo teljes legyen, a gyüjteménybe fölvett. Az öreg költő, mondják, Marianne versein sokat simitott. De a csodaédes fiatal lélek sokhelyütt túltesz az öreg lantoson, kinek egyszer élvezett szerelme dalra ihlette a csókja által felavatott ajakat. A ford.

Én loptalak meg! És dicsőség,
Hogy érted lesz tolvaj nevem.

Az ajándékért dús a kamat
És édes lesz a jutalom;
Vedd életemet, nyugalmamat
Oly örömest, mint én adom.

Ne emlegess hát szegénységet,
Gazdaggá tesz a szerelem.
Ki nem irigyli szerencsémet,
Mikor Hatem-et ölelem?

HATEM.

Az lehetetlen! Én -- öledben?
Én -- ittasúlva hangod hallatán? ---
De hiszen minden rózsa lehetetlen,
S megfoghatatlan minden csalogány.

SZULÉJKA.

Csónakázván alkonyatnál,
Ujjamról, álomszerű
Könnyüséggel, melyet adtál,
Lecsúszott a kis gyürű.

Fölébredtem, mikor ép a
Rózsás hajnal nyilt ki fent.
Mondd, poéta, mondd, próféta:
Ez az álom mit jelent?

HATEM.

Adok erre, édes szépem,
Jó megfejtést, egyszerűt.
Tudod, mint vált Velenczében
Dóge s Ádria gyürűt?

Szép ujjadról úgy esett le
Euphratesbe a gyürű....
Szítson hálaénekekre,
Ez álom oly gyönyörű!

Azt, ki tégedet óhajtva,
Hindostánból jött ide,
S innen, új karaván hajtva
Vörös-tenger szélire: - -

Engem összeadsz folyóddal
Erkélyed hűsével itt —
S néked adom ezer csókkal
Éltem többi napjait.

SZULÉJKA.

Mondd, te, ki költő-varázszsal
Száz dalt írtál gyöngyírással
S ide szórtad, majd oda,
Dús kötésben, arany széllel
Gondos, pontos, szép tökélylyel,
Hogy kézműnek is csoda -
Mind ez, telve szenvedélylyel:
Szerelemnek záloga?

HATEM.

Igen! Szemet, kéjben bolygót,
Ajkat zengett, víg mosolygót
S fehér fogsort énekem
Fürtöt, kigyóhoz hasonlót
Vállra, nyakra bájjal omlót.
Ebből látod, édesem,
Hogy Szuléjka milyen rég volt
Megjósolva énnekem.

*

Kevés az, a mit én kivánok,
Mert örömem sokban telik
S e kevesért nem kell, mint mások,
Sovárgnom hosszú évekig.

Csapszékben ülök deszkapadon,
S nem szűkelem a kis helyet,
De mihelyt rád tér gondolatom,
Timurrá * tesz a képzelet.

Hódolt országit néked adnám,
Úr lennél számtalan hadán,
Rubinttal adóznék Badaksán,
Türkiszszel az ind' Oczeán.

Aszalt gyümölcsöt, édes nyerset
Fizetne napos Bokhara,
Selyempapíron ezer verset,
Samarkand, a papír hona.

Irnám, hogy jönnek, bárha késve
Ormus felől ajándokok,
S hinnéd, a föld kereskedése
Csupán a kedvedért forog;

Hogy a bramínok ősi földjén
Sok ezer ujj számodra fon,
Lotus virágit tűre öltvén,
Hímezve selymen, gyapoton.

* Napoleont érti több helyütt Timur alatt.
A ford.

Hogy kedvesemnek ékességül
Ássák Szumelpuz mélyeit,
S földből, agyagból, törmelékből
Gyémántot mosnak néked itt.

S buvár merészen száll az árba,
Halászni gyöngyöt, drága jót,
S hozzáértők egész divánja
Rostálja a neked valót.

Még csak Balsórah adná hozzá
Töményét, ritka füszerét:
Igy az egész föld kincsét hozná
A dús karaván elibéd.

E császár-javakat csudálnád,
De tudnád: csak bódítanak.
A szerető szív boldogságát
Szerető szívben érzi csak.

*

Úgy-e, tudod, nem haboznék
Néked adni Bokharát,
Samarkandot és ahoz még
Mit csak föld meg tenger ád?

Kérdd a császártól, hogy ád-e
Országot szerelmedért?

Dicsőbb, bölcsebb nálam — ámde
Szerelemhez ő nem ért.

Felséged, hogy így tehessen,
Kéne ahoz két dolog:
Hogy egy ilyen lány szeressen,
S koldus légy, mint én vagyok!

*

Szivet szívért, napot napért,
Szóra szó és szembe szem,
Csüggni, ajkhoz ha ajak ért,
Kölcsönös lehelleten - -
Így minden nap, minden estén!
Ah, de méla gondolat
Lappang dalaim alatt:
Jussuff *bájával* szeretném
Viszonozni bájadat!

*

Csak élvezni vagyok képes
Érdemelni — nem lehet.
Érd be dalaimmal, édes,
S vedd hozzá hű szívemet!

*

Mint a mósusz, oly dicső vagy,
Ha eltűntél is, érzelek.

SZULÉJKA.

Nép és rab, s ki győzött küzdve
Mind csak ezt vallotta rég,
Hogy halandó legfőbb üdve
Jellem és személyiség.

Élni való minden élet,
Csak magadhoz hű maradj.
Veszteség nem érhet téged,
A míg az lész, a mi vagy.

HATEM.

Lehet. Ámde új világot
Gyújt nekem a szerelem:
Én a földi boldogságot
Szuléjkában ismerem.

Míg magát rám pazarolja
Megbecsülöm Én-emet.
Ha elhagyna, érzem nyomba:
Hogy mivoltom elveszett.

Hatem akkor véget ér. De
Sorsot is vált csakhamar:

Beleszáll a boldog Én-be,
Kit ölel e puha kar.

Kedveért — ha nem is Rabbi
(E rang még sem ingerel)
De Firduzi, Mohanabbi,
Sőt császár leszek, ha kell.

HATEM.

Barna fürtök, mámorítók,
Takarjon be éjetek!
Ez ősz haj, ti lenge kígyók,
Nem versenyez véletek.

De e szív nem állhatatlan,
Örök tavasz az övé
S mint hó lepte Aetna-katlan
Veti lángját ég felé.

Pirt vet a kopár tetőkre,
A hajnalra rápirít,
És még egyszer érzi Hatem*
Tavasz s nyár fuvalmait.

* A rím itt «Goethet»-t kívánja az eredetiben is. A ford.

Fuss, csapos! Még egy üveggel
Hadd köszöntök ő reá!
S ha elégek, mondja reggel:
Értem égett hamuvá!

SZULÉJKA.*

Nem hagylak! Hidd, szerelemre
Ád erőt a szerelem,
Szíved erős gerjedelme
Dísz, dicsőség énnekem.
Kéjjel hallom énekesem
Világhírét zengeni:
Föld öröme a szerelem,
De a szellem mennyei.

— —

Ne vond meg rubin ajakad
Korholva a tolakodótúl:
Szív betegének csak szabad
Oda fordúlni, hol kigyógyúl?

Ha olyan távol van is kedvesed,
Mint a nyugattól a kelet,
Szived a Saharán végig siet

* Szintén Marianne verse. A ford.

A nélkül, hogy az utat eltéveszsze.
Szerető szívnek Bagdad sincsen messze.

Minek öt érzék? Sok a boldogságnak!
Egy is elég, ha jő a pillanat.
Süket szeretnék lenni, hogyha látlak,
És vak, ha hallom hangodat.

Távol szivem szerelme,
Hogy' lenne vig napom?
Tollat fogok kezembe,
Nem kell a billikom.

Ha kebelén nyugodtam,
Nem szóltunk azalatt.
Mint akkor nyelvem, mostan
A toll is elakad.

Csak töltsd, csaposlegényem!
Ő szótlan int Igent.
Csak ennyit mondok: Éljen!
S ő tudja, kit jelent.

Csokros, bokros ágakon
Nézd csak, kedves, ottan
Mint függ gyümölcs gazdagon
Tüskés, zöld burokban.

Nem ösmerve még magát
Formálódik régen,
Ringatván türelmes ág
Várja, hogy megérjen.

S folyton hajt az erjedő
Barna mag varázsa,
Hogy a nap, a levegő
Birodalmát lássa.

S pattan kérge s húllnak ím
Édes ízzel telve:
Így hullanak dalaim
Bokrosan öledbe.

DICSKÉP.*

A nap, a hellén Helioszsza,
Arany fogatján útra kel,
Tudván, a világ szélehossza
Hódolva néz hozzája fel.

* Rossz czím, de merem mondani, hogy nem rosszabb az eredetinél, mely így szól: Hochbild s jelentése: «Magasztos tünemény». Goethe egy szót akart, nem precisen találót, hanem (mint öregebb korában egy-

S látván, a felhők égi lánya
Buvában könyre könyet ejt,
Minden sugárát néki szánja
S víg tájra sütni elfelejt.

Belé merűl e borzalomba,
A felleg-éjre fényt derít,
Gyötrelmeit megaranyozva
Csókolja minden gyöngyeit.

Fölnéz az, a fényt kéjjel iszsza,
Nem szűnik föltekinteni,
És Helioszt tükrözve vissza,
Alakot nyernek gyöngyei.

S így tarka ívben, nászi kedvre
Várja urát a szép ara:
A Nap feléje jön sietve,
De ah, nem éri el soha.

Így engem, ha feléd repülnék,
Eltilt a sors határzata,
S bár Heliosz-szekéren ülnék,
Nem érlek el soha, soha!

általán) sejtelmes-rejtelmest. Azért nem maradtam meg eredeti szándékom mellett, hogy egyszerűn »Szivárvány«-t írjak. A ford.

UTÓHANG.*

Dicső a költő, ha magárúl,
Mint napról, császárról beszél:
De hogy soványúl, halaványúl,
Ha éjjel, loppal útra kél.

A felhő-foszlányt át nem hatja
A nappal oly azúros ég,
Sápadt és szürke arczulatja,
Szíve könyei feketék.

Ne hagyj ilyen sötétbe' — vess rám
Kedves fényedből gazdagon:
Te Phosphorusom, mécsem, gyertyám,
Te napom, holdam, csillagom!

SZULÉJKA.**

Hogy irigylem nedves szárnyad'
Óh harmatos esti szél!
Mért nem kelhetek utánad
Messze, hol a kedves él?

* A megelőző vershez. A ford.
** E híres verset is Marianne írta. A ford.

Vágyra keltesz minden szivet
Ha suhogva szárnyra kelsz,
Fű és virág, domb és liget
Könyez, a mint rá lehelsz.

De kisírt szememhez érvén,
Könnyítsz a sajgó seben:
Meghalnék, ha nem remélném
Viszontlátni kedvesem!

Szállj s köszöntsed lelkem hívét,
De csak vágyam' tudja meg:
Szólj szerényen! Ne bántsd szívét
Azzal, hogy mit szenvedek.

Két szót mondj, mindent jelentőt,
Hogy «Szerelme életem»,
Jőjjön, jőjjön: mind a kettőt
Csak láttán remélhetem!

VISZONTLÁTÁS.*

Ujra sütsz hát, általtörvén
A felhőn, szép csillagom?
A távollét, ah, mily örvény,
A válás mily fájdalom!
Te, örömim felezője,
Itt vagy? Merjem hinni ezt?
Oly nagy a múlt kín erője,
Hogy a jelen is riaszt!

Mikor Isten szíve mélyén
Szunnyadt még az Egyetem,
S alkotó nagy ösztön késztvén,
Dörgött a nagy szó: Legyen!
És ütött az első óra
S rá fájdalmas Jaj! felelt,
Győztesen a keltő szóra
A mindenség létre kelt.

* Csodálatos analogia (s egyúttal ellentét), hogy itt a hatvannégyéves Goethen esett meg ugyanaz, a mit a 25 éves Schillerben ifjonti áradozásnak, sőt bombastnak itéltek, hogy t. i. a kedveshez való vonzalmát azon erőkkel azonosítja, melyek a világot szülték és összetartják. A Laurához való «Ábránd» semmivel sem fiatalosabb, mint az öreg Hatem ömlengése: legfeljebb, hogy b e n s ő b b az öreg úr szerelme. A ford.

Megnyilalt a fény — s gomolyba
Folyt a megijedt sötét,
Az elemek szétomolva
Leltek utat szerteszét -
Kába álomként kavargva
Oszlik minden és rohan
Mereven határtalanba,
Vágytalan és hangtalan.

Néma, siket lévén minden
És a magány szertelen,
A hajnalt teremté Isten,
S véget ért a gyötrelem.
A homályba zengve játszott
A sokszínű napkelet,
S mi már szerteválni látszott,
Ujra szeretkezhetett.

S egymást keresé sietve,
A mi egymáshoz való
S kelt a lét végetlen kedve
Szívből szívbe átfolyó.
Mi teszi, hogy szív sziven csügg?
Mindegy, ha erő, ha csáb:
Pihenj, Allah mi teremtjük
Most világodat tovább.

Ily hajnali csudatétel
Vonz engem ajkad felé,
S a frigyet ezer pecséttel
Csillaghad pecsételé.
Örömünk, keservünk örök
Szerelemre példa-jel,
S ha egy új Legyen-szó dörög,
Az se választ minket el!

HOLDFÉNYES ÉJSZAKA.

Mit súg úrnőm? Szeme zárva,
De mint suttog, ige lebben
Félig nyitott ajakán,
Szürcsölt bornál édesebben.
Talán ajka ikerpárja
Vágyik másik pár után?
Csók kell nékem! Csók, ha mondom!

Lásd, az ezüstfélhomályban
Hajt, virágzik minden ág-bog,
Csillag mosolyogva int,
Bokorárnyból zöld smaragdok
Fénylenek mind szaporábban
S szemed rájuk sem tekint? . . .
Csók kell nékem! Csók, ha mondom!

Édes-keserűen innét
Szintúgy suttog hű barátod
Az ezüstös hold alatt;
A hold töltén, fogadtátok,
Találkozni fogtok ismét
S ím, megjött a pillanat...
Csók kell nékem! Csók, ha mondom!

TITKOS JELIRÁS.

Király szolgálatában
Bölcs diplomata-had,
Forgasd mind szaporábban
Rejtélyes tolladat.
A titkos jelirás oly
Nagy tiszteletre költ...
Pedig azért magától
Forog tovább a föld.

Szép úrnőmtől jött máma
Hozzám ily jelirás:
Szép lelke találmánya,
Szívéből kelt varázs;
Gazdag szerelmi csoda,
Szűzi lepel alatt,
A köztünk ide-oda
Áramló akarat.

Ezer s ezer virágból
Font fűszeres csokor,
Száz angyalröptü vágytól
Megnépesült fasor,
Az égbe tarkán lengő
Madárkák ezere,
S alant üdítve rengő
Daloknak tengere,

Föltétlen vonzás képe
Kétszínű jegy alatt,
Mely velőnk velejébe
Mint nyílak éle hat -
Mit kedvesem talált ki,
Tudom, hogy régi csel -
Nos vegye hasznát bárki,
De ne árúlja el.

VISZFÉNY.*

Egy tükröm van s oly kedvvel
Tekintgetek belé,
Mintha királyi rendjel
Díszét jelentené.

* Marianne egy zománcz-rózsakeretbe foglalt tükröt küldött neki ajándékúl. A ford.

Nem mintha saját képem
Ugy tetszenék nekem,
De társaság kell nékem,
S azt itten föllelem.

Mert míg özvegy lakomban
Belé pillantgatok,
Rózsás keretből nyomban
A kedves mosolyog.
Fordúlok, csókra készen —
S eltűnt a drága fő;
De verseimet nézem,
És ujra itt van ő.

Irom is egyre szebben,
A mint tollamba jő,
S meg nem zavarhat ebben
Gúnyos gáncskereső.
S lazúr zománcz-keretben
A rózsadísz közül
A kedves szebbnél szebben
Rám néz és földerül.

SZULÉJKA.*

Dalnokom, mi mélyen érzem,
Mit jelent e költemény:
Látom minden betűjében
Hogy körűlted vagyok én.

Hogy szerelmed távol földre
Száll a hű leány felé,
A ki életét örökre
Csak tenéked szentelé.

Ugy van, hívem - tükröd szívem,
Melyben magad' láthatod,
Melyre csókod ezer ízben
Égő pecsétet nyomott.

Ábránd s való csudaképen
Foly végig e levelen:
A költészet díszmezében
Megtestesűlt szerelem!

* E dal Goethe kezeírásában maradt meg; ha nem a Marianne kéziratáról vett másolat, akkor ezúttal maga Goethe írta meg az előző versre a feleletet is. A ford.

SZULÉJKA.

Nagy Sándorra bízd a Világ tükrét!
Mit is látsz, mint jámbor népeket,
Melyeket hatalma, mint a csűrhét
Összeterel és rabságba vet?
Te ne danolj távol nemzeteknek,
De nekem, ki hangod rabja lett,
Gondolj rá, hogy élek, hogy szeretlek
S hogy meghódítottál engemet.

Ezer alakba bujhatsz incselkedve,*
Legédesebb te, én rád ismerek,
Öltözz, átláthatlan tündérlepelbe,
Mindég Jelenvaló, rád ismerek.

A Cyprus ifju, tiszta sudarában,
Te, legszebb termet, én rád ismerek,
Habzó patakban, síma csatornában,
Te leghizelkedőbb, rád ismerek.

A gyöngyös kút, hogy felszökelve játszik,
Oh játszi, szökellő, rád ismerek,

* Itt ujra Hatem beszél. A ford.

Felhő ha száz alakot öltni látszik,
Te sok-sokféle, én rád ismerek.

A réti szőnyeg csillagos szövetjén,
Te tarkán csillogó, rád ismerek,
S hol ezer ágat ölel a hű repkény,
Leghőbb ölelkező, rád ismerek!

A hegytetőn ha a hajnal kigyúlad,
Te mindent felderítő, hívlak én,
S ha lebocsátkozik a hűs borúlat,
Szívtágító te, szomjan szívlak én.

A mire oktat minden kül- s belérzék,
Minden tudást én általad nyerek,
És Allah száz nevéhez egy-egy név még
Hangzik nekem, melyben rád ismerek.

MÁS KÖNYVEKBŐL.*

Boldog, ki csapszékben űl
Egyedűl.
Magam iszom meg boromat,
Senki se zavar s ez alatt
Hemzseg bennem a gondolat
Végtelenűl.

*

Muley, a lurkó, a bort úgy bírta,
Legszebb betűit részegen írta.

*

Hogy öröktől való-e a Kórán?
Nem kérdem én,
Hogy emberi mű-e? Igazat szólván,
Nem nézem én.

* Csapos könyve, Elmélkedés könyve stb. A ford.

Hogy a Könyvek Könyve, arra minden órán
Mint igazi Mozlem, esküszöm én.
De hogy a bor öröktől való, - mán
Előttem bizonyos számba mén.
Sőt hogy az angyaloktól való, -- tán
Az sem merő költemény.
De szent, hogy az Isten, ha ittam jócskán,
Kettős szeretettel néz le felém.

*

A mámor a legjobb emberi sor,
Bor nélkül is ittas az ifjui kor.
S hogy ujra megifjul a bortól a vén,
Nem bűne a bornak, inkább nagy erény.
Gondoskodik egyre uj gondrul az élet --
Hát gondod' elűzni a bort ne kiméljed!

*

Tudja öreg s fiatal,
Hogy tilos a borital,
Azért, ha iszol, komám,
A javából légyen ám,
Mert az kétszeres eretnek,
Kit karczosért tűzbe vetnek.

*

Ki józan, a silányt
Is megbocsátja,
Ki boros, az a jót
Rögtön meglátja.

Csak hogy a túlontúl
Ebben is vétség,
Hafiz, oktass reá,
Mi itt a mérték?

Azt hiszem, nem hibás
Regula ez sem:
Ki nem tud inni, az
Ne is szeressen.
Ám az ivóra is
Illik e szép szó:
Ki nem tud szeretni,
Inni se' méltó.

ÖTFÉLE.

Ötféléből öt másik nem ered,
Ez oktatásnak nyisd meg füledet:
A gőgös szívből nem fakad barátság,
Goromba csak aljasban leli társát.
Nagyságra a gaz hasztalan törekszik,
Irígy szegénynyel jót sohsem cselekszik,
A hazug hitre mindhiába számít —
Ezt tartsd meg jól; ki másra oktat, ámít.

MÁSIK ÖT.

Unalom ellen mi a varázs?
Foglalkozás.
Ki az, kinek ólomsúly az idő?
A semmitevő.
Ki nyer?
A ki mer.
Becsülésben mi tart?
Kard ki kard!

NÉZÉS.

Szépen tekint a lányka, ha szeret,
Szépen az ivó, ha bor integet,
Szépen az úr, ha kérelemnek enged,
Szépen az őszi nap, ha fölmelenget.
De legszebb nézés, mikor összeér
Irgalmas kéz és reszketeg tenyér,
S a segítség, mit szív jósága nyujt,
Könyes szemet hálás örömre gyujt.
Mily nyelv az, melylyel ily szem megigéz!
Ki egyszer látta, mindig adni kész!

*

S mit *Pend-Namé* mond, oly malaszt,
Mely kebledből önként fakad:
A kinek adsz, ezentul azt
Ugy szereted mint tenmagad'.
Add vígan hát filléredet
S ne halmozz arany-hagyatékot --
Emlékedet nem élvezed,
Élvezd, hogy adhatsz ajándékot.

*

Kovács előtt ha elnyargalsz, lehet,
Hogy egykor megpatkolja lovadat.
Ha kerti kunyhót látsz, nem sejtheted,
Nem serdül-e babád a kert alatt.
Ha ifjut látsz, dalit és vakmerőt,
Leverhet egykor téged, vagy te őt.
Ha venyigét látsz, már valószinű,
Hogy terem rajt, mi néked gyönyörű.
Hát bátran! Példát mást is mondanék,
De útravalónak ez úntig elég!

*

Becsüld meg, ismeretlen ha köszönt,
Akár ha meghitt jó barát köszöntne.
Pár szó után bucsúztok -- ő keletre,
Te meg nyugatra kelsz, mint végtelenbe;
S ha évek elmultával utatok
Találkozik, mindketten megörültök.

«Igen! Ez ő!» mint hogyha közbe nem
Esett vón' annyi napi utazás
Vizen meg szárazon, és évek fordulása.
S cseréltek árut, nyervén mindegyik
S uj frigyet szül a régi bizalom.
Az első üdvözlet sok ezret ér.
Azért köszöntsd, ki nyájasan köszönt.

*

A nőkkel nem jó szigorúnak lenni,
Az asszony görbe bordából ered!
Isten se bírta egyenessé tenni,
Ha sokat hajlítod, eltörheted.
Magára hagyva, igaz, jobban görbül,
Oh Ádám, hogy bujsz ki e körbül? - - -
A nővel csinján bánjatok,
Mert bordát törni nem csekély dolog!

*

A bőkezűt megcsalják,
A fösvényt lopva falják,
Az igazmondót marják,
Eszes szavát csavarják,
A keményt megkerűlik,
A lágynak baja gyűlik.
Csalástól csak *egy* óvhat,
Ha csalod a csalókat.

JEGYZETEK.

BALLADA AZ ELÜZÖTT ÉS VISSZATÉRT GRÓFRÓL.

E balladához (148. lap) maga Goethe a következő magyarázatot írta:

A balladában valami mysteriosus van, a nélkül, hogy mystikus lenne; valamely költeménynek mystikus volta az anyagában rejlik, mysteriozitása ellenben a tárgyalás módjában. A dalnok ugyanis praegnans tárgyával, alakjaival, ezeknek cselekvéseivel és indulataival annyira el van telve, hogy nem tudja, miképpen hozza napvilágra. Ezért a költészet mind három alapformájával él, hogy legközvetlenebbül fejezhesse ki azt, a mi a képzelő erőt izgatni, az elmét foglalkoztatni alkalmas; lyrai, epikai vagy drámai hangon indulhat s kedve szerint válogatva a formákban, folytathatja akár siettetve akár messzire halogatva a befejezést. A refrain, ugyanazon véghangzás visszatérése az, a mi a költészet ezen nemének oly határozottan lyrai jelleget ád.

Ha e formával teljesen megbarátkozunk, (a mi nálunk németeknél körülbelül megtörtént), akkor minden nép balladáit megértjük, mert bizonyos korszakok szellemei, vagy egyidejüleg vagy egymásutánban, mindig megegyező módon szoktak eljárni. Különben ily költemények szemelvényein jóformán az egész proëtikát lehetne demonstrálni, mert ezekben az egyes elemek nincsenek szétosztva, hanem együtt élnek mint egy élő őstojásban, melyet csak ki kell költeni, hogy mint a látványok legdicsőbbike arany szárnyon a magasba szállhasson.

Ily elmélkedésre késztetett engem a fönn czímzett ballada. Cseppet sem mysteriosus az, de mégis előadatása közben többször észrevehettem, hogy még szellemdus és jártas hallgatók sem bírtak első hallásra az elbeszélt cselekmény teljes fölfogásához eljutni. Ezen immár változtatni nem birván, hogy a balladára több világot terjeszthessek, folyó beszédben írt előadással szándékozom a bajon segíteni.

1. Versszak. Régi erdei kastélyban két fiúgyermek, míg apjuk farkasvadászaton van, anyjuk pedig imádkozik, fölhasználja az alkalmat, hogy egy énekest bocsássanak a magános csarnokba.

2. Versszak. Az ősz bárd nyomban belekezd elbeszélő énekébe. Egy gróf, midőn az ellenség kastélyát megszállná, miutan kincseit elásta, elmenekül s köpenyébe burkolt kis lányát magával viszi.

3. Versszak. Világgá megyen, segélyre szorúlt dalnok képében. A gyermek, drága terhe, serdül.

4. Versszak. Az évek röptét a köpeny fakulása és

foszlása jelképezi. A lányka szépre és nagyra fejlődve, az oltalomra már nem szorúl.

5. Versszak. Fejedelmi bajnok arra menet a helyett, hogy a nemes szépségü kézbe alamizsnát tenne, mint kérő ragadja meg azt; az apa oda engedi leányát.

6. Versszak. Az esküvő megesvén, nem szivesen válik meg atyjától. De itt az ősz bárd kiesik szerepéből. Ő maga az apa; első személyben szólva mondja el, hogy gondolatban áldja leányát és unokáit.

7. Versszak. Megáldja a gyermekeket s gyaníthatjuk, hogy nemcsak ő a dalában említett gróf, hanem egyszersmind a gyermekek az ő unokái, a herczegnő az ő leánya és a fejedelmi vadász az ő veje. A legjobb kimenetelt reméljük; de nemsokára megrémülünk. A büszke, dölyfös, heves atya hazajő; haragjában, a miért egy koldus a kastélyba lopózott, megparancsolja, hogy börtönbe vessék. A gyermekek megszeppennek, az odasietö anya engesztelön közbe lép.

8. Versszak. A pribékek nem mernek a méltóságos öreghez nyúlni; anya és fiúk kérlelő szót emelnek; a herczeg csak pillanatra fojtja el haragját. A színpadon ez szerencsésen festene. De régebben táplált dühe végre kifakad, ős bajnoki eredetének érzetében a kevély úr már rég titkon bánta, hogy egy koldus lányát választotta hitvesül.

9. Versszak. Gyalázó és megvető vádakra fakad hitvese és gyermekei ellen.

10. Versszak. Az aggastyán, ki méltóságában érintetlenül állva marad, megszegi hallgatását s a herczegnő

atyjának, a gyermekek nagyatyjának, valamint a vár hajdani urának vallja magát, a kit a mostani birtokos családja elűzött.

11. Versszak. A részleges körülmények kiderítése. Egy erőszakos kormányváltozás a jog szerinti királyt, kinek a gróf híve volt, többi hiveivel együtt kiszorította s most a dynasztia visszahelyezése folytán ők is visszatértek. Az öreg bebizonyítja tulajdonjogát, midőn az elásott kincsek helyét megmutatja s azonkívül általános amnestiát hirdet, úgy az országban, mint családjában s így minden szerencsés véget ér.

E magyarázathoz Goethe hozzáfüzi, hogy egy ó angol balladából vette tárgyát, melyet félig már operának dolgozott föl s melyről hiszi, hogy ügyes költő és zeneszerző keze alatt a színpadon is megállaná helyét.

A REJTELMEK.

E töredéknek maradt, s ezáltal kétszerte rejtelmes eposzáról (311. lap) Goethe 1816-ban a következőket írta:

«A Rejtelmek» czimű töredékről.

Éjszaki Németországnak egyik legelső városában egy tanulóifjakból álló társaság akként rendezte barátságos összejöveteleit, hogy valamely költői mű fülolvasása után erről eszméket cseréltek s így hasznosan töltenek el néhány szórakoztató órát. A nevezett egylet

A Rejtelmek

felirású költeményemre is irányozta figyelmét, tartalmát megvitatta s nem tudván egyező véleményre jutni, elhatározta, hogy kérdést intéznek hozzám, vajjon lenne-e mód e rejtélyt fölvilágosítni; egyszersmind közöltek velem egy meglehetősen tartható véleményt, melyben legtöbben közülök találkoztak. Minthogy pedig a fölszólítás tényében és modorában annyi jóakaratot, értelmességet és illendőséget találok, annál szivesebben vagyok kész a kért felvilágosítást megadni, mert ama titokszerű alkotás már nem egy olvasóm magyarázó képességét foglalkoztatta, én pedig irói vallomásaimban aligha egyhamar érkezhetném el azon korszakig, melyben e munka született s azonnal egy csapásra s oly rövid idő alatt azon pontig érlelődött, a hogy most ismerik; akkor azután megszakadt s többé föl nem vétetett. Ez a nyolczvanas évek közepe táján történt.

Noha föltehetem, hogy a költeményt magát az olvasó ismeri, tartalmából a következőket említem:

Egy fiatal szerzetes hegyvölgyes vidéken eltévedvén, végül nyájas völgyben nagyszerű épületre lel, melyben titokteljes, istenfélő férfiak lakhelye sejthető. Tizenkét lovagot talál ott, kik viharos élet küzdelmei után, sok fáradozást, szenvedést és veszedelmet kiállván, végül itten lakni és Istent csöndben szolgálni fogadkoztak. Tizenharmadik társuk, kit feljebbvalójukként tisztelnek, most készül tőlük megválni — hogy mi módon, az rejtve marad, de a legközelebb múlt napokban elkezdte nekik

mondani élete folyását, a miről az ujonnan jött és vendégszeretőn fogadott szent testvért röviden tájékoztatják. Ünnepileg öltözött ifjak csoportjának titokszerű éjjeli megjelenése, kiknek égő fáklyái gyors futásközben megvilágítják a kertet, fejezi be az éneket.

A további szándéknak, nevezetesen a mű tervezetének általában, tehát egyúttal végczéljának meghatározása végett jelentem, hogy az olvasót valamely képzelt Montserraton * akartam végig vezetni akképen, hogy a hegyeken, sziklákon és szirtfokokon átmenvén, alkalmas időben tág, kies síkságra jutott volna. A szerzetes leventék mindegyikét czellájában fölkerestük és égalji, valamint nemzeti különbségek megismerése mellett megtudtuk volna, hogy a föld minden széleiről a legderekabb férfiak gyülekezhettek itt, hol mindenikük a maga legsajátabb módja szerint tisztelheti az Istent.

A Márk szerzetessel körüljáró olvasó vagy hallgató előtt kiviláglott volna, hogy a gondolkozás és érzés legkülönbözőbb módjai, melyeket a légkör, az éghajlat, a faj, a szükségek, a szokás az emberekben kifejleszt vagy rájuk nyomja bélyegét, e helyütt kiváló egyéniségekben nyert volna megtestesülést, olyformán, hogy a legfőbb kifejlődésre való vágy, — bár az egyesekben tökéletlenül, — de az együttélésnél fogva összhangzatban méltó kifejezést vala nyerendő.

* A kataloniai hegység, melyen a Loyola által is lakott hires benczés apátság állott, körülte 13 remetelakkal. A ford. jegyzete.

De hogy ez elérhető legyen, oly férfi köré gyülekeztek, ki a Humanus nevet viseli; a mire nem határozták volna magukat, ha nem éreznek magukban mindnyájan hozzá való hasonlatosságot, rokonságot. Ez a közvetítő immár váratlanul elválni készül tőlük s ámulva, de egyszersmind épülve hallgatják mult körülményeinek történetét. Ezeket azonban nem csak ő maga mondja el, hanem a tizenkét társ is, a kikkel idők folytán egyenként érintkezésbe jutott, híradással lehet e nagy életpálya egy-egy részéről.

Itt aztán kitetszett volna, hogy minden egyes vallás legfőbb virágzásának és gyümölcsözésének oly pillanatát éri el, a melyben ama felsőbb vezetőhöz és közvetítőhöz közel férkezett, sőt vele tökéletesen egyesült. E korszakokat kell vala ama tizenkét képviselőben olyképen megtestesíteni és megrögzíteni, hogy az Isten és az erény minden elismerése, bármily csodálatos alakban mutatkozzék is, minden tiszteletre, minden szeretetre méltónak tünt volna föl. És ekkor hosszú együttélés után Humanus bátran válhatott meg tőlük, mert szelleme mindnyájukban megtestesülvén, mindegyikük sajátja lévén, tulajdon földi burokra már nem szorul.

Ha már most a hallgató, a résztvevő, minden országokon és időkön végigvezettetvén, mindenütt a legörvendetesebbet, a mit az Isteni és emberi szeretet annyiféle formában előidéz, lélekben áttapasztalta, a lehető legkellemesebb érzésben részesül vala, a mennyiben sem az eltérés, sem a visszaélés és ferdítés, melyek által mindenik vallás bizonyos korszakokban gyülöltté válni szokott, nem jutott volna előtérbe.

Ha továbbá felteszszük, hogy az egész cselekvény a Nagy-Héten foly le; hogy a társaság legfőbb jelvénye a rózsákkal átfonott keresztt, akkor könnyen képzelhető, hogy a fölmagasztosított emberi létnek a husvétünnep által megpecsételt örökkévalósága itt is, Humanus eltünésekor vigasztalóképen nyilatkozhatott volna.

Nehogy azonban ama szép szövetkezet fő és közvetítő nélkül maradjon, csodálatos fordulat és felsőbb megnyilatkozás folytán a szegény zarándok Márk testvér avattatik a főméltóságba, a ki terjedt körüllátás nélkül, elérhetetlenekre nem törekedvén, mégis alázat, odaadás és a jámbor körben kifejtett hű munkálkodás által bizvást megérdemli, hogy egy jót akaró társulatnak, amig tagjai a földön járnak, előljárója legyen.

Ha ezen költemény harmincz évvel ezelőtt, a mikor kigondoltatott és megkezdetett, teljességében talál megjelenni, a kornak némileg elébevágott volna. Most is, noha ama korszak óta az eszmék köre tágult, az érzelmek tisztultak, a nézetek fölvilágosodtak, a ma már általánosan elismerteket költői mezben talán még szívesen látnák, megszilárdulást merítvén a műből azon érzésekben, melyek egyedül arra valók, hogy az ember, a maga saját Montserratján, boldogságát és nyugtát lelje.»

TARTALOM.

	Lap-szám
Jegyzet. Irta Dóczi Lajos	9
FELAJÁNLÁS	17
DALOK.	
Bekezdő panasz	25
A kedvelőknek	26
Az új Argyrus	26
Vadrózsa	28
Guszti	29
A durczás	31
A megtért	32
Az életmentő	33
A múzsafi	34
Talált virág	35
Párjával	36
Váltakozó ének a tánczhoz	37
Önámítás	38
Szerelmes száz alakban	59
Halász kedve és keserve	42
Márczius	43
Feleletek társas kérdőjátékban	44
A misanthrop	45
Kelletlen szerelem	46
Valódi élvezet	47

Na
a r
ho.
ált
tür

tit
ny
a'
e.
é
v
t

:

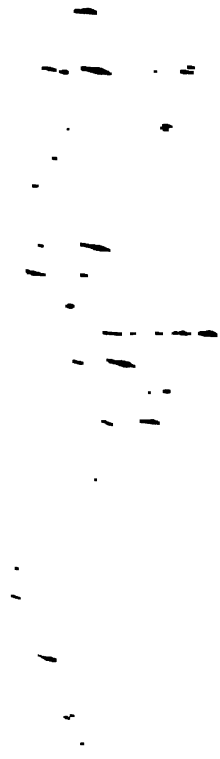

Lap-szám

Festett szalaggal ... 75
Kis aranyláncczal ... 76
Nyáron ... 76
Májusi dal ... 77
Kora tavasz ... 78
Szüntelen szerelem ... 80
A juhász bánata ... 81
Vigasz a könyekben ... 82
Éji zene ... 84
Sziklavár ... 85
Szellemszózat ... 88
Arany szív (a nyakamon) ... 88
Bánat kéje ... 89
Vándor esti dala ... 90
Más ... 90
Vadász esti dala ... 91
A holdhoz ... 92
Szük körben ... 93
Remény ... 94
A gondhoz ... 95
Sajátunk ... 95
Irénhez ... 96

TÁRSAS DALOK.

A szövetség dala ... 99
Új esztendő ... 101
Tavaszi jóslat ... 103
A boldog házaspár ... 105
Mulandó, állandó ... 109

	Lap-szám
A juhász	49
A búcsú	50
Boldogság és álom	51
Élő emlék	52
A távollét öröme	53
Lunához	54
Nászéj	55
Kárörőm	57
Ártatlanság	58
Tetszhalál	59
Közelség	59
Szívem választottjának	59
Első veszteség	61
A kedves közelléte	61
A távol leánynak	62
Folyó partján	63
Fájó szívvel	63
Búcsú	64
Változás	65
Biztatás	66
Hasonló	67
Jó szél	68
Bátorság	68
Intés	69
Éjjeli látogatás	69
Új szerelem, új élet	71
Belindához	72
Májusi dal	73

Lap-szám

Festett szalaggal ... 75
Kis aranyláncczal ... 76
Nyáron ... 76
Májusi dal ... 77
Kora tavasz ... 78
Szüntelen szerelem ... 80
A juhász bánata ... 81
Vigasz a könyekben ... 82
Éji zene ... 84
Sziklavár ... 85
Szellemszózat ... 88
Arany szív (a nyakamon) ... 88
Bánat kéje ... 89
Vándor esti dala ... 90
Más ... 90
Vadász esti dala ... 91
A holdhoz ... 92
Szük körben ... 93
Remény ... 94
A gondhoz ... 95
Sajátunk ... 95
Irénhez ... 96

TÁRSAS DALOK.

A szövetség dala ... 99
Új esztendő ... 101
Tavaszi jóslat ... 103
A boldog házaspár ... 105
Mulandó, állandó ... 109

Lap-szám

Áldomás ... 111
Nagy gyónás ... 114
Kophta-igék ... 116
Másik ... 117
Vanitas! Vanitatum vanitas! ... 117
Szemtelen jókedv ... 120
Hadi szerencse ... 121
Meghivás ... 123
Beszámoló ... 126
Ergo bibamus ... 132
A weimari mulatók ... 133
A tót lány nótája ... 135

«WILHELM MEISTER»-BŐL.

Mignon (I—III.) ... 139
A hárfás (I—III.) ... 141
Philine ... 143

BALLADÁK.

Mignon ... 147
A dalnok ... 148
Ballada az elűzött és visszatért grófról ... 150
Az ibolya ... 154
A hűtelen fiú ... 155
A cserfa-király ... 158
Szébusz Janka ... 160
A halász ... 162
A thulei király ... 164
A csodaszép virág ... 165
Kürt lovag házasodik ... 169

Lap-szám

Nászdal ... 171
A kincskereső ... 174
A patkányfogó ... 176
A fonó lány ... 177
Törvény előtt ... 179
Hatás a távolba ... 180
Harangjárás ... 182
A hű Ekkárt ... 183
Pál és Pálné ... 186
Halottak táncza ... 188
A boszorkánymester inasa ... 190
A korinthusi ara ... 194
Az isten és a bajadér ... 203

Pária.

A pária imádsága ... 207
Legenda ... 208
A pária hálája ... 214
Az istenek Hasszán Ága nemes asszonyáról ... 215

ELEGIÁK.

I—XX. ... 221—244

SONETTEK.

Jegyzet ... 247
I. Hatalmas meglepetés ... 249
II. Kedves találkozás ... 250
III. Megoldás ... 251
IV. A leány szól ... 252
V. Serdülés ... 253
VI. Útravaló ... 254

Lap-szám

VII. Búcsú ... 255
VIII. A leány levele ... 256
IX. Másik ... 257
X. Még sincs vége ... 258
XI. Nemezis ... 259
XII. Intés ... 260
XIII. A leány ... 261
XIV. A sonett ... 262
XV. Természet, művészet ... 263

VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

Őrszem a Parnassuson ... 267
Szellemek éneke a vizek felett ... 277
Az én istennőm ... 279
Prometheus ... 283
Az emberiség határa ... 285
Az isteni ... 287
Lili parkja ... 290
Reggeli panasz ... 296
A látogatás ... 298
Schiller koponyája ... 301
Epilog Schiller Harangjához ... 303
Busás tavasz ... 308
Nyugtalanság ... 309
Kivándorlók dala ... 310
A rejtelmek ... 311

MŰVÉSZET.

Nektárcsöppek ... 329
Művész reggeli dala ... 330

Lap-szám

Ámor mint tájfestő ... 334
Művész esti dala ... 337
Műértő és művész ... 338
Műértő és műélvező ... 339
Jó tanács ... 341
Művész jussa ... 342
Tanulmányok ... 344
Művész dala ... 345

PARABOLAFORMÁK.

Séance ... 349
Biráló ... 350
Neologusok ... 350
Kaffogás ... 351
A híres Werther ... 351
Az öröm ... 353
Költemények ... 353
A gólya jussa ... 354
A békák ... 355
Hasonlat ... 355
A patkó legendája ... 356

EPIGRAMMSZERŰEK.

Propositio ... 362
Visszaemlékezés ... 462
Vallomás ... 362
Szabó-bátorság ... 363
Teljesség ... 364
N. N. kisasszony ... 364
Kétféle fenyegetés ... 365

	Lap-szám
Indító ok	365
Legyőzhetetlen	366
Katonadolog	367
Geniális élet	367
Originalitás	368
Estély	368
A legjobb mód	398
Memento	369
Életszabály	369
Friss tojás, jó tojás	369
Az aggkor	370
Sírirat	370
Világ folyása	370
Példa	371
Uralkodas	371
Népcsalók	372
Égalité	372
Kölcsönösség	372
Földszint gustusa	373
Vásári munka	373
Krónos, mint műbiró	374
Ö	375
Mindig a régi	375
Rejtvény	376
Bő tanács	376
Világirodalom	377
A bolond végszava	377

Lapszám

ISTEN, KEDÉLY ÉS VILÁG.

Prooemion 382
A plánta átváltozása 385
Epirrhema 389
Az állatok átváltozása 389
Antepirrhema 392
Alapigék orphikus értelemben 393

RIMEK, PÉLDASZÓK, SZELID XÉNIÁK . . 397—416

NYUGAT-KELETI DIVÁN.

A fordító némely észrevétele a Nyugat-Keleti divánhoz 419

Az énekes könyvéből.

Hegira 439
Talizmánok 431
Vallomás 432
Elemek 433
Alkotás és ihletés 434
Tünemény 435
Bátran 436
Nyersen és derekasan 436
Boldog kéjvágy 438

Hafiz könyvéből s egyebek.

Jelző mint név 449
Végtelen 441
Utánzott formák 442
Hafiznak 444
Hafiznak 445

Lap-szám

A Szuléjka könyve, egyesítve a szerelem könyvével.

Minta szerelmesek ... 449
Még egy pár ... 450
Olvasókönyv ... 451
Beéri ... 453
Megadás ... 454
Titok ... 455
Meghivó ... 455
Hatem ... 456
Szuléjka ... 457
Dicskép ... 468
Utóhang ... 470
Szuléjka ... 470
Viszontlátás ... 472
Holdfényes éjszaka ... 474
Titkos jelírás ... 475
Viszfény ... 476
Szuléjka ... 473
Szuléjka ... 479

Más könyvekből.

Ötféle ... 483
Másik öt ... 484
Nézés ... 484

JEGYZETEK.

Ballada az elüzött és visszatért grófról ... 487
A Rejtelmek ... 490

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

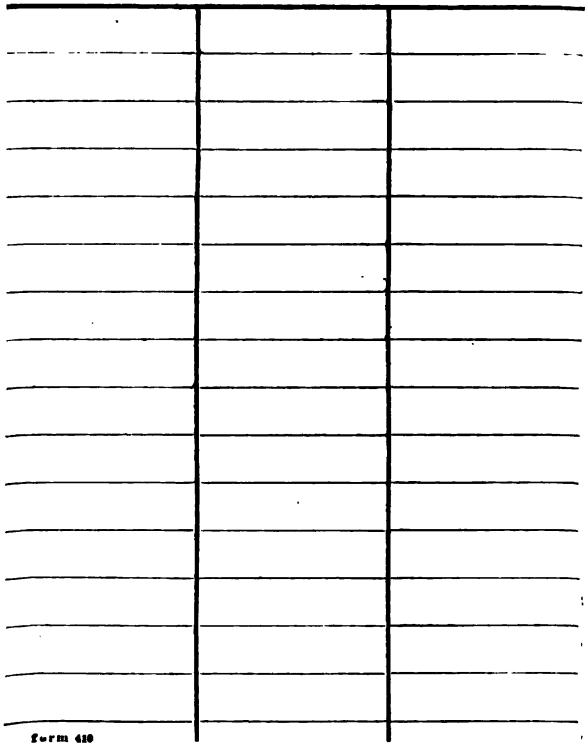

form 410